

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ
ΕΛΛΑΔΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**« ΞΕΠΛΥΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΙ ΘΩΡΑΚΙΣΗΣ
ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ »**

**ΜΑΤΣΟΥΚΗ ΠΕΤΡΟΣ ΝΙΟΒΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ 15433
ΝΑΥΠΛΙΩΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΦΩΤΙΟΣ 15064
ΨΑΛΛΑΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ 15639**

**ΠΑΛΑΙΟΣ ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ:
ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ Γ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ**

**ΝΕΟΣ ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ:
ΑΝΔΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ Α. ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ**

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ 2016

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ
ΕΛΛΑΔΑΣ**

**ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**« ΞΕΠΛΥΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΙ ΘΩΡΑΚΙΣΗΣ ΤΟΥ
ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ »**

ΜΑΤΣΟΥΚΗ ΠΕΤΡΟΣ ΝΙΟΒΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ 15433

ΝΑΥΠΛΙΩΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΦΩΤΙΟΣ 15064

ΨΑΛΛΑΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ 15639

**ΠΑΛΑΙΟΣ ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ:
ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ Γ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ**

**ΝΕΟΣ ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ:
ΑΝΔΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ Α. ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ**

Μ Ε Σ Ο Λ Ο Γ Γ Ι 2 0 1 6

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η επιρροή του αμερικανικού δικαίου στη διαμόρφωση των διεθνών κανόνων για την ποινική αντιμετώπιση του ξεπλύματος βρόμικου χρήματος. Το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος αναφέρεται στη διεθνή βιβλιογραφία ως μια από τις σπάνιες περιπτώσεις, όπου μια πράξη θεωρήθηκε έγκλημα αρχικά στο διεθνές δίκαιο και στη συνέχεια ποινικοποιήθηκε από τους εσωτερικούς νομοθέτες των διαφόρων κρατών, που κλήθηκαν να εισάγουν και προσαρμόσουν στα δικάια τους τις ρυθμίσεις των διεθνών κειμένων. Η ποινικοποίηση του ξεπλύματος ακολούθησε δηλαδή αντίστροφη πορεία από τη συνηθισμένη πορεία ενσωμάτωσης σε διεθνή κείμενα διαφόρων εγκλημάτων. Έτσι, κατά κανόνα πρώτα μια πράξη εκτιμάται ότι προσβάλλει τις εσωτερικές έννομες τάξεις περισσοτέρων κρατών και στη συνέχεια διεθνοποιείται, δηλαδή προβλέπεται ως έγκλημα και στο διεθνές δίκαιο, με βασικό σκοπό να εξασφαλιστεί η αποτελεσματική αστυνομική και δικαστική συνεργασία όσο το δυνατόν περισσοτέρων κρατών στην καταπολέμησή του. Στην περίπτωση όμως του ξεπλύματος, θεωρήθηκε ως έγκλημα πρώτα στα διεθνή κείμενα (μέσω της καθιέρωσης υποχρέωσης των κρατών να θεωρήσουν το ξέπλυμα ως αξιόποινη πράξη) και στη συνέχεια ποινικοποιήθηκε από τους εσωτερικούς νομοθέτες των κρατών της διεθνούς κοινότητας.

Εντούτοις, δεν πρέπει να αγνοούμε ότι στην περίπτωση του ξεπλύματος βρόμικου χρήματος το γραπτό διεθνές δίκαιο επηρεάστηκε από τη σχετική αμερικανική νομοθεσία και όχι τυχαία αφού στην Αμερική έκανε αρχικά την εμφάνισή του το φαινόμενο. Σημειώνεται επίσης ότι η αμερικανική όπως και η ελβετική νομοθεσία για την πρόληψη του οικονομικού συστήματος, ιδίως του χρηματοπιστωτικού από το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος επηρέασαν βαθύτατα τη διαμόρφωση των διεθνών κανόνων στο προληπτικό πεδίο δράσης και συνετέλεσαν στη δημιουργία των γνωστών σαράντα συστάσεων της FATF, οι οποίες με τη σειρά τους επηρέασαν τις εσωτερικές νομοθεσίες των κρατών του κόσμου.

«Οι διαπιστώσεις, τα αποτελέσματα, τα συμπεράσματα και οι πιθανές προτάσεις της παρούσας πτυχιακής εργασίας -εκτός των αναφορών που σημαίνονται ως λήμματα- αποτελούν προσωπικές θεωρητικές ή εμπειρικές διαπιστώσεις των σπουδαστών που την επιμελήθηκαν και δεν απηχούν κατ' ανάγκη τη γνώμη του εισηγητή εκπαιδευτικού, του Εκπαιδευτικού Προσωπικού του Τμήματος Λογιστικής ή του Α.Τ.Ε.Ι. Μεσολογγίου.»

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο όρος «ξέπλυμα βρόμικου χρήματος» χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά τη δεκαετία του 1920 στην Αμερική από αστυνομικούς και χαρακτηρίζει τη δραστηριότητα της μαφίας να αγοράζει και να χρησιμοποιεί επιχειρήσεις πλυντηρίων ρούχων, προκειμένου να νομιμοποιεί έσοδα προερχόμενα από τις εγκληματικές της δραστηριότητες. Μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1960, οι πρακτικές -οι οποίες σήμερα συνιστούν ξέπλυμα βρόμικου χρήματος με τη νομική έννοια του όρου- θεωρούνταν από την αμερικανική κυβέρνηση ως «συνωμοσία» (conspiracy) σε βάρος των αρμοδίων κυβερνητικών αρχών για τον εντοπισμό των πραγματικών εισοδημάτων των προσώπων και την επιβολή σε αυτούς των αναλογούντων φόρων. Το έτος 1992, αυτή η ειδική μορφή συνωμοσίας με σκοπό το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος θεωρήθηκε αυτοτελές έγκλημα τιμωρούμενο με ποινή στερητική της ελευθερίας μέχρι είκοσι έτη και ενσωματώθηκε στην «Anti-Money Laundering Act» του 1992.

Το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος θεωρήθηκε ως ομοσπονδιακό έγκλημα μόλις το έτος 1986, ως αποτέλεσμα των εργασιών της Προεδρικής Επιτροπής για το Οργανωμένο Έγκλημα, που εκτίμησε ότι η μάχη κατά του ξεπλύματος είναι πρωταρχικό εργαλείο για τη μάχη κατά του οργανωμένου εγκλήματος. Αυτή ήταν και η απαρχή της σύνδεσης του ξεπλύματος χρήματος με το οργανωμένο έγκλημα. Τότε, θεσπίστηκε ο «Money Laundering Control Act» του 1986, που προέβλεπε σχετικώς δύο ομοσπονδιακά εγκλήματα: Το πρώτο ήταν το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος και το δεύτερο η χρηματική συναλλαγή που αφορά σε περιουσία άνω των 10.000 δολαρίων προερχόμενη από παράνομη δραστηριότητα. Όσον αφορά στο ξέπλυμα θεωρείται έγκλημα η οικονομική συναλλαγή που αφορά έσοδα προερχόμενα από έγκλημα, όταν πραγματοποιείται α) προς το σκοπό της ενίσχυσης ορισμένων ειδών εγκληματικής δραστηριότητας ή β) προς το σκοπό της αποφυγής πληρωμής φόρων για τα έσοδα αυτά. Επιπλέον, γ) πρόσωπα που πραγματοποιούν οικονομικές συναλλαγές με έσοδα προερχόμενα από έγκλημα υπέχουν ποινική ευθύνη, όταν γνωρίζουν ότι η συναλλαγή πραγματοποιείται με σκοπό να αποκρύψει ή να συγκαλύψει τη φύση, τον τόπο, την πηγή ή τον ιδιοκτήτη των εσόδων. Η διάταξη αυτή έχει ερμηνευθεί από τα αμερικανικά δικαστήρια με ευρύ τρόπο και μάλιστα έχει εφαρμοστεί και σε περιπτώσει απλής αποδοχής και μεταφοράς περιουσίας προερχόμενης από έγκλημα, ακόμη και για απλή πληρωμή χρημάτων για αγορά ναρκωτικών. Σχετικά με το έγκλημα Της οικονομικής συναλλαγής που αφορά σε περιουσία άνω των 10.000 δολαρίων προερχόμενη από συγκεκριμένη παράνομη δραστηριότητα, δεν απαιτείται από το νόμο σκοπός του δράστη,

αλλά αρκεί να γνωρίζει την εγκληματική προέλευση της περιουσίας. Επίσης, λόγω της ευρύτητας της έννοιας της οικονομικής συναλλαγής μπορούν να πληρούν τη νομοτυπική μορφή του παραπάνω εγκλήματος απλές εμπορικές συναλλαγές. Οι παραπάνω ρυθμίσεις αποτέλεσαν το πρότυπο των διεθνών ρυθμίσεων.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	v
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	vi
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	viii
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	x
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ΕΝΝΟΙΕΣ	
1.1 Εισαγωγή	1
1.2 Από που προκύπτει το πρόβλημα	1
1.3 Εννοιολογική προσέγγιση	2
1.4 Παραοικονομία	6
1.5 Προπαρασκευαστική πράξη και οικονομική τρομοκρατία	8
1.6 Το έγκλημα στον τραπεζικό τομέα	14
1.7 Η σημερινή κατάσταση	14
1.8 Ο Ρόλος των τραπεζών στην νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα	18
1.9 Η συνέπεια σε μακροοικονομικό επίπεδο	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΞΕΠΛΥΜΑΤΟΣ ΧΡΗΜΑΤΟΣ	
2.1 Αίτια και συνέπειες νομιμοποίησης χρήματος	23
2.2 Τεχνικές ξεπλύματος χρήματος στον τραπεζικό και ευρύτερο χρηματοπιστωτικό σύστημα	31
2.3 Η διαδικασία ξεπλύματος του βρόμικου χρήματος	34
2.4 Ο ρόλος των υπεράκτιων εταιρειών στο ξέπλυμα χρήματος	46
2.5 Τι καθιστά τις συναλλαγές ως ύποπτες	52
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗΣ ΠΑΡΑΝΟΜΩΝ ΕΣΟΔΩΝ	
3.1 Εισαγωγή	54

3.2 Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος και ανθρώπινα δικαιώματα	57
3.3 Το Ξέπλυμα Βρώμικου Χρήματος Στο Ελληνικό Ποινικό Δίκαιο (ν. 3691/2008)	77
3.4 Η επίδραση των λόγων εξάλειψης του αξιοποίνου του βασικού αδικήματος και της απαλλαγής από την ποινή στο τιμωρητό του συναφούς ξεπλύματος	83
3.5 Η υποκειμενική υπόσταση του εγκλήματος	85
3.5.1 Ο τρόπος τέλεσης της υπόστασης της επιδίωξης (άρθρο 2 παρ. 2 στ. α ν. 3691/2008)	86
3.5.2 Η υπόσταση της τοποθέτησης ή διακίνησης εγκληματικών εσόδων στο χρηματοπιστωτικό τομέα (άρθρο 2 παρ. 2 στ. δ ν. 3691/2008)	89
3.5.3 Το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος ως παράδειγμα του αυταρχικού μοντέλου του ποινικού δικαίου και ο έλεγχος της τήρησης της αρχής της αναλογικότητας	91
3.6 Ο έλεγχος της τήρησης της αρχής της νομιμότητας κατά την ποινικοποίηση του ξεπλύματος	92
3.7 Έρευνες για παράνομες δραστηριότητες	92
3.7.1 Περιπτώσεις ξεπλύματος που εντόπισαν οι αρχές	94
3.7.2 Οι δρόμοι της κοκαΐνης	96
3.8 Ο χάρτης της φοροδιαφυγής και παραοικονομίας στην Ελλάδα	102
3.9 Οι επιπτώσεις της φοροδιαφυγής	106
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	108
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	113

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην παρούσα εργασία αναλύονται τα έσοδα από παράνομες δραστηριότητες καθώς και το ξέπλυμα των εσόδων αυτών. Υπάρχουν μεγάλα ποσά που κάθε χρόνο νομιμοποιούνται καθώς έχουν κερδηθεί από παράνομες δραστηριότητες. Μέσα στην εργασία δίνονται έννοιες, εξηγούνται τρόποι νομιμοποίησης και αναφέρονται μέσα στην έρευνα οι συνέπειες και οι επέτειοι της κατάστασης αυτής.

Συγκεκριμένα υπάρχουν τρία κεφάλαια, το πρώτο που αναλύονται οι έννοιες του παράνομου χρήματος, της παραοικονομίας κ.α. Είναι πολύ σημαντικό να γνωρίσει κάποιος τις έννοιες αυτές για να κατανοήσει τα υπόλοιπα κεφάλαια.

Στο δεύτερο αναφέρονται οι τεχνικές ξεπλύματος χρήματος και όλη η διαδικασία προς την νομιμοποίησή τους. Αναφέρονται οι υπεύθυνοι που βοηθούν τους εγκληματίες να γλιτώνουν αλλά και να απολαμβάνουν τα χρήματα που έχουν γίνει νόμιμα.

Στο τρίτο κεφάλαιο και τελευταίο κεφάλαιο γίνεται ανάλυση του Ν. 3691/2008 ο οποίος έχει θέμα την πρόληψη και την αντιμετώπιση (συνέπειες) για όσους κάνουν ξέπλυμα βρώμικου χρήματος. Η εργασία τέλος κλείνει με τα συμπεράσματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΝΝΟΙΕΣ

1.1 Εισαγωγή

Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζονται έννοιες για τις παράνομες δραστηριότητες και το ξέπλυμα του χρήματος που πηγάζει από τις δραστηριότητες αυτές. Ακόμα δίνεται ο ρόλος των τραπεζών που είναι σημαντικό εργαλείο στην παράνομη νομιμοποίηση των χρημάτων αυτών.

1.2 Από που προκύπτει το πρόβλημα

Το θέμα¹ του ξεπλύματος του βρόμικου χρήματος έχει απασχολήσει το Συμβούλιο της Ευρώπης επί δύο δεκαετίες. Υπάρχουν κίνδυνοι για τη δημοκρατία και την έννομη τάξη με την ύπαρξη του «βρόμικου χρήματος» στο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Με την αύξηση της ποσότητας των διακινούμενων ναρκωτικών τα ποσά που εμπλέκονται σ'αυτή την υπόθεση είναι εξωφρενικά. Έχει εκτιμηθεί ότι κάθε χρόνο στην Ευρώπη και στη Βόρεια Αμερική περίπου 60- 80 δις. δολάρια είναι διαθέσιμα για ξέπλυμα μέσα στο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Όμως η θέση του Συμβουλίου της Ευρώπης δεν είναι να θεωρηθεί ως αδίκημα το ξέπλυμα του χρήματος που προέρχεται από ναρκωτικά, αλλά και το ξέπλυμα των προϊόντων από κάθε λογής εγκληματικές ενέργειες. Οι εγκληματίες δεν πρέπει να αφεθούν να αποκομίζουν κέρδη από τις εγκληματικές τους πράξεις, ανεξάρτητα αν διακινούν ναρκωτικά, είναι τρομοκράτες, έμποροι παρανόμων όπλων ή έμποροι παιδιών.

Παράγοντες που ευνόησαν² αυτή την εξέλιξη είναι η στρατηγική θέση της χώρας για τη διαμετακόμιση μεγάλων ποσοτήτων ναρκωτικών μέσω της «Βαλκανικής Οδού» (υπολογίζεται ότι το 60% των «μαύρων» χρημάτων που ξεπλένονται στην Ελλάδα, προέρχονται από το μεγαλεμπόριο ναρκωτικών), τα οικονομικά προβλήματα που δημιουργήθηκαν στη γείτονα Αλβανία το καλοκαίρι του '97 λόγω της απάτης με τις πυραμιδικές καταθέσεις (πολλοί από τους πρωτεργάτες της απάτης, αλλά και απλοί πολίτες που ήθελαν να περισώσουν τις αποταμιεύσεις τους, κατέφυγαν στις ελληνικές τράπεζες), αλλά, κυρίως, το έντονο ενδιαφέρον της αλβανικής μαφίας και της ρωσικής μαφίας να

¹ W. Gilmore, Βρόμικο Χρήμα, Αθήνα 1999, Παπαζήση, σελ. 15

² W. Gilmore, Βρόμικο Χρήμα, Αθήνα 1999, Παπαζήση, σελ. 18

διαφυλάξουν και να ξεπλύνουν τα παράνομα κέρδη τους από εμπόριο όπλων, λευκής σάρκας κ.λπ. σε ασφαλείς περιοχές, όπως η Ελλάδα, με χρησιμοποίηση, για τον σκοπό αυτό, και των εδώ Αλβανών ή Ρωσοπόντιων λαθρομεταναστών (κατά κανόνα οι ενέργειες γίνονται από πολυάριθμους «επαγγελματίες» διαχειριστές κεφαλαίων και όχι από τους ίδιους τους ενδιαφερόμενους ιδιοκτήτες των κεφαλαίων). Συνήθεις μέθοδοι ξεπλύματος «μαύρων» χρημάτων στην Ελλάδα είναι προπάντων οι «επενδύσεις» μέσω του χρηματοπιστωτικού συστήματος και των κεφαλαιαγορών, δεδομένου ότι, κατά τα ισχύοντα στη χώρα μας, η αγορά μετοχών και ομολόγων δεν υπόκειται στο πόθεν έσχες, ούτε ελέγχονται ή φορολογούνται τα κέρδη από τις μετοχές, με αποτέλεσμα ο οιοσδήποτε να μπορεί αργότερα να ισχυρισθεί ότι τα χρήματα που έχει στην κατοχή του είναι από κέρδη στο Χρηματιστήριο.

Άλλοι μέθοδοι που βοηθούν στο ξέπλυμα χρήματος είναι μέσα από τα καζίνο. Συγκεκριμένα αγοράζοντας και στη συνέχεια εξαργυρώνοντας μάρκες αβές φαίνονται ως κέρδη άσχετα εάν έπαιξε. Άλλο μέσο πλυντηρίου είναι μέσω επιχειρήσεων που τις αγοράζουν και χρησιμοποιούνται ως εταιρείες-βιτρίνα και που προβαίνουν π.χ. σε αγοραπωλησίες κατοικιών και κτιρίων. Πλέον αποτελούν νόμιμο κεφάλαιο τα χρήματα που αποκτήθηκαν από την πώληση κατοικιών και οικοπέδων. Μέσω της σωματικής μεταφοράς μετρητών (ιδίως ξένων τραπεζογραμματίων), που στη συνέχεια κατατίθενται σε Ελληνικές τράπεζες ως μικρού ύψους ποσά (π.χ. μέχρι ενός εκατομμυρίου) από Έλληνες συνεργούς, ώστε να μη κινούνται οι υποψίες, και αργότερα επαναπροωθούνται με νόμιμες διαδικασίες σε άλλες τραπεζικές αγορές του εξωτερικού ως νόμιμο χρήμα (για τις μεθοδεύσεις αυτές και για την όλη κατάσταση του «μαύρου» χρήματος στην Ελλάδα, βλ. ιδίως την ετήσια έκθεση 1997 της αρμόδιας Ελληνικής Επιτροπής του ν. 2331/1995.

1.3 Εννοιολογική προσέγγιση

Η παγκοσμιοποίηση³ των αγορών και του παγκόσμιου εμπορίου διευκολύνει τις εγκληματικές οργανώσεις – στο διεθνές ξέπλυμα του χρήματος (international laundering money). Η νομιμοποίηση των εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες ή όπως αλλιώς αποκαλείται «ξέπλυμα βρώμικου χρήματος» είναι όλες οι μέθοδοι με τις οποίες γίνεται

³Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος

<http://www.eglimatologia.gr/%CE%BE%CE%AD%CF%80%CE%BB%CF%85%CE%BC%CE%B1-%CE%B2%CF%81%CF%8E%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%85-%CF%87%CF%81%CE%AE%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%82/>

νόμιμο το χρήμα που προέρχεται από παράνομες δραστηριότητες όπως ναρκωτικά. Με την διαδικασία αυτή επιτυγχάνεται η παρείσφρηση του παράνομη εισοδήματος στο επίσημο οικονομικό και χρηματοδοτικό κύκλωμα.

Στη διαδικασία αυτή συμμετέχουν οι τράπεζες και γενικά οικονομικές μονάδες στις οποίες εισάγονται τα χρήματα με ένα μεγάλο αριθμό καταθέσεων για να μην προκαλέσουν υποψίες και διαδικασίες ελέγχου. Συνήθως οι καταθέσεις γίνονται σε τράπεζες που βρίσκονται σε κράτη με χαλαρό έλεγχο στο τραπεζικό σύστημα. Κατόπιν διαχωρίζονται από τις παράνομες πηγές τους με αλληπάλληλες χρηματοπιστωτικές συναλλαγές αποσκοπώντας έτσι στην κάλυψη της εγκληματικής τους προέλευσης. Η εξέλιξη της τεχνολογίας βοηθάει στον έλεγχο αλλά και στο ξέπλυμα ιδίως όταν υπάρχει η δυνατότητα για ανωνυμία στις συναλλαγές. *«Για παράδειγμα⁴ έχει διαπιστωθεί η αγορά μέσω του Διαδικτύου ασυνήθιστα μεγάλων ποσοτήτων αγαθών από συγκεκριμένους πελάτες, που θέλουν με αυτό τον τρόπο να προωθήσουν χρήματα, τα οποία έχουν περιέλθει στη κατοχή τους από παράνομες δραστηριότητες»*. Γενικά νομιμοποίηση εσόδων από τις εγκληματικές δραστηριότητες (ξέπλυμα χρήματος), αποτελούν οι ακόλουθες πράξεις:

α) Η μετατροπή ή η μεταβίβαση περιουσίας εν γνώσει του γεγονότος ότι πρόκειται από εγκληματικές δραστηριότητες ή από πράξη συμμετοχής σε τέτοιες δραστηριότητες, με σκοπό την απόκρυψη ή τη συγκάλυψη της παράνομης προέλευσης της ή την παροχή συνδρομής σε οποιονδήποτε εμπλέκεται στις δραστηριότητες αυτές, προκειμένου να αποφύγει τις έννομες συνέπειες των πράξεών του.

β) Η απόκτηση, κατοχή, διαχείριση ή χρήση περιουσίας, εν γνώσει κατά το χρόνο της κτήσης ή της διαχείρισης, του γεγονότος ότι η περιουσία προέρχεται από εγκληματικές δραστηριότητες ή από πράξη συμμετοχής σε τέτοιες δραστηριότητες.

γ) Η απόκρυψη ή η συγκάλυψη της αλήθειας με οποιοδήποτε μέσο ή τρόπο, όσο αφορά στη φύση, προέλευση, διάθεση, διακίνηση ή χρήση περιουσίας ή στον τόπο όπου αυτή αποκτήθηκε ή ευρίσκεται ή την κυριότητα περιουσίας ή σχετικών με αυτή δικαιωμάτων, εν γνώσει του γεγονότος ότι η περιουσία αυτή προέρχεται από εγκληματικές δραστηριότητες ή από πράξη συμμετοχής σε τέτοιες δραστηριότητες.

⁴ <http://www.eglimatologia.gr/%CE%BE%CE%AD%CF%80%CE%BB%CF%85%CE%BC%CE%B1-%CE%B2%CF%81%CF%8E%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%85-%CF%87%CF%81%CE%AE%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%82/>

δ) Η χρησιμοποίηση του χρηματοπιστωτικού τομέα με την τοποθέτηση σε αυτόν ή την διακίνηση μέσω αυτού εσόδων που προέρχονται από εγκληματικές δραστηριότητες, με σκοπό να προσθοδεί νομιμόφανεια στα εν λόγω έσοδα.

ε) Η σύσταση οργάνωση ή ομάδας δύο τουλάχιστον ατόμων για τη διάπραξη μιας ή περισσοτέρων από τις πράξεις που αναφέρονται στα παραπάνω στοιχεία α” έως δ” και η συμμετοχή σε τέτοια οργάνωση ή ομάδα.

Η δομή του εγκλήματος⁵ είναι ότι πρώτα τελείται ένα «βασικό αδίκημα» (π.χ. κλοπή, εμπόριο ναρκωτικών) από το οποίο προκύπτουν παράνομα έσοδα τα οποία, αν στη συνέχεια νομιμοποιηθούν (ή υπάρξει απόπειρα), συνιστούν τη διάπραξη άλλου αδικήματος, του ξεπλύματος χρήματος. Βασικά αδικήματα, εκ των οποίων προκύπτουν παράνομα έσοδα και στη συνέχεια νομιμοποιούνται είναι τα ακόλουθα:

- η εγκληματική οργάνωση (άρθρο 187ΠΚ),
- οι τρομοκρατικές πράξεις και χρηματοδότηση της τρομοκρατίας (187ΠΚ)
- η παθητική δωροδοκία (άρθρο 235ΠΚ)
- η ενεργητική δωροδοκία (άρθρο 236ΠΚ)
- η δωροδοκία δικαστή (άρθρο 237ΠΚ)
- η εμπορία ανθρώπων (άρθρο 323Α ΠΚ)
- η απάτη με υπολογιστή (άρθρο 386Α ΠΚ)
- η σωματοεμπορία (άρθρο 351 ΠΚ),
- τα εγκλήματα που προβλέπονται στα άρθρα 20,21,22, και 23 του Ν 3459/2006 «Κώδικας Νόμου για τα Ναρκωτικά»,
- τα εγκλήματα που προβλέπονται στα άρθρα 15 και 17 του Ν2168/1993 Όπλα , πυρομαχικά, εκρηκτικές ύλες κλπ.
- τα εγκλήματα που προβλέπονται στα άρθρα 53, 54, 55, 61, και 63 του Ν 3028/2002 «Για την προστασία των αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς».
- τα εγκλήματα που προβλέπονται στο άρθρο 8 παρ 1 και 3 του ΝΔ181/1974 «Περί προστασίας ακτινοβολιών»
- τα εγκλήματα που προβλέπονται στα άρθρα τρίτο, τέταρτο και έκτο του Ν2803/2000 «Προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων»

⁵ <http://www.eglimatologia.gr/%CE%BE%CE%AD%CF%80%CE%BB%CF%85%CE%BC%CE%B1-%CE%B2%CF%81%CF%8E%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%85-%CF%87%CF%81%CE%AE%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%82/>

– τα εγκλήματα⁶ που προβλέπονται στα άρθρα 87 παρ. 5, 6, 7 και 8 και το άρθρο 88 του Ν3386/2005 «Είσοδος, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια»

– η δωροδοκία αλλοδαπού δημοσίου λειτουργού

– η δωροδοκία υπαλλήλων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ή των κρατών – μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης,

– τα εγκλήματα που προβλέπονται στα άρθρα 29 και 30 του Ν3340 «Για την προστασία της Κεφαλαιαγοράς από πράξεις προσώπων που κατέχουν προνομιακές πληροφορίες και πράξεις χειραγώγησης της αγοράς»,

– κάθε άλλο αδίκημα που τιμωρείται με ποινή στερητική της ελευθερίας, της οποίας το ελάχιστο όριο είναι άνω των έξι μηνών και από το οποίο προκύπτει περιουσιακό όφελος.

Κύριο όργανο αντιμετώπισης του Εγκλήματος είναι η Επιτροπή καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, η οποία εδρεύει στην Αττική και εποπτεύεται από τον Υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών.

Με τον «όρο Ξέπλυμα⁷ (μαύρου) χρήματος χαρακτηρίζεται κάθε έσοδο που έχει παραχθεί σε παράνομες δραστηριότητες ή ακόμα και σε νόμιμες πράξεις όπου δεν έχει δηλωθεί κατά παράβαση της φορολογικής νομοθεσίας, αναφερόμαστε στην περίπτωση της φοροδιαφυγής, φοροκλοπής και φοροαποφυγής», δίνονται οι ορισμοί των εννοιών :

1. Φοροδιαφυγή είναι η απροκάλυπτη καταστρατήγηση του νόμου και η με παράνομες ενέργειες ελαχιστοποίηση της νόμιμης φορολογικής υποχρέωσης από μέρους του φορολογούμενου .

2. Φοροκλοπή είναι η μη απόδοση στο Δημόσιο του ποσού του φόρου που έχει εισπράξει ο υπόχρεος σε απόδοση από κάποιο τρίτο.

3. Φοροαποφυγή ή και «νόμιμη φοροδιαφυγή», είναι η με νόμιμο τρόπο μείωση της φορολογικής υποχρέωσης, έτσι ώστε ο φορολογούμενος να διαφεύγει της φορολογίας χωρίς συνέπειες .

⁶ <http://www.eglimatologia.gr/%CE%BE%CE%AD%CF%80%CE%BB%CF%85%CE%BC%CE%B1-%CE%B2%CF%81%CF%8E%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%85-%CF%87%CF%81%CE%AE%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%82/>

⁷ Τι σημαίνει Ξέπλυμα Χρήματος; <http://krs.gr/blog/item/5-xeplima-xrimatos/5-xeplima-xrimato>

Ενώ είναι «κοινά αποδεκτό⁸ πως ο όρος προέρχεται από την μεταφορική έννοια, αφού τα χρήματα είναι μαύρα ή βρώμικα (έχουν προέλθει από παράνομες πράξεις, όπως αναφέραμε πιο πάνω) πρέπει να «ξεπλυθούν για να καθαρίσουν» και να εισαχθούν από την παράνομη οικονομία στην νόμιμη». Στην Αμερική το 1920, εποχή της ποτοαπαγόρευσης, γίνονταν διακίνηση παράνομου αλκόολ σε μεγάλες ποσότητες. Η διακίνηση αυτή έφερνε μεγάλα κέρδη καθώς η ποιότητα δεν ήταν και η καλύτερη. Για να μπορέσουν να νομιμοποιήσουν τα μεγάλα κέρδη από τις παράνομες δραστηριότητες οι επιχειρηματίες «δημιούργησαν⁹ επιχειρήσεις πλυντηρίων (laundries), με δεδομένο τον χαμηλό φορολογικό συντελεστή οι επιχειρήσεις αυτές εμφάνιζαν τεράστια φορολογηθέντα κέρδη και με τον τρόπο αυτό εκμεταλλευόμενες την χαμηλή φορολογική επιβάρυνση ,νομιμοποιούσαν τα παράνομα κέρδη τους με την μικρότερη δυνατή απώλεια. Αυτό ήταν το γεγονός που προκάλεσε την ονομασία Ξέπλυμα Χρήματος « Money Laundering »».

Γενικά με Με τον όρο βρώμικο¹⁰ χρήμα ή μαύρο χρήμα και ευρύτερα μαύρα, καθιερώθηκε να χαρακτηρίζεται, περισσότερο δημοσιογραφικά, οποιοδήποτε είδος εσόδου από παράνομη πράξη, ή ακόμη και έσοδο από νόμιμη πράξη το οποίο στη συνέχεια δεν δηλώνεται, κατά παράβαση της υφιστάμενης φορολογικής νομοθεσίας.

1.4 Παραοικονομία

Παραοικονομία είναι¹¹ σε μία δραστηριότητα το μέρος της που γίνεται λαθραία και παράνομα. Αυτό το μέρος της δεν δημιουργεί φόρο προστιθέμενης αξίας, ακόμα δεν είναι δυνατόν να μετρηθεί και να καταγραφεί από τις υπηρεσίες και φαίνεται όταν οι καταναλωτικές δαπάνες εμφανίζονται υπερβολικά υψηλότερες από τα εισοδήματα που καταγράφονται επίσημα. «Η παραοικονομία σε πολλές χώρες είναι ένα μεγάλο ποσοστό της συνολικής πραγματικής οικονομικής δραστηριότητας, όπου η τελευταία αποτελείται από την

⁸ Τι σημαίνει Ξέπλυμα Χρήματος; <http://krs.gr/blog/item/5-xeplima-xrimatos/5-xeplima-xrimato>

⁹ Τι σημαίνει Ξέπλυμα Χρήματος; <http://krs.gr/blog/item/5-xeplima-xrimatos/5-xeplima-xrimato>

¹⁰ Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος,

http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9E%CE%AD%CF%80%CE%BB%CF%85%CE%BC%CE%B1_%CE%B2%CF%81%CF%8E%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%85_%CF%87%CF%81%CE%AE%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%82

¹¹ Παραοικονομία, <http://www.euretirio.com/2010/07/paraoikonomia.html>

επίσημη¹² (μετρούμενη), την ανεπίσημη (άτυπη) και την παραοικονομία (νόμιμων και παράνομων πράξεων)».

Ως κυριότερες αιτίες ύπαρξης αυτού του φαινομένου θεωρούνται:

- Ο βαθμός του κρατικού παρεμβατισμού (περιορισμοί, αλλαγές νόμων, μέγεθος δημόσιου τομέα)
 - Η κρατική γραφειοκρατία
 - Η υψηλή φορολογική επιβάρυνση (φόροι, εισφορές κοινωνικής ασφάλισης)
 - Η φοροδιαφυγή
 - Η μη ορθολογική χρησιμοποίηση εκ μέρους του κράτους του προϊόντος των φορολογιών
- Το υψηλό ποσοστό των ελεύθερων επαγγελματιών στην οικονομία, σε σχέση με το ποσοστό εκείνων οι οποίοι προσφέρουν εξαρτημένη εργασία
- Το επίπεδο ευσυνειδησίας και κοινωνικοοικονομικών αξιών των ηγετών και των μελών μιας κοινωνίας
- Η ύπαρξη βρώμικου χρήματος το οποίο μπορεί να προέρχεται από ναρκωτικά, πορνεία, εμπόριο όπλων, καταχρήσεις δημοσίου χρήματος, κ.ά.
- Η επιεικής τιμωρία των παρανομούντων

Τα μέτρα που υπάρχουν σήμερα κατά της παραοικονομίας επηρεάζουν μόνο εκείνους που δεν έχουν σχέση μαζί της. Δηλαδή τα μέτρα για την καταπολέμησή της είναι αναποτελεσματικά με αποτέλεσμα να εμφανίζεται σε υψηλό ποσοστό. «Έτσι¹³ εξηγείται γιατί η πολιτική περιορισμού των εισοδημάτων και της ζήτησης τελικά οδηγεί σε μείωση του εισοδήματος και της ζήτησης μόνον εκείνων που προσφέρουν εξαρτημένη εργασία (μισθωτοί)».

Συνέπεια της διατήρησης της παραοικονομίας είναι η μη είσπραξη των άμεσων φόρων, η άδικη κατανομή των φορολογικών βαρών και ο μη έντιμος ανταγωνισμός των επιχειρήσεων μεταξύ των νόμιμων και αυτών που παρανομούν. Βέβαια η παραοικονομία έχει και θετικά όπως είναι η ενίσχυση της απασχόλησης, του εισοδήματος και ίσως της απόδοσης των έμμεσων φόρων. Πρέπει να γίνει ξεκάθαρο ότι δεν είναι η ίδια η έννοια της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής. Η κύρια διαφορά που έχουν είναι ότι η φοροδιαφυγή

¹² Παραοικονομία, <http://www.euretirio.com/2010/07/paraoikonomia.html>

¹³ Παραοικονομία, <http://www.euretirio.com/2010/07/paraoikonomia.html>

συνδέεται με την «αδήλωτη οικονομία» ενώ η παραοικονομία με τη "μη καταγραφόμενη οικονομία".

1.5 Προπαρασκευαστική πράξη και οικονομική τρομοκρατία

Το 1998 στο συμπόσιο που έγινε στη Λυών της Γαλλίας με θέμα το οργανωμένο έγκλημα η INTERPOL¹⁴ έδωσε τον ακόλουθο ορισμό: «Οργανωμένο έγκλημα είναι κάθε επιχείρηση ή ομάδα ατόμων που εμπλέκεται σε διαρκή παράνομη δραστηριότητα, η οποία έχει ως πρωταρχικό σκοπό την απόκτηση κερδών ανεξάρτητα από τα εθνικά σύνορα».

Το οργανωμένο έγκλημα εγκιμώνει κινδύνους οι οποίοι «δεν περιορίζονται σε επί μέρους κοινωνικά αγαθά, αλλά επεκτείνονται σε ολόκληρα κοινωνικά υποσυστήματα». Ο τομέας που πλήττεται είναι ο δημόσιος και όποιες επιπτώσεις μπορεί να έχει προς τον ιδιωτικό. Τις περισσότερες φορές οι εγκληματικές ομάδες δρουν σε πάνω από μία χώρα δυσκολεύοντας έτσι την εντόπισή τους άρα και την αντιμετώπισή τους. «Στην κοινωνία μας που υποφέρει από την οικονομική κρίση, το χρήμα είναι πιο σημαντικό από ότι παλιότερα και η απόκτησή του μπορεί να γίνει ακόμα και με παράνομες πράξεις. Αυτή η ξεχωριστή κατηγορία εγκλημάτων βοήθησε να βρεθεί μια νέα μορφή εγκληματικότητας άρρηκτα συνυφασμένη με την οικονομική ανάπτυξη και την καταναλωτική κοινωνία. Αυτή η εγκληματικότητα που κάνει πολύπλευρη ζημιά στην κοινωνία. Η ραγδαία τεχνολογική εξέλιξη προσφέρει νέες ευκαιρίες για τη διάπραξη τέτοιων εγκλημάτων. Τα οικονομικά εγκλήματα μπορεί να αναφέρεται σε κάθε μη-βίαιο έγκλημα που προκαλεί οικονομική ζημιά (ακόμα και αν δεν είναι εμφανείς ή αντιληπτές)».

Κατά τον Kaiser¹⁵ και άλλους τα οικονομικά εγκλήματα, είναι δυνατό να καταταγούν σε τέσσερις ομάδες σύμφωνα με την περιοχή που πρέπει να προστατευθεί:

¹⁴http://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=1&ved=0CB8QFjAA&url=http%3A%2F%2F50lyk-athin.att.sch.gr%2Fwp-content%2Fuploads%2F2014%2F01%2F%25CE%2588%25CE%25B3%25CE%25BA%25CE%25BB%25CE%25B7%25CE%25BC%25CE%25B1-%25CE%25BA%25CE%25B1%25CE%25B9-%25CF%2584%25CE%25B9%25CE%25BC%25CF%2589%25CF%2581%25CE%25AF%25CE%25B1.odt&ei=f9MwVcm3B4_hatDpgKgC&usg=AFQjCNF4jFUf58QSqrH03xRURbR_HHaPvA

¹⁵http://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=1&ved=0CB8QFjAA&url=http%3A%2F%2F50lyk-athin.att.sch.gr%2Fwp-content%2Fuploads%2F2014%2F01%2F%25CE%2588%25CE%25B3%25CE%25BA%25CE%25BB%25CE%25B7%25CE%25BC%25CE%25B1-%25CE%25BA%25CE%25B1%25CE%25B9-%25CF%2584%25CE%25B9%25CE%25BC%25CF%2589%25CF%2581%25CE%25AF%25CE%25B1.odt&ei=f9MwVcm3B4_hatDpgKgC&usg=AFQjCNF4jFUf58QSqrH03xRURbR_HHaPvA

- Προστασία¹⁶ της εθνικής οικονομίας και της οικονομίας των επιχειρήσεων: εγκλήματα κατά των τραπεζών και του χρηματιστηρίου εγκλήματα σχετικά με το σύστημα των πιστώσεων, με τις ασφάλειες, με τον ελεύθερο ανταγωνισμό, με τις παραβιάσεις των δικαιωμάτων ευρεσιτεχνίας και σημάτων.
- Προστασία του δημοσιονομικού τομέα: εγκλήματα σχετικά με τη φορολογία, τον τελωνειακό κώδικα, απάτη ως προς τις χρηματοδοτήσεις, δωροδοκία και δωροληψία.
- Προστασία του κοινωνικού συνόλου: παραβάσεις διατάξεων σχετικών με την προστασία της νεότητας και της εργασίας, την κοινωνική ασφάλιση και γενικά εγκλήματα σχετικά με την προστασία των καταναλωτών (π.χ. νοθεία τροφίμων) και του περιβάλλοντος.
- Προστασία των αντισυμβαλλομένων και καταναλωτών: απάτη και τοκογλυφία.

Το εμπόριο ναρκωτικών¹⁷ και το οργανωμένο έγκλημα είναι εξωφρενικά επικερδή. Τα ποσά που προκύπτουν κατ'εκτίμηση από τέτοιου είδους δραστηριότητες, όλες οι ενδείξεις λένε ότι είναι τεράστια. *«Κι όπως επισήμανε ο Γενικός Γραμματέας του Γραφείου των Ηνωμένων Εθνών στη Βιέννη στην έναρξη της Διάσκεψης του 1988 με θέμα τα Ναρκωτικά και τις Ψυχότροπες Ουσίες: «Το χρηματικό ποσό που εμπλέκεται στην παράνομη διακίνηση ναρκωτικών ήταν εξωφρενικό. Ένα μόνο ναρκωτικό, η κοκαΐνη, άξιζε δισεκατομμύρια δολάρια στην παράνομη αγορά. Τα παράνομα ναρκωτικά εκτιμήθηκε ότι αποτελούν πιο σημαντική πηγή άντλησης εσόδων σε παγκόσμιο επίπεδο απ' ό,τι το πετρέλαιο. Σήμερα θεωρείται ότι είναι το δεύτερο σημαντικότερο εμπορεύσιμο είδος, μετά τους εξοπλισμούς, και αποτελούν το 9% της αξίας των εμπορευμάτων διεθνώς. Σε ορισμένες περιπτώσεις τα αστρονομικά κέρδη από το εμπόριο των ναρκωτικών χρησιμοποιήθηκαν για τη δημιουργία εναλλακτικών οικονομιών και για την υπονόμευση νομοθετικών και πολιτικών συστημάτων».* Οι εκτιμήσεις στους κύκλους

%25CF%2584%25CE%25B9%25CE%25BC%25CF%2589%25CF%2581%25CE%25AF%25CE%25B1.odt&ei=f9MwVcm3B4_hatDpgKgC&usg=AFQjCNF4jFUf58QSqrH03xRURbR_HHaPvA

¹⁶http://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=1&ved=0CB8QFjAA&url=http%3A%2F%2F50lyk-athin.att.sch.gr%2Fwp-content%2Fuploads%2F2014%2F01%2F%25CE%2588%25CE%25B3%25CE%25BA%25CE%25BB%25CE%25B7%25CE%25BC%25CE%25B1-%25CE%25BA%25CE%25B1%25CE%25B9-%25CF%2584%25CE%25B9%25CE%25BC%25CF%2589%25CF%2581%25CE%25AF%25CE%25B1.odt&ei=f9MwVcm3B4_hatDpgKgC&usg=AFQjCNF4jFUf58QSqrH03xRURbR_HHaPvA

¹⁷ W. Gilmore, Βρόμικο Χρήμα, Αθήνα 1999, Παπαζήση, σελ. 36

των Ηνωμένων¹⁸ Εθνών τοποθετούν την αξία του εμπορίου παράνομων φαρμάκων στο ύψος των 300 δισ. δολαρίων κάθε χρόνο. *«Παρ' όλο που ένας μεγάλος αριθμός ατόμων εμπλέκεται στα πολλά διαφορετικά επίπεδα του παρανόμου αυτού εμπορίου, «τα περισσότερα κέρδη πηγάζουν σε μία πλούσια, μικρή ελίτ που κατέληξε να αποκτήσει εντυπωσιακή οικονομική και πολιτική δύναμη. Μερικά μέλη της πιστεύεται ότι διαθέτουν προσωπική περιουσία που υπερβαίνει το εθνικό χρέος της χώρας τους».*

Οι εγχώριες και διεθνείς στρατηγικές επιβολής του νόμου δίνουν έμφαση στις οικονομικές πλευρές αυτών των μορφών εγκλήματος. Έκπληξη όμως προκαλεί το γεγονός ότι στις αρχές της δεκαετίας του 1980 το αναγκαίο νομικό πλαίσιο που επέτρεπε την αποτελεσματική δράση κατά του οργανωμένου εγκλήματος μέσω «οικονομικής καταστροφής» βρέθηκε ότι υστερούσε στα περισσότερα εγχώρια νομικά συστήματα. Δύο βασικά εργαλεία απαιτούνται για να εφαρμοστεί αυτή η στρατηγική. 1. Το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης πρέπει να φροντίσει ώστε να υπάρχει αποτελεσματική και αποδοτική μέθοδος εντοπισμού, παγώματος και τελικώς κατάσχεσης των εσόδων που προκύπτουν από τη διάπραξη εγκληματικών ενεργειών. Από την άλλη πλευρά μερικές χώρες, όπως για παράδειγμα η Ελβετία και η Ιταλία, διέθεταν τουλάχιστον μία περιορισμένη δυνατότητα για λήψη τέτοιων μέτρων για κάποιο χρονικό διάστημα. 2. πρέπει να ψηφιστούν σύγχρονοι νόμοι που θα εμποδίζουν τη διαδικασία του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος. Ο όρος ξέπλυμα βρώμικου χρήματος φαίνεται ότι χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά από αξιωματούχους αμερικανικών υπηρεσιών στα μέσα της δεκαετίας του 1970. Από τότε, έχει γίνει ευρέως αποδεκτή ως χρηστικός όρος σε διεθνές και εγχώριο επίπεδο. *«Κι όπως¹⁹ εξήγησε ο Tom Sherman, Πρόεδρος της αυστραλιανής Εθνικής Εγκληματολογικής Υπηρεσίας: «Το ξέπλυμα του βρώμικου χρήματος είναι η διαδικασία της μετατροπής ή του «εξαγνισμού» περιουσιακών στοιχείων ενώ είναι γνωστό ότι αυτά τα περιουσιακά στοιχεία έχουν προκύψει από τη διάπραξη σοβαρών εγκλημάτων με σκοπό να αποκρυβούν οι πηγές προέλευσής τους. Η έννοια του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος καλύπτει γενικά εκείνους που βοηθούν αυτή τη διαδικασία και θα όφειλαν λογικά να γνωρίζουν ότι βοηθούν μια τέτοια διαδικασία».*

Χαρακτηριστικό παράδειγμα, είναι στις ΗΠΑ με το φαινόμενο ξεπλύματος βρώμικου χρήματος, όπου ασχολήθηκαν για πρώτη φορά στο Νόμο Περί Τραπεζικού Απορρήτου του

¹⁸ W. Gilmore, Βρόμικο Χρήμα, Αθήνα 1999, Παπαζήση, σελ. 36

¹⁹ W. Gilmore, Βρόμικο Χρήμα, Αθήνα 1999, Παπαζήση, σελ. 36

1970 και ποινικοποιήθηκε²⁰ ως αδίκημα μόλις τον Οκτώβριο του 1986. «Προς τα τέλη της δεκαετίας του 1980 και σε ένα μεγάλο βαθμό σαν αποτέλεσμα της Διάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών του 1988, η ανάγκη για μία στρατηγική κατά του ξεπλύματος βρόμικου χρήματος είχε γίνει ευρέως αποδεκτή και από τους κύκλους της επιβολής του νόμου και από τους κύκλους της διαμόρφωσης πολιτικής. Κι όπως επισήμανε ο Nadelmann: «Θεωρήθηκε απαραίτητος όχι μόνο για τον εντοπισμό, αλλά και για τη δίωξη των ανώτερων κλιμακίων διακινητών ναρκωτικών, που σπάνια ή ίσως και ποτέ δεν έρχονται σε επαφή με τα παράνομα αγαθά τους καθώς και για τον εντοπισμό, την κατάσχεση και τη δήμευση των περιουσιακών τους στοιχείων». Η πρόοδος σ' αυτό τον τομέα θεωρείται ότι είναι ένα κρίσιμης σημασίας στοιχείο στη μάχη κατά του οργανωμένου εγκλήματος. Συνεπώς τα μέτρα κατά του ξεπλύματος βρόμικου χρήματος έχουν καταλάβει μία κεντρική θέση στα ευρωπαϊκά και στα παγκόσμια προγράμματα και τις πολιτικές διακηρύξει.

Στο σημείο αυτό, έχουμε να αντιμετωπίσουμε σοβαρές δυσκολίες για τη λήψη εκτιμήσεων με αξιοπιστία όπου πρέπει να εξετάζονται με προσοχή. Υπάρχει αντίληψη στους κυβερνητικούς κύκλους ότι τα ποσά στα οποία αναφερόμαστε είναι πολύ σημαντικά. «Για παράδειγμα το 1990 ο Φορέας Λήψης Μέτρων Οικονομικής Φύσεως που ασχολήθηκε με το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος υπολόγισε ότι κάθε χρόνο οδηγούνται 85 δισ. δολάρια για ξέπλυμα και επένδυση, χρήματα που είναι προϊόν διακίνησης ναρκωτικών στις ΗΠΑ και την Ευρώπη. Τον Μάιο του 1994 η Τράπεζα της Αγγλίας, καταθέτοντας ενώπιον μιας Επιτροπής του Κοινοβουλίου, προσέγγισε το ζήτημα ως εξής: «Η Βρετανική²¹ Εθνική Υπηρεσία Εγκληματολογικών Πληροφοριών θεωρεί ότι είναι αδύνατο να προσδιοριστεί ποσοτικά η έκταση του ξεπλύματος βρόμικου χρήματος». Ωστόσο, δημοσιεύματα στον Τύπο υπολογίζουν ότι ποσό της τάξεως των 2,4 δισ. στερλινών ξεπλένεται κάθε χρόνο μέσω του Ηνωμένου Βασιλείου, 22 δισ. στερλίνες ξεπλένονται μέσω της Ευρώπης και 150 δισ. στερλίνες ξεπλένονται μέσω των ΗΠΑ, ενώ το συνολικά εκτιμώμενο ποσό τα 500 δισ. στερλίνες». Οι τράπεζες μπορεί να πέσουν θύμα από τους ανεπιθύμητους πελάτες και από την εμέλειά τους να τους ελέγξουν να πέσουν θύμα και να χάσουν την αξιοπιστία τους απέναντι στους υπόλοιπους πελάτες της.

²⁰ W. Gilmore, Βρόμικο Χρήμα, Αθήνα 1999, Παπαζήση, σελ. 36

²¹ W. Gilmore, Βρόμικο Χρήμα, Αθήνα 1999, Παπαζήση, σελ. 37

Κι όπως ο Lamberto Dini, ο Ιταλός Υπουργός Οικονομικών, επισήμανε τον Ιούνιο του 1994: «Ο κοινωνικός²² κίνδυνος που προκύπτει από το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος συνίσταται στην παγίωση της οικονομικής ισχύος των εγκληματικών οργανισμών, δίνοντάς τους τη δυνατότητα να εισχωρήσουν στη νόμιμη οικονομία». Ακόμα και αν οι παρανομίες δημιουργούν πλούτο και απασχόληση ο πλούτος αυτός είναι στα χέρια κακοποιών και αυτό είναι επικίνδυνο. Κι όπως χαρακτηριστικά επισήμανε ένας κορυφαίος αξιωματούχος από το χώρο της επιβολής του νόμου: «Υπάρχουν σαφείς ενδείξεις ότι όταν το οργανωμένο έγκλημα επενδύει σε νόμιμες επιχειρηματικές δραστηριότητες, θα επιχειρήσει να κυριαρχήσει σ' αυτή την αγορά και να επιδοθεί σε ληστρική τιμολόγηση, εκβιασμούς και διαφθορά. Με άλλα λόγια τον οργανωμένο εγκληματία δεν τον ικανοποιούν απλώς τα νόμιμα κέρδη, αλλά επιδιώκει να τα μεγιστοποιήσει με νόμιμα ή με παράνομα μέσα».

Η μαύρη αγορά

Με τον όρο αυτό εννοείται η παράνομη μορφή εμπορεύσιμων προϊόντων που συνήθως είναι απαγορευμένα στη νόμιμη αγορά όπως όπλα, ναρκωτικά, πλαστογραφημένα επώνυμα προϊόντα, συνάλλαγμα, γούνες ζώων καθώς και αντικείμενα με υψηλή φορολογία όπως π.χ. τα καύσιμα, τα ποτά και τα τσιγάρα ή άλλα είδη με υψηλά περιθώρια κέρδους (π.χ. δισκογραφικές παραγωγές, κασέτες, CD, DVD κ.λπ.).

Πιστωτικές κάρτες και απάτη

Είναι ένας τρόπος να γίνει μια αγορά από κάποιον με την κάρτα άλλου. Δηλαδή ένας κακόβουλος χρήστης και άνθρωπος δημιουργεί μια εικονική ιστοσελίδα με σκοπό να καταφέρνει να συγκεντρώνει στοιχεία κι αριθμούς πιστωτικών καρτών από χρήστες που ψωνίζουν μέσω διαδικτύου. Κάποιοι χρήστες του διαδικτύου άθελά τους δίνουν τα στοιχεία σε κακόβουλους χρήστες του διαδικτύου (phishing). Ειδικότερα²³, ο ανυποψίαστος πολίτης

²² W. Gilmore, Βρόμικο Χρήμα, Αθήνα 1999, Παπαζήση, σελ. 37

²³http://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=1&ved=0CB8QFjAA&url=http%3A%2F%2F50lyk-athin.att.sch.gr%2Fwp-content%2Fuploads%2F2014%2F01%2F%25CE%2588%25CE%25B3%25CE%25BA%25CE%25B%25CE%25B7%25CE%25BC%25CE%25B1-%25CE%25BA%25CE%25B1%25CE%25B9-%25CF%2584%25CE%25B9%25CE%25BC%25CF%2589%25CF%2581%25CE%25AF%25CE%25B1.odt&ei=f9MwVcm3B4_hatDpgKgC&usg=AFQjCNF4jFUF58QsqrH03xRURbR_HHaPvA

λαμβάνει μήνυμα²⁴ ηλεκτρονικού ταχυδρομείου από Πιστωτικό Ίδρυμα, στο οποίο τηρεί λογαριασμό, με το οποίο του ζητείται να συμπληρώσει τα στοιχεία του (ονοματεπώνυμο, αριθμό λογαριασμού και πιστωτικής κάρτας κλπ.), για λόγους πχ. ενημέρωσης των αρχείων της τράπεζας. Το μήνυμα, μέσω υπερσυνδέσμου, τους οδηγεί σε μια πλασματική ιστοσελίδα της τράπεζας, με αποτέλεσμα ο πολίτης να πείθεται και να χορηγεί τα επίμαχα στοιχεία.

Φοροδιαφυγή:

«Φοροδιαφυγή είναι μία έννοια που υποδηλώνει τα απολεσθέντα ποσά, που έπρεπε να καταλήξουν στο κράτος με τη διαδικασία της φορολογίας». Δηλαδή όταν κάποιος αποφεύγει να πληρώνει φόρους με διάφορα κόλπα και μέσα. Είναι σοβαρή απάτη, αντικοινωνική συμπεριφορά και έγκλημα.

Είδη φοροδιαφυγής:

Η φοροδιαφυγή μπορεί να εμφανιστεί με πολλούς τρόπους και τεχνάσματα όπως π.χ.:

1) Αποκρύπτοντας εισοδήματα από διάφορες πηγές με σκοπό την πληρωμή χαμηλότερου φόρου.

2) Εμφανίζοντας υπερβολικές ή πλαστές δαπάνες ώστε να επωφεληθεί από εκπτώσεις φόρου.

3) Δημιουργώντας πλασματικές εταιρείες.

4) Καταστρατήγηση ευνοϊκής νομοθεσίας ειδικών σκοπών. κ.ά.

«Η φοροδιαφυγή²⁵ ανέρχεται στην Ελλάδα σε 30 δις ευρώ ετησίως, κάνοντας την πρωταθλήτρια στην παραοικονομία, και η μείωση της κατά 20 δις ευρώ θα μπορούσε να μειώσει τους φόρους που καταβάλλουν οι φορολογούμενοι κατά ποσοστό 30%».

²⁴

http://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=1&ved=0CB8QFjAA&url=http%3A%2F%2F50lyk-athin.att.sch.gr%2Fwp-content%2Fuploads%2F2014%2F01%2F%25CE%2588%25CE%25B3%25CE%25BA%25CE%25BB%25CE%25B7%25CE%25BC%25CE%25B1-%25CE%25BA%25CE%25B1%25CE%25B9-%25CF%2584%25CE%25B9%25CE%25BC%25CF%2589%25CF%2581%25CE%25AF%25CE%25B1.odt&ei=f9MwVcm3B4_hatDpgKgC&usq=AFQjCNF4jFUf58QsqrH03xRURbR_HHaPvA

²⁵

http://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=1&ved=0CB8QFjAA&url=http%3A%2F%2F50lyk-athin.att.sch.gr%2Fwp-content%2Fuploads%2F2014%2F01%2F%25CE%2588%25CE%25B3%25CE%25BA%25CE%25BB%25CE%25B7%25CE%25BC%25CE%25B1-%25CE%25BA%25CE%25B1%25CE%25B9-%25CF%2584%25CE%25B9%25CE%25BC%25CF%2589%25CF%2581%25CE%25AF%25CE%25B1.odt&ei=f9MwVcm3B4_hatDpgKgC&usq=AFQjCNF4jFUf58QsqrH03xRURbR_HHaPvA

Απαγωγές:

Όταν γίνεται παράνομη κράτηση ατόμου ή ατόμων χωρίς την θέλησή τους από μη δημόσιους φορείς με σκοπό να πετύχουν τα συμφέροντά τους με εκβιασμό θέτοντας σε κίνδυνο τις ζωές των κρατουμένων.

1.6 Το έγκλημα στον τραπεζικό τομέα

Τα χρηματοπιστωτικά²⁶ ιδρύματα παίζουν καθοριστικό ρόλο στις οικονομίες των χωρών και στην οικονομική ζωή ολόκληρου του πλανήτη. Πηγή ζωής για τις τράπεζες είναι η συγκέντρωση χρηματικών κεφαλαίων. Η συγκέντρωση αυτή επιτυγχάνεται με τις καταθέσεις - επενδύσεις που δέχεται από φυσικά και νομικά πρόσωπα. Στη συνέχεια προχωράει σε δανεισμό των κεφαλαίων αυτών σε πελάτες που έρχονται στην τράπεζα καθώς χρειάζονται χρήματα για διάφορους λόγους. Η συνεχής ροή του γιγαντιαίου αυτού όγκου χρημάτων, είναι λογικό να ελκύει ταυτόχρονα και όλους εκείνους που καιροφυλακτούν να αποσπάσουν παράνομα οφέλη από τον όγκο αυτών των συναλλαγών. Για να παρθούν τα κατάλληλα μέτρα είναι αναγκαία η ανίχνευση των εγκληματικών πράξεων που σχετίζονται με τις τραπεζικές δραστηριότητες. Οι τράπεζες λειτουργούν ως μέσο για την μεταφορά και κυρίως την νομιμοποίηση του βρώμικου χρήματος.

1.7 Η σημερινή κατάσταση

Το ξέπλυμα χρήματος²⁷ διαχρονικά και η περίπτωση της Ελλάδας

Σύμφωνα με έκθεση της Παγκόσμιας Τράπεζας που δημοσιοποιήθηκε μέσα στο 2007, ο παγκόσμιος τζίρος από εγκληματικές πράξεις υπολογίζεται σε 1 – 1,6 τρις. δολάρια τον χρόνο. Το ποσό αυτό αναλύεται σε 20 – 40 δισ. δολάρια προερχόμενα από διαφθορά, σε 500 – 1.000 δισ. δολάρια προερχόμενα από εγκληματικές πράξεις και σε 500 δισ. δολάρια προερχόμενα από φοροδιαφυγή. Όσον αφορά την Ελλάδα τα κρούσματα ξεπλύματος χρήματος παρουσίασαν έξαρση το 2004, όταν δεσμεύτηκαν ύποπτα κεφάλαια σχεδόν 30 εκατομμυρίων ευρώ. Ο πιο κάτω πίνακας δείχνει διαχρονικά τις δεσμεύσεις κεφαλαίων για ξέπλυμα χρήματος στην Ελλάδα:

²⁶ Διπλωματική Εργασία, Ξέπλυμα Χρήματος (Νομιμοποίηση Εσόδων Από Παράνομες Δραστηριότητες), https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/13779/1/Hatzispyrou_Msc2010.pdf

²⁷ Οι υπεράκτιες εταιρίες και το ξέπλυμα χρήματος, Αποσπάσματα από το βιβλίο του Δημήτρη Μελά, <http://www.forologikanea.gr/index.php?module=news&func=display&sid=2432>

ΕΤΟΣ	ΠΟΣΟ (σε εκατ. Ευρώ)	ΒΑΣΙΚΗ ΠΗΓΗ
2005	8,9	Τράπεζες, ανταλλακτήρια, τελωνεία
2004	30,0	Τράπεζες, ανταλλακτήρια, τελωνεία
2003	25,0	Τράπεζες, ανταλλακτήρια
2002	23,1	Τράπεζες, ανταλλακτήρια
2001	21,0	Εκβιασμοί
2000	12,6	Τράπεζες, ανταλλακτήρια
1999	7,0	Τράπεζες, ανταλλακτήρια

Πίνακας 1.1 Το ξέπλυμα χρήματος στην Ελλάδα

(πηγή: Οι υπεράκτιες εταιρίες και το ξέπλυμα χρήματος, Αποσπάσματα από το βιβλίο του Δημήτρη Μελά,

<http://www.forologikanea.gr/index.php?module=news&func=display&sid=2432>)

Νέα έκθεση²⁸ δείχνει την παραοικονομία στο 24% στην Ελλάδα

Έρευνα δείχνει ότι η οικονομική κρίση στην Ευρώπη ωθεί τις κυβερνήσεις να λάβουν μέτρα κατά της παραοικονομίας με στόχο την επιστροφή στην ανάπτυξη

- Η παραοικονομία στην Ευρώπη ανέρχεται σε €2,1 τρισεκατομμύρια, ποσό που αντιστοιχεί στο 18,5% της οικονομικής δραστηριότητας στην Ευρώπη
- Στην Ελλάδα το ποσοστό της παραοικονομίας ανέρχεται σε 24% του ΑΕΠ ή €43,2 δισεκατομμύρια
- Σύμφωνα με την έρευνα, εκτιμάται ότι το 10% της παραοικονομίας (€200 δισεκατομμύρια) θα μπορούσε να εκλείψει μέσω των ηλεκτρονικών πληρωμών
- Τα μετρητά είναι η κινητήριος δύναμη της παραοικονομίας σε ολόκληρη την Ευρώπη, κυρίως λόγω αδήλωτης εργασίας και πωλήσεων

Η οικονομική κρίση που αντιμετωπίζει η Ευρώπη έχει αποτελέσει ένα ισχυρό κίνητρο για αρκετές κυβερνήσεις προς την κατεύθυνση της λήψης μέτρων κατά της παραοικονομίας, σε μια προσπάθεια ενίσχυσης των προϋπολογισμών και επιτάχυνσης της επιστροφής σε αναπτυξιακή πορεία, σύμφωνα με έρευνα που παρουσίασε η Visa Europe. Το 2013, η παραοικονομία στην Ευρώπη εκτιμάται σε €2,1 τρισεκατομμύρια, ποσό που αντιστοιχεί στο

²⁸ Νέα έκθεση δείχνει την παραοικονομία στο 24% στην Ελλάδα,

<http://www.taxheaven.gr/news/news/view/id/13510>

18,5% της οικονομικής δραστηριότητας²⁹. Παρά το γεγονός ότι το ποσοστό αυτό είναι το χαμηλότερο των τελευταίων δέκα ετών, η έρευνα δείχνει ότι η παραοικονομία βασίζεται στη χρήση μετρητών και κινητήριος δύναμη αυτού του φαινομένου στην Ευρώπη είναι η αδήλωτη εργασία και οι αδήλωτες πωλήσεις.

Η έρευνα «Η παραοικονομία³⁰ στην Ευρώπη, 2013 – Η χρήση συστημάτων ηλεκτρονικών πληρωμών για την αντιμετώπιση της παραοικονομίας» αναλύει το ύψος της παραοικονομίας, που κυμαίνεται από 8% έως 10% του ΑΕΠ στην Ελβετία, την Αυστρία, την Ολλανδία και τη Μεγάλη Βρετανία, μέχρι σχεδόν 30% στη Βουλγαρία, την Κροατία, τη Λιθουανία και την Εσθονία. Πιο συγκεκριμένα, εξετάζονται οι προσπάθειες των κυβερνήσεων στην Ευρώπη να υιοθετήσουν καινοτόμους και έξυπνους τρόπους αντιμετώπισης των δημοσιονομικών τους ελλειμμάτων, περισσότερο μέσω της καταπολέμησης της παραοικονομίας, παρά μέσω της αύξησης της φορολογίας ή της μείωσης των επιδομάτων.

Ο Steve Perry, Commercial Director, Visa Europe δήλωσε: «Σε περιόδους ύφεσης, αυξανόμενης ανεργίας, μείωσης των εισοδημάτων και αβεβαιότητας για το μέλλον, οι πολίτες ενδέχεται να στρέφονται περισσότερο προς την παραοικονομία. Παρά το γεγονός ότι πριν το 2009, η αντιμετώπιση της παραοικονομίας στο σύνολο της Ευρώπης είχε αρχίσει να φέρνει αποτελέσματα, πρόσφατα παραδείγματα από τη Δυτική, την Ανατολική και τη Βόρειο Ευρώπη παρουσιάζουν διαφορετικά ποσοστά επιτυχίας. Το κοινό στοιχείο σε όλα αυτά είναι ότι η παραοικονομία εξακολουθεί να βασίζεται στη χρήση μετρητών και να τροφοδοτείται από την αδήλωτη εργασία και την ελλιπή καταγραφή των πωλήσεων».

Η δεκαετία³¹ 1999 - 2010 φαίνεται να είναι η περίοδος κατά την οποία διακινήθηκε το περισσότερο "μαύρο" χρήμα στη χώρα μας με την αξιοποίηση του χρηματοπιστωτικού συστήματος, σύμφωνα με εκτιμήσεις μελών της Αρχής Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας και Ελέγχου των Δηλώσεων Περιουσιακής Κατάστασης. Η εκτίμηση αυτή διατυπώθηκε στη

²⁹ <http://www.taxheaven.gr/news/news/view/id/13510>

³⁰ <http://www.taxheaven.gr/news/news/view/id/13510>

³¹ «Χρυσή» η δεκαετία 1999–2010 για το «μαύρο» χρήμα στην Ελλάδα,
<http://www.kathimerini.gr/765805/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/xrysh-h-dekaetia-19992010-gia-to-mayro-xrhma-sthn-ellada>

σημερινή συνεδρίαση της Επιτροπής Θεσμών και Διαφάνειας της Βουλής η οποία συνεκλήθη για προκειμένου να εγκρίνει την ανασυγκρότηση της Αρχής με την τοποθέτηση 12 νέων τακτικών μελών. Πρόκειται για πρόσωπα με μεγάλη εμπειρία κυρίως στον ελεγκτικό τομέα και θα πλαισιώσουν κρίσιμες μονάδες της Αρχής.

Το ξέπλυμα χρήματος³² εμφανίζεται σε όλο τον κόσμο. Όλοι οι εγκληματίες για την πλύση των βρόμικων χρημάτων χρησιμοποιούν τις τράπεζες και τις εταιρίες βιτρίνες. Για την καταπολέμηση αυτού του εγκλήματος απαιτείται η παρεμπόδιση της διαδικασίας μέσα της οποίας τα παράνομα χρήματα γίνονται νόμιμα.

Στη χώρα μας, το ξέπλυμα χρήματος ανερχόταν το 2008, σύμφωνα με στοιχεία της FATF, (της διεθνούς Χρηματοοικονομικής Ομάδας Δράσης που είναι αρμόδια για το θέμα), στο διόλου ευκαταφρόνητο ποσό των 5 δις ευρώ ή σε 2% του ΑΕΠ, χωρίς μάλιστα στο ποσό αυτό να περιλαμβάνεται η φοροδιαφυγή. Δυστυχώς, οι επιδόσεις της χώρας μας στα θέματα διαφάνειας ήταν κατά τα προηγούμενα χρόνια τουλάχιστον απογοητευτικές. Το διάστημα 2006-2008 παρουσίασαν μάλιστα σαφή επιδείνωση. Η βαθμολογία για τον έλεγχο της διαφθοράς στην Ελλάδα βρισκόταν στις 60,9 μονάδες το 2008, όταν στον ΟΟΣΑ ανερχόταν σε 90,2 μονάδες. Ας σημειωθεί ότι η μέση βαθμολογία των ανεπτυγμένων χωρών, στις οποίες περιλαμβάνεται η Ελλάδα, ως μέλος του ΟΟΣΑ και της Ευρωζώνης, κυμαίνεται άνω των 81 μονάδων. Οι εμφανείς παραλείψεις της προηγούμενης Κυβέρνησης στην καταπολέμηση της διαφθοράς και του ξεπλύματος μαύρου χρήματος είχαν συνολικότερες και σοβαρές συνέπειες για το κύρος και την αξιοπιστία της χώρας μας. Σήμερα χρησιμοποιούνται για το ξέπλυμα τα νέα μέσα και αυτό δυσκολεύει τις αρχές στους ελέγχους τους. Για παράδειγμα με το πάτημα ενός κουμπιού μπορούν να μεταφερθούν μεγάλα ποσά σε πολλές τράπεζες και σε όλο τον κόσμο. Έτσι, το «ηλεκτρονικό χρήμα», εκτός από κινητήρια δύναμη της παγκοσμιοποίησης, αποτελεί και εργαλείο για το οικονομικό έγκλημα. Είναι όμως και εργαλείο για τους δικωτικούς μηχανισμούς της χώρας μας, ώστε να εντοπίσουν τα παράνομα μετακινούμενα κεφάλαια.

³² Ομιλία Δ. Κουσελά Υφυπουργού Οικονομικών, στο 2ο Συνέδριο του Ελληνοαμερικανικού Εμπορικού Επιμελητηρίου με θέμα το «Ξέπλυμα Μαύρου Χρήματος», <http://www.taxheaven.gr/news/news/view/id/6465/print/printer>

Να σημειωθεί³³ ότι με τον ν. 3842/2010 τα φορολογικά αδικήματα αποτελούν και βασικά αδικήματα για το ξέπλυμα χρήματος και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Εξάλλου στα ευρύτερα πλαίσια της διαφάνειας και της αντιμετώπισης της φοροδιαφυγής με το Ν. 3842/2010 καθιερώθηκε:

Η υποχρέωση εξόφλησης τιμολογίων αξίας άνω των 3.000 ευρώ μέσω τραπεζικού λογαριασμού ή με επιταγή.

Την εξόφληση των συναλλαγών άνω των 3.000 ευρώ μεταξύ επιτηδευματιών μέσω επαγγελματικού τραπεζικού λογαριασμού με ταυτόχρονη διαβίβαση των κινήσεων αυτού στη Γ.Γ.Π.Σ.

Την εξόφληση των συναλλαγών άνω των 1.500 ευρώ των επιτηδευματιών με ιδιώτες μόνο με πιστωτική κάρτα ή μέσω τραπεζικού λογαριασμού ή με επιταγή.

Τη διαβίβαση των δεδομένων των φορολογικών στοιχείων μεταξύ επιτηδευματιών ή μεταξύ επιτηδευματία και νομικών προσώπων μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα στη Γ.Γ.Π.Σ.

1.8 Ο Ρόλος των τραπεζών στην νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα

Τα τελευταία χρόνια οι εξελίξεις του³⁴ διεθνούς οικονομικού συστήματος αφού έχει παρατηρηθεί μία τάση μεταφοράς ισχύος από το κράτος προς τους μηχανισμούς της αγοράς. Έτσι σηματοδοτείται η απώλεια και η αδυναμία του κράτους να ελέγχει την καθημερινή ζωή και δραστηριότητα των πολιτών των κρατών, όπου είναι εμφανέστερη σε μικρότερες και φτωχότερες χώρες. *«Η απελευθέρωση των παγκόσμιων χρηματοοικονομικών αγορών είναι ένα φαινόμενο της εποχής που επηρέασε και επηρεάζει συνεχώς το διεθνές οικονομικό σκηνικό και την ένταση του ανταγωνισμού σε κάθε τομέα του τραπεζικού κλάδου, είτε αυτός αφορά τη λιανική τραπεζική (retail banking) είτε τη χονδρική (wholesale banking). Όπως προαναφέραμε, η διακίνηση μετρητών αποτελεί από μόνη της μία διαδικασία που μπορεί να ελλοχεύει και να αποκρύπτει μεγάλους κινδύνους όσον αφορά την νόμιμη προέλευσή τους και τους σκοπούς της διακίνησης αυτής».*

Η εισαγωγή της πληροφορικής αποτελεί κύριο μέλημα των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Η έντονη διεθνής κινητικότητα στον κανονιστικό τομέα, όσον αφορά τις

³³ <http://www.taxheaven.gr/news/news/view/id/6465/print/printer>

³⁴ https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/13779/1/Hatzispyrou_Msc2010.pdf

επιπτώσεις και την αντιμετώπιση της νομιμοποίησης των εσόδων από εγκληματικές ενέργειες αποτελεί τουλάχιστον την έστω και καθυστερημένη έκφραση μίας τάσης ενθάρρυνσης ή και απαίτησης εκ μέρους της κοινωνίας, για την ανάληψη από την πλευρά του χρηματοπιστωτικού τομέα- και ιδιαίτερα των τραπεζών- ενός ρόλου «ενεργού πολίτη» στα πλαίσια μίας αντίληψης «περί συλλογικής ασφάλειας³⁵», με απώτερο στόχο την παρεμπόδιση των εγκληματιών από το να επωφεληθούν οικονομικά από εγκλήματα που έχουν διαπράξει ή να τους αποτρέψει από το να διαπράξουν στο μέλλον εγκλήματα με στόχο το κέρδος, έχοντας υπόψη ότι το χρηματικό όφελος παραμένει το κύριο κίνητρο των εγκληματιών ή το βασικότερο μέσο για την επίτευξη των κάθε είδους στόχων του. Παρολα αυτά η νέα αυτή δραστηριότητα θα προκαλούσε αύξηση κόστους γεγονός που μόνο αρνητικά θα επιδρούσε στα διοικητικά τους συμβούλια. Ένα παράδειγμα ύποπτων κινήσεων αποτελούν τα εμβάσματα από ή προς χώρες υψηλού κινδύνου, χωρίς κάποιον σκοπό (επιχειρηματικό ή άλλον οικονομικό). Τέλος, εντολή σε τράπεζα για αποστολή εμβάσματος στο εξωτερικό, ιδίως σε χώρες υψηλού κινδύνου, με ελλειπίες ή παραπλανητικές πληροφορίες σχετικά με τον δικαιούχο καθώς και εμπλοκή πελάτη σε εμπορικές συναλλαγές με περιοχές υψηλού κινδύνου, όταν δεν φαίνεται να υπάρχουν εύλογοι επιχειρηματικοί λόγοι για τη διενέργεια συναλλαγών με αυτές τις περιοχές, αποτελούν δυο ακόμα ζώνες κινδύνου για την χρηματοδότηση της τρομοκρατίας μέσω παράνομων δραστηριοτήτων. Τα πιστωτικά ιδρύματα λαμβάνουν υπ' όψιν τους το σχετικό έγγραφο οδηγιών της Ομάδας Χρηματοοικονομικής Δράσης (FATF) που αναφέρεται στις γενικές αρχές εφαρμογής της προσέγγισης με βάση τον κίνδυνο. Επίσης εφαρμόζουν μέτρα δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη και είναι σε θέση να αιτιολογήσουν στη Τράπεζα της Ελλάδος ότι η έκταση των μέτρων είναι ανάλογη με τον κίνδυνο Ξεπλύματος Χρήματος και Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας. Υπάρχει μεθοδολογία³⁶ όπου φαίνεται να είναι η συγκάλυψη και η απόκρυψη της πηγής του περιουσιακού προϊόντος ή της μεταβολής της μορφής του ή της μετακίνησης και επένδυσης των κεφαλαίων αυτών σε τέτοια σημεία ώστε να είναι σχεδόν ακατόρθωτη η προσέλκυση προσοχής σε αυτά. *«Υψίστης σημασίας διαδικασία η οποία γίνεται μέσα στα πλαίσια της νομιμοποίησης παράνομων εσόδων είναι η απομάκρυνση και αποσύνδεση των κερδών από την αρχική πηγή με αλληπάλληλες αγοραπωλησίες επενδυτικών προϊόντων και*

³⁵ https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/13779/1/Hatzispyrou_Msc2010.pdf

³⁶ http://nefeli.lib.teicrete.gr/browse/sdo/fi/2010/PerogianniArgyro/attached-document-1345199094-578890-2397/Perogiani_Argiro2010.pdf

μεταφορά χρηματικών³⁷ ποσών σε λογαριασμούς τραπεζών ή σε λογαριασμούς τραπεζών άλλων κρατών των οποίων το νομικό σύστημα δεν είναι θωρακισμένο θεσμικά με μέτρα που να εμποδίζουν το φαινόμενο αυτό». Σ' αυτό το σημείο αξίζει να πούμε πως το χρηματοπιστωτικό σύστημα αποτελεί σημαντικό κομμάτι στο σχέδιο νομιμοποίησης και απορρόφησης των παράνομων κερδών καθώς για να υλοποιηθεί και να έχει επιτυχία ακολουθούν μια σειρά απο διαδοχικά στάδια. Ένα υπέρογκο πόσο τοποθετείται σε λογαριασμούς τραπεζών όπου χρησιμοποιείται για την αγορά τίτλων και αξιόγραφων και μετέπειτα εισπράττονται και κατατίθενται σε άλλα μέρη και σε διαφορετικές μορφές τραπεζικών προϊόντων ή επενδύσεων. Κατά μία έννοια θα μπορούσαμε να πούμε πως πρόκειται για μία προσπάθεια “μεταμφιεσμένης” εισαγωγής των κερδών στο νομικό οικονομικό σύστημα. «*Η μέθοδος αυτή χαρακτηρίζεται ως “τρόπος ενοποίησης των κερδών”*».

1.9 Η συνέπεια σε μακροοικονομικό επίπεδο

Κάποιοι άνθρωποι αποκρύβουν για φορολογικούς και νομικούς λόγους εισοδήματα. Από την απόκρυψη αυτή δημιουργείται παραοικονομία η οποία αναφέρεται στα αδήλωτα εισοδήματα από νόμιμες και παράνομες δραστηριότητες και τη λαθρεργασία. Συνέπεια είναι η αδυναμία καταγραφής του συνολικού προϊόντος. Δηλαδή οι εθνικολογιστικές υπηρεσίες δεν μπορούν να καταγράψουν αυτές τις υπηρεσίες και τα προϊόν άμεσα. Έτσι είναι δύσκολο να καταγραφεί το μέγεθος της παραοικονομίας σε σύντομο χρονικό διάστημα με τα εθνικολογιστικά στοιχεία. Οι δαπάνες των καταναλωτών ταυτίζονται με το ακαθάριστο εισόδημα των επιχειρήσεων και του κράτους. «*Η μη ταύτιση³⁸ συνεπώς του ύψους της κατανάλωσης των νοικοκυριών (ιδιωτικής κατανάλωσης) με εκείνη των εθνικών λογαριασμών, οδηγεί στον προσδιορισμό του όγκου της παραοικονομίας και στη διαπίστωση ότι το εθνικό προϊόν είναι υποεκτιμημένο*». Η παραοικονομία δημιουργεί λανθασμένες ενδείξεις και υποεκτιμημένο εθνικό προϊόν. Έτσι δεν γίνεται σωστός προγραμματισμός στους στόχους της οικονομικής πολιτικής. Ακόμα η παραοικονομία δημιουργεί αθέμιτο ανταγωνισμό και υπερκέρδη. «*Η υποεκτίμηση επίσης του ΑΕΠ, οδηγεί σε υποβάθμιση του ρυθμού ανάπτυξης της οικονομίας και σε λανθασμένα συμπεράσματα, τα οποία όμως θα καθορίσουν την ασκούμενη*

³⁷ http://nefeli.lib.teicrete.gr/browse/sdo/fi/2010/PerogianniArgyro/attached-document-1345199094-578890-2397/Perogiani_Argiro2010.pdf

³⁸ Παραοικονομία, <http://www.euretirio.com/2010/07/paraoikonomia.html>

οικονομική πολιτική». Σημαντική συνέπεια της φοροδιαφυγής είναι η μείωση εσόδων από φόρους και δημοσιονομικό έλλειμμα.

Οι προϋποθέσεις θεώρησης³⁹ του χρηματοπιστωτικού συστήματος ως εννόμου αγαθού του ξεπλύματος:

1. Μέσω της ποινικοποίησης του ξεπλύματος βρόμικου χρήματος η διεθνής κοινότητα θελήσει να προστατεύσει το διεθνές χρηματοπιστωτικό και οικονομικό σύστημα, το οποίο σύμφωνα με την οικονομική επιστήμη δύναται να θιγεί από την εισροή υπερβολικών εγκληματικών εσόδων σε αυτό. Στις περιπτώσεις κατά τις οποίες το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος στρέφεται κατά του χρηματοπιστωτικού και οικονομικού συστήματος ενός κράτους θέτοντας σε κίνδυνο τη σταθερότητα και την ακεραιότητά του ή στις περιπτώσεις που το ξέπλυμα έχει διεθνείς όψεις και μπορεί να θίξει το διεθνές χρηματοπιστωτικό ή οικονομικό σύστημα, το έννομο αγαθό που θίγεται είναι η ομαλή και αξιόπιστη η λειτουργία, δηλαδή η σταθερότητα και ακεραιότητα αυτού του συστήματος -κρατικού ή αντίστοιχα διεθνούς.

2. Ειδικότερα, σε επίπεδο μακροοικονομίας η κυκλοφορία των εγκληματικών εσόδων βλάπτει το φυσιολογικό καταμερισμό του πλούτου και συνεπώς την παγκόσμια ανάπτυξη. Επιπλέον, μετά από τις δύο διεθνείς οικονομικές κρίσεις του Μεξικού (Δεκέμβριος 1994) και της Ταϊλάνδης (καλοκαίρι 1997) τόνισαν οι ειδικοί ότι τα υπερβολικά εγκληματικά έσοδα μπορούν να αποσταθεροποιήσουν μια ολόκληρη εθνική οικονομία καταλαμβάνοντας την αγορά της.

3. Για να προσβληθεί όμως αυτό το έννομο αγαθό απαιτείται μια επενέργεια επ' αυτού τέτοιας έντασης ώστε να δύναται αντικειμενικά να υποστεί βλάβη, να δύναται δηλαδή να τεθεί από την κατάσταση ασφάλειας σε κατάσταση ανασφάλειας. Για να μπορεί να συμβεί αυτό, η εγκληματική περιουσία που νομιμοποιείται πρέπει να είναι σημαντικού ύψους είτε το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος έχει αποκλειστικά ημεδαπό χαρακτήρα και συνεπώς ενδιαφέρει αποκλειστικά και μόνο ένα κράτος είτε έχει διεθνείς όψεις και ενδιαφέρει περισσότερα κράτη.

4. Καταρχήν από πλευράς διεθνούς ποινικού δικαίου, όσον αφορά ειδικότερα την παροχή αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής και συνεργασίας, σύμφωνα με τις διεθνείς συμβάσεις και τα κείμενα ευρωπαϊκού ποινικού δικαίου. Επιπλέον το ξέπλυμα βρόμικου

³⁹ Ελένη Καμπέρου-Νταλλά, Ο ν.3691/2008 για το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος ερμηνευτική προσέγγιση του νόμου & διεθνές ποινικό δίκαιο, Εκδόσεις Π.Ν. Σακκούλας, σελ. 65

χρήματος πρέπει να έχει διεθνείς όψεις, αφού μόνο τότε ενδιαφέρει ως έγκλημα περισσότερο κράτη. Αυτοί οι περιορισμοί τίθενται από την λογική του πράγματος, διότι η διεθνής κοινότητα θεωρεί ως έννομο αγαθό που θέλει να προστατεύσει το διεθνές χρηματοπιστωτικό και οικονομικό σύστημα από την τέλεση πράξεων ξεπλύματος με διεθνείς όψεις που θέτουν σε κίνδυνο την ομαλή λειτουργία του.

5. Από πλευράς των εσωτερικών ποινικών δικαίων των κρατών, αρμόζουν παρόμοιες σκέψεις. Είναι δυνατόν να θεωρηθεί ότι ένα από τα έννομα αγαθά που μπορεί να θιγεί από το ξέπλυμα είναι το χρηματοπιστωτικό και το οικονομικό σύστημα ενός κράτους αλλά προϋπόθεση είναι τα προς νομιμοποίηση εγκληματικά έσοδα να είναι σημαντικού ύψους, σύμφωνα με τα δεδομένα της οικονομίας στη συγκεκριμένη ιστορική συγκυρία ώστε το ξέπλυμα να δύναται να προσβάλλει το παραπάνω έννομο αγαθό. Όταν νομιμοποιούνται εγκληματικά κέρδη μικρού ύψους δεν μπορεί κατ' αντικειμενική κρίση να θεωρηθεί ότι διακινδυνεύει το κρατικό χρηματοπιστωτικό ή οικονομικό σύστημα.

6. Πάντως, αδυνατεί προς το παρόν η οικονομική επιστήμη να προσδιορίσει με ακρίβεια ποιου ύψους εγκληματικά έσοδα απαιτούνται να εισέλθουν είτε στο κρατικό οικονομικό σύστημα είτε στο διεθνές ώστε να μπορεί αντικειμενικά να κλονίσει τη σταθερότητα ή την ασφάλεια ή την ακεραιότητα του ενός ή του άλλου⁴⁰.

⁴⁰ Ελένη Καμπέρου-Νταλλά, Ο ν.3691/2008 για το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος ερμηνευτική προσέγγιση του νόμου & διεθνές ποινικό δίκαιο, Εκδόσεις Π.Ν. Σακκούλας, σελ. 66

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΞΕΠΛΥΜΑΤΟΣ ΧΡΗΜΑΤΟΣ

2.1 Αίτια και συνέπειες νομιμοποίησης χρήματος

Οικονομία και Εγκληματικότητα

Χωρίς καμία αμφισβήτηση η οικονομική κατάσταση στην οποία βρίσκεται μία χώρα καθορίζει αποφασιστικά την επιβίωσή της και την παραπέρα ανάπτυξή της σ' ένα κόσμο με καθαρά υλιστικές προτεραιότητες. Τα διάφορα οικονομικά μεγέθη που σημειώνονται σ' αυτήν αποτελούν το βασικό κριτήριο για τη σημαντική ή ασήμαντη παρουσία της σ' ένα παγκόσμιο περιβάλλον. *«Η προσπάθεια⁴¹ για επικράτηση σ' ένα τέτοιο ιδιαίτερα ανταγωνιστικό και παράλληλα καθόλου συναγωνιστικό με την έννοια του "ευ αγωνίζεσθε" πλαίσιο είναι πολύ σκληρή και η άποψη των Ιησουιτών που λέει ότι "ο σκοπός αγιάζει τα μέσα", αποτελεί το περιεχόμενο του ιδεωδέστερου κανόνα που θα πρέπει να ακολουθήσει κάποιος που "βλέπει" τα πράγματα με τις πραγματικές τους διαστάσεις».* Η επίτευξη του "στόχου" της μέγιστης δυνατής οικονομικής ευμάρειας, τόσο από τα άτομα όσο και από τα οργανωμένα κοινωνικοοικονομικά σύνολα όπως είναι για παράδειγμα, τα Κράτη, οι Οργανισμοί, οι Επιχειρήσεις κλπ προϋποθέτει τη χρήση μέσων που θα μπορούσαν να χαρακτηρισθούν:

α) σαν κοινωνικά αποδεκτά, εφόσον ακολουθούν τους γενικά παραδεκτούς κοινωνικούς κανόνες,

β) σαν ευρισκόμενα στο μεταίχμιο μεταξύ κοινωνικής αποδοχής και αποδοκιμασίας, όπως μία πρακτική η οποία ενώ δεν είναι παράνομη αντιβαίνει σε μια συγκεκριμένη δεοντολογία και

γ) σαν κοινωνικά απαράδεκτα γιατί αντιβαίνουν σε βασικούς κοινωνικούς κανόνες, οι οποίοι λόγω της κρισιμότητάς τους για την κοινωνική συμβίωση, έχουν περιβληθεί και το ένδυμα του νόμου και ειδικότερα του Ποινικού Νόμου αποτελώντας κανόνες αναγκαστικού δικαίου.

Η επιλογή από κάθε ενδιαφερόμενο, προκειμένου να επιτύχει την οικονομική του υπεροχή απέναντι στους συγκοινωνούς του, είναι ένα θέμα που δεν μπορεί να αφήσει αδιάφορη κάθε συντεταγμένη κοινωνία. Εφόσον τα μέσα αυτά ανήκουν στην πρώτη από τις

⁴¹ Χρήστος Τσουραμάνης, 1996, Οικονομική παραβατικότητα, Εκδόσεις Έλλην, σελ. 13

παραπάνω κατηγορίες γίνονται αποδεκτά και επιδοκιμάζονται, ανοικτά. Η υπαγωγή τους στη δεύτερη κατηγορία, όπου πολλές φορές τα όρια ανάμεσα στο τι είναι και τι δεν είναι σωστό, είναι δυσδιάκριτα δημιουργεί διχογνωμία και έντονες αμφισβητήσεις για την ορθότητα ή μη της επιλογής τους. *«Η ένταξή τους⁴², τέλος στη τελευταία από τις παραπάνω κατηγορίες, προκαλεί σε μεγάλο μέρος του κοινωνικού συνόλου την γενική αποδοκιμασία, εκείνων που τα χρησιμοποίησαν. Οι συγκεκριμένες, μάλιστα πράξεις ή παραλείψεις εφόσον αντίκεινται σε κανόνες του Ποινικού Νόμου και η πραγμάτωσή τους συνεπάγεται την επιβολή ποινικών κυρώσεων, χαρακτηρίζονται σαν "εγκλήματα", πράγμα που ταυτόχρονα υποδηλώνει και την τεράστια κοινωνική τους απαξία».*

Στη συγκεκριμένη περίπτωση το έγκλημα, χρησιμοποιείται σαν μέσο για την επίτευξη του στόχου/σκοπού της μέγιστης δυνατής οικονομικής ευμάρειας ενός ατόμου ή ενός οργανωμένου κοινωνικοοικονομικού συνόλου. *«Εφόσον⁴³ δε τελείται με εκμετάλλευση των δυνατοτήτων του οικονομικού συστήματος και βλάπτει κατά κανόνα την περιουσία του δημοσίου, τραπεζών ή επιχειρήσεων ή πιστωτών τους ή του καταναλωτικού κοινού, χαρακτηρίζεται σαν "οικονομικό" και η από αυτό προερχόμενη εγκληματικότητα σαν "οικονομική"».* Με αυτόν τον τρόπο βλέπουμε τη διάσταση της σχέσης του κοινωνικού αυτού φαινομένου με την οικονομία. Αν κάποιος ήθελε να διερευνήσει και άλλες διαστάσεις της σχέσης της οικονομίας με το έγκλημα και ευρύτερα με την εγκληματικότητα θα πρέπει μελετώντας να δώσει απαντήσεις και στα παρακάτω ερωτήματα:

α) Η αυξομείωση της εγκληματικότητας είναι συνάρτηση των διαφόρων οικονομικών συνθηκών όπως π.χ. της ανεργίας που επικρατούν σε μια χώρα;

β) Η εγκληματικότητα μπορεί να "μετρηθεί"; Είναι δηλ. δυνατή η διαπίστωση του οικονομικού της κόστους για όσους- δράστες, θύματα, σύστημα ποινικής δικαιοσύνης- με οποιονδήποτε τρόπο εμπλέκονται σ' αυτή;

Η περαιτέρω διαπραγμάτευση του θέματός μας θα περιλαμβάνει απαντήσεις στα παραπάνω ερωτήματα που τα θεωρούμε εισαγωγικά ενώ στη συνέχεια θα μας απασχολήσει το θέμα της οικονομικής εγκληματικότητας.

⁴² Χρήστος Τσουραμάνης, 1996, Οικονομική παραβατικότητα, Εκδόσεις Έλλην, σελ. 14

⁴³ Χρήστος Τσουραμάνης, 1996, Οικονομική παραβατικότητα, Εκδόσεις Έλλην, σελ. 14

Οικονομικές συνθήκες και εγκληματικότητα

«Μια πρώτη⁴⁴ αναφορά για τη συμβολή κακών οικονομικών συνθηκών φτώχειας, ανεργίας κάτω από τις οποίες είναι υποχρεωμένο να ζει το άτομο, στην προς το έγκλημα ροπή του κάνει ο Fr. Engels». Βλέποντας τα πράγματα από μια πιο ευρύτερη σκοπιά ο Ολλανδός Εγκληματολόγος Willem Bonger (1876-1940), υποστήριξε η βασικότερη αιτία της εγκληματικής συμπεριφοράς των ατόμων ήταν οι οικονομικές συνθήκες. Σύμφωνα με τη δική του άποψη, το έγκλημα είχε άμεση σχέση με το οικονομικό σύστημα που καθιέρωνε ο καπιταλισμός, ο οποίος με την ανταγωνιστική διάθεση που δημιουργεί στα άτομα τα κάνει εγωιστικά και ταυτόχρονα μειώνει την ηθική τους αντίσταση. «Ο καπιταλισμός, κατά τον Bonger, ενθαρρύνει την εγκληματικότητα στις διάφορες κοινωνικές ομάδες. Έτσι, οδηγεί τον καπιταλιστή έμπορο, επιχειρηματία, ελεύθερο επαγγελματία να λειτουργεί αποκλειστικά και μόνο για το δικό του συμφέρον και να μην υπολογίζει τα συμφέροντα εκείνων με τους οποίους συναλλάσσεται. Η κακή οικονομική κατάσταση στην οποία περιέρχονται αυτοί οι τελευταίοι εξαιτίας της εγωιστικής αυτής συμπεριφοράς είναι ικανή να τους οδηγήσει, σύμφωνα με τον Bonger, στο έγκλημα. Η λύση στο πρόβλημα αυτό, κατά τον ίδιο θα δοθεί με την κοινή κατοχή των μέσων παραγωγής» Σε μια κοινωνία που επικρατεί ένα τέτοιο σύστημα τα άτομα θα συνεργάζονται μεταξύ τους και δεν θα εκμεταλλεύονται ο ένας τον άλλο. Σε μια τέτοια κοινωνία, το έγκλημα δεν θα εξαλειφθεί αλλά, θα διαπράττεται μόνο από παράφρονες και η ενασχόληση μ' αυτό θα είναι έργο των ψυχιάτρων και όχι των δικαστών. «Οι απόψεις του Bonger έχουν μαρξιστική χροιά, διαφέρουν όμως από τις ανάλογες μαρξιστικές γιατί δεν έχουν πολιτικές βάσεις όπως αυτές. Εξάλλου ο Bonger δεν βλέπει το έγκλημα σαν ένα είδος διαμαρτυρίας ενός κοινωνικοοικονομικά εξαθλιωμένου προλεταριάτου αλλά, το αποδίδει στις εγωιστικές τάσεις που γεννά στα άτομα ο καπιταλισμός. Σύνδεση των οικονομικών συνθηκών με την εγκληματικότητα κάνουν και οι οπαδοί της γαλλικής Κοινωνιολογικής Σχολής (ή Σχολής της Lyon). Στις συνθήκες αυτές, που δημιουργούν οικονομική εξαθλίωση οι Γάλλοι θεωρητικοί υποστηρίζουν ότι ανήκουν η φτώχεια και ο αλκοολισμός».

Κλείνοντας, τη σχέση εγκληματικότητας και οικονομικής ανισότητας των μελών μιας κοινωνίας που προκαλείται από το οικονομικό σύστημα που αυτή εφαρμόζει, εξετάζει μια τάση της σχολής της κριτικής εγκληματολογίας. Τη σχέση αυτή ο David Jakobs, προσπάθησε να τη βρεί συγκρίνοντας κράτη με διαφορετικό κοινωνικοοικονομικό σύστημα με βάση τον

⁴⁴ Χρήστος Τσουραμάνης, 1996, Οικονομική παραβατικότητα, Εκδόσεις Έλλην, σελ. 16

αριθμό των κρατουμένων στις φυλακές τους. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν πως μεγαλύτερη οικονομική ανισότητα συνδεόταν με τον μεγαλύτερο αριθμό κρατουμένων για κλοπές και για διαρρήξεις, το οποίο όμως δεν συνέβαινε εφόσον επρόκειτο για κρατούμενους για κλοπές μεταφορικών μέσων, για ληστείες, για ανθρωποκτονίες και για βίαιες επιθέσεις. Σε μια άλλη έρευνα στον ίδιο χώρο που έγινε από τον Matthew G. Yeager, εξέτασε στοιχεία για τον αριθμό των ανέργων στις ΗΠΑ την περίοδο 1952-1978 με αντίστοιχα στοιχεία που για τον αριθμό των κρατουμένων στις φυλακές. Το σύνολο των παραπάνω απόψεων αποδεικνύει ότι η συμβολή των διαφόρων οικονομικών συνθηκών που επικρατούν σε μια κοινωνία θα πρέπει να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη από όποιον θέλει να ερμηνεύσει τις εγκληματικές τάσεις των μελών της⁴⁵.

Οικονομικό κόστος της εγκληματικότητας

Η εγκληματικότητα είναι ένα μέγεθος μετρήσιμο και το κόστος της είναι ιδιαίτερα υψηλό για κάθε κοινωνία.

Πιο συγκεκριμένα το κόστος αυτό συμφωνά με τον Conklin αφορά:

α) την άμεση απώλεια της ιδιοκτησίας, που παρατηρείται όπως για παράδειγμα στην ολοσχερή καταστροφή ενός κτιρίου από εμπρησμό ή ενός αυτοκινήτου από πράξεις βανδαλισμού καθώς σε άλλα παρόμοια εγκλήματα,

β) την μεταφορά της ιδιοκτησίας, κατά την οποία πράγματα που ανήκουν νόμιμα σε κάποιον, αφαιρούνται με παράνομο τρόπο, όπως για παράδειγμα κλοπή, ληστεία, υπεξαίρεση κλπ, από τον κλέφτη, τον ληστή, τον κλεπταποδόχο κλπ, που όμως δεν δικαιούται νόμιμα να τα έχει στην κατοχή του. Παρότι στην περίπτωση αυτή το θύμα της κλοπής, της ληστείας κλπ. έχει χάσει τα πράγματα αυτά, ο Conklin παρατηρεί ότι εδώ απλά έχει αλλάξει ο ιδιοκτήτης τους, αρα με την έννοια αυτή δεν έχουν χαθεί οριστικά για το κοινωνικό σύνολο, όπως στην προηγούμενη περίπτωση,

γ) τα έξοδα που απαιτούνται για την πλήρη αποκατάσταση της υγείας ενός ατόμου που έπεσε θύμα εγκληματικής βίας που ασκήθηκε εναντίον του. (σ' αυτά περιλαμβάνονται οι χαμένες ημέρες εργασίας, τα επιδόματα ανεργίας, τα νοσήλεια, η ασφαλιστική αποζημίωση και τα έξοδα κηδείας αν το πρόσωπο αυτό πεθάνει τελικά),

⁴⁵ Χρήστος Τσουραμάνης, 1996, Οικονομική παραβατικότητα, Εκδόσεις Έλλην, σελ. 16

δ) τα χρήματα που διατίθενται για την προμήθεια παράνομων "αγαθών" όπως ναρκωτικών, λαθραίων κλπ, για την παροχή ημινόμιμων υπηρεσιών π.χ. συγκεκαλυμμένης πορνείας και για τη συμμετοχή σε μη επιτρεπόμενες σε όλες τις περιπτώσεις δραστηριότητες όπως για παράδειγμα παράνομη χαρτοπαιξία, παράνομα στοιχήματα κλπ. (Η διάθεση χρηματικών ποσών για τα παραπάνω, που αποτελούν παραοικονομικές δραστηριότητες, συνεπάγεται την απώλεια των αντίστοιχων ποσών για τις υγιείς και κοινωνικά αποδεκτές αντίστοιχες οικονομικές δραστηριότητες και τέλος).

ε) τα χρήματα που εγγράφονται στον κρατικό προϋπολογισμό για την αντιμετώπιση των εξόδων του συστήματος της ποινικής δικαιοσύνης όπου ανήκουν η αστυνομία, η εισαγγελική αρχή, τα δικαστήρια και οι φυλακές. Δηλαδή, στα έξοδα αυτά περιλαμβάνονται οι μισθοί αστυνομικών, εισαγγελέων, δικαστών, φυλάκων και του αντίστοιχου διοικητικού και βοηθητικού προσωπικού, το κόστος λειτουργικότητας των σχετικών υπηρεσιών (γραφική ύλη, μηχανήματα, Η/Υ, αυτοκίνητα κλπ.), η συντήρηση των κτιριακών τους εγκαταστάσεων κλπ. «Η οικονομική αυτή επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού αποτελεί την απάντηση της συντεταγμένης Πολιτείας στο μέγεθος και το είδος της εγκληματικότητας, που θα πρέπει να αντιμετωπίσει. Αυτό σημαίνει ότι η Πολιτεία για να ασκεί αντεγκληματική πολιτική θα πρέπει να διαθέτει και τα απαραίτητα κονδύλια για τη σωστή λειτουργία του συστήματος της ποινικής δικαιοσύνης και για την εκπόνηση μέσα στους κόλπους του σχετικών προγραμμάτων. Τα χρήματα που διατίθενται για το σκοπό αυτό είναι ανάλογα με την πραγματική ή υποτιθέμενη απειλή της ασφάλειας των πολιτών από το έγκλημα. Οσο μεγαλύτερη είναι αυτή η απειλή τόσο επιτακτικότερη είναι η διάθεση μεγαλύτερων κονδυλίων για την αντιμετώπισή της. Η μείωση της αντίθετα επιτρέπει τα κονδύλια αυτά να διατεθούν σε άλλους τομείς κρατικού ενδιαφέροντος, όπως στους τομείς της υγείας, της παιδείας, της προστασίας του περιβάλλοντος κλπ., τα οποία με τον τρόπο αυτό τα στερούνται».

Για παράδειγμα⁴⁶, ο πολίτης που κατηγορείται για την τέλεση μιας αξιόποινης πράξης, ανάλογα με τη σοβαρότητά της θα πρέπει να προσλάβει δικηγόρο για καλύτερη άσκηση των δικαιωμάτων του σε όλες τις φάσεις της διαδικασίας, τεχνικό σύμβουλο για τη διενέργεια πραγματογνωμοσύνης κλπ. και να επωμισθεί, φυσικά και τις αντίστοιχες δαπάνες. Αξίζει να σημειωθεί πως το οικονομικό κόστος της εγκληματικότητας, δεν είναι καθόλου

⁴⁶ Χρήστος Τσουραμάνης, 1996, Οικονομική παραβατικότητα, Εκδόσεις Έλλην, σελ. 21

ευκαταφρόνητο. *Στοιχεία*⁴⁷ για τις ΗΠΑ και τα οποία προέρχονται από την αρμόδια επιτροπή του Κογκρέσου, για το 1976 ανεβάζουν το κόστος αυτό στο ύψος των 125 δισ. δολαρίων. Τα ειδικότερα δε κονδύλια του ποσού αυτού κατανέμονται ως εξής:

Για εγκλήματα λευκού κολάρου, \$44 δισ.

Για το σύστημα της ποινικής δικαιοσύνης, \$22. 7 δισ.

Για ναρκωτικά, \$21. 4 δισ.

Για λαθρομετανάστευση, \$12 δισ.

Για πορνεία, \$10 δισ.,

Για παράνομη χαρτοπαιξία, \$5. 9 δισ.

Για εγκλήματα κατά της περιουσίας, \$4 δισ.

Για ανθρωποκτονίες, \$3. 6 δισ.

Για εμπρησμούς, \$1,1 δισ.

Για λαθραία ποτά, \$. 358 δισ.

Για βίαιες επιθέσεις, \$. 144 δισ. και

Για βιασμούς, \$. 018 δισ.

Από την οικονομική εγκληματικότητα στην οικονομική παραβατικότητα

Οικονομική εγκληματικότητα: εννοιολογική προσέγγιση

«Η επιστημονική⁴⁸ συζήτηση για τα οικονομικά εγκλήματα ξεκίνησε το 1939 στις ΗΠΑ από τον E. Sutherland. Ο E. S. επικεντρώνοντας το ενδιαφέρον του στον δράστη και όχι στην πράξη -"προσωποπαγής" αντίληψη σε αντίθεση με τη στη συνέχεια επικρατήσασα "πραγματοπαγή" - διετύπωσε την άποψη πως άτομα που ανήκαν στις υψηλές κοινωνικοοικονομικές τάξεις, μέσα στα πλαίσια των επαγγελματικών τους δραστηριοτήτων, παρέβαιναν κανόνες του Ποινικού νόμου. Τα άτομα αυτά ο Sutherland τα ονόμασε εγκληματίες του λευκού κολάρου (white collar criminals). Στον αντίποδα ήσαν οι παραβάτες του νόμου που προερχόντουσαν από τις καταπερες κοινωνικοοικονομικές τάξεις, οι εγκληματίες με το μπλε κολάρο (blue collar criminals), όπως τους αποκάλεσε, στηριζόμενος στο ότι συνήθως φορούσαν, λόγω της εργασίας τους, μπλέ φόρμα ενώ οι προηγούμενοι για τον ίδιο λόγο φορούσαν λευκό πουκάμισο».

⁴⁷ Χρήστος Τσουραμάνης, 1996, Οικονομική παραβατικότητα, Εκδόσεις Έλλην, σελ. 20

⁴⁸ Χρήστος Τσουραμάνης, 1996, Οικονομική παραβατικότητα, Εκδόσεις Έλλην, σελ. 22

Η άποψη αυτή του E. S. συνέδεσε την οικονομική εγκληματικότητα με το επάγγελμα του δράστη δεδομένου ότι σε αυτήν ανήκαν τα εγκλήματα που έκανε κάποιος εξαιτίας της επαγγελματικής του απασχόλησης, ενώ δεν είχαν καμία σχέση μαζί της οι ιδιωτικές παράνομες δραστηριότητές του. Ο E. S. βέβαια, ως δράστες οικονομικών εγκλημάτων θεώρησε κατά κύριο λόγο, τους επιχειρηματίες και γενικά τα άτομα που κατείχαν υψηλή κοινωνική θέση. Άλλοι ερευνητές όμως, όπως οι Clinard και Quinney, δέχθηκαν ότι σε αυτούς ανήκαν όλοι οι επαγγελματίες εφόσον παρέβαιναν το νόμο μέσα στα πλαίσια των επαγγελματικών τους δραστηριοτήτων. Με τον τρόπο αυτό έγινε πλέον λόγος για επαγγελματικά εγκλήματα (occupational crimes).

Η δεύτερη τάση⁴⁹ μελέτης της οικονομικής εγκληματικότητας όμως, επικεντρώνει το ενδιαφέρον της στην πράξη αυτή καθ' εαυτή και όχι πια, στον δράστη. Έτσι, προσδιορίζεται μια σειρά αξιόποινων πράξεων που συνιστούν τα λεγόμενα οικονομικά εγκλήματα. Μια πρώτη λεπτομερή απαρίθμηση των εγκλημάτων αυτών έχουμε από τον Herbert Edelhertz ενώ ανάλογη παράθεση έχει γίνει και από τους K. Tiedemann και M. Delmas Marty.

Απαρίθμηση των οικονομικών εγκλημάτων κάνει ο N. Κουράκης και υπαγάγει σε αυτά:

α) τα αναφερόμενα στον Ποινικό Κώδικα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας και κυρίως κατά των περιουσιακών δικαίων, εφόσον προσβάλλουν έννομα αγαθά που συνδέονται καίρια με τη οικονομία ή με σημαντικούς κλάδους και θεσμούς της, όπως π.χ. τη ναυταπάτη,

β) τα εγκλήματα που προβλέπονται από τους ειδικούς ποινικούς νόμους και που έχουν σχέση με την οικονομία, όπως π.χ. τον αθέμιτο ανταγωνισμό, την προσβολή των δικαιωμάτων της πνευματικής ιδιοκτησίας και σημάτων, τα σοβαρά φορολογικά και τελωνειακά αδικήματα.

γ) τις πράξεις που προβλέπονται από ειδικούς νόμους, οι οποίοι χωρίς να εξυπηρετούν αμέσως οικονομικούς σκοπούς, απευθύνονται βασικά σε ορισμένο κύκλο προσώπων με οικονομική δραστηριότητα, π.χ. η επιβολή embargo στην αποστολή όπλων σε χώρες του τρίτου κόσμου.

Ως σύγχρονα οικονομικά εγκλήματα ο Δημόπουλος αναφέρει:

⁴⁹ Χρήστος Τσουραμάνης, 1996, Οικονομική παραβατικότητα, Εκδόσεις Έλλην, σελ. 23

α) τις εγκληματικές⁵⁰ προσβολές των καρτέλ, β) την απάτη για την εξασφάλιση επιχορηγήσεων, γ) τις παραβάσεις των ηλεκτρονικών υπολογιστών και δ) τις παραβάσεις σε βάρος εταιρειών.

«Στη Σύσταση εξάλλου, Νο. R(81) 12, που υιοθετήθηκε από την Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης στις 25 Ιουνίου 1981 κατά την 335η συνάντηση των Εκπροσώπων των Υπουργών, για την οικονομική εγκληματικότητα και στο Παράρτημά της παρατίθεται "Πίνακας των οικονομικών εγκλημάτων".

Η αιτιολογία της λεπτομερούς αυτής αναφοράς τους οφείλεται (στη ". . . γενικά αναγνωρισμένη δυσκολία να δοθεί ένας ακριβής ορισμός του οικονομικού εγκλήματος ...").

Στον Πίνακα αυτόν αναφέρονται τα εξής οικονομικά εγκλήματα:

1. Εγκλήματα περί τα καρτέλ,
2. Αθέμιτες ενέργειες και κατάχρηση της οικονομικής κατάστασης από πολυεθνικές εταιρείες,
3. Αθέμιτες προμήθειες και καταχρήσεις χορηγήσεων κρατικών ή διεθνών οργανισμών,
4. Εγκλήματα στο χώρο της πληροφορικής (π. χ. κλοπή δεδομένων, παραβίαση απορρήτων, παρεμβάσεις σε δεδομένα υπολογιστών),
5. Εταιρίες φαντάσματα,
6. Πλαστογράφηση ισολογισμών και μη τήρηση λογιστικών βιβλίων,
7. Εξαπάτηση αναφορικά με την οικονομική κατάσταση και το εταιρικό κεφάλαιο των εταιριών,
8. Παραβίαση από εταιρίες των κανόνων ασφάλειας και υγείας των υπαλλήλων,
9. Εξαπάτηση προς ζημία των πιστωτών (π. χ. χρεοκοπία, παραβίαση δικαιωμάτων πνευματικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας),
10. Εξαπάτηση καταναλωτών (ιδιαίτερα με χρήση παραποιημένων ή παραπλανητικών δηλώσεων πάνω στα προϊόντα, εγκλήματα κατά της δημόσιας υγείας, εκμετάλλευση της αδυναμίας ή απειρίας καταναλωτών),
11. Αθέμιτος ανταγωνισμός (περιλαμβανομένης της δωροδοκίας υπαλλήλου ανταγωνίστριας εταιρίας) και παραπλανητική διαφήμιση,

⁵⁰ Χρήστος Τσουραμάνης, 1996, Οικονομική παραβατικότητα, Εκδόσεις Έλλην, σελ. 24

12. Φορολογικές παραβάσεις και αποφυγή δαπανών με κοινωνικό χαρακτήρα από επιχειρήσεις,
13. Τελωνειακές παραβάσεις (αποφυγή δασμών, παραβίαση ενδεχομένων περιορισμών),
14. Εγκλήματα περί το νόμισμα και το συνάλλαγμα,
15. Εγκλήματα στις χρηματιστηριακές και τραπεζικές συναλλαγές (π. χ. απατηλή χρηματιστηριακή συναλλαγή και εκμετάλλευση της απειρίας του κοινού),
16. Εγκλήματα κατά του περιβάλλοντος⁵¹.

2.2 Τεχνικές ξεπλύματος χρήματος στον τραπεζικό και ευρύτερο χρηματοπιστωτικό σύστημα

Το κυβερνητικό⁵² ενδιαφέρον για την εξεύρεση μεθόδου καταπολέμησης του ξεπλύματος βρόμικου χρήματος είναι σχετικά πρόσφατο. Η ορολογία είναι σχετικά πρόσφατη, η έννοια είναι γνωστή από πολύ καιρό όσον αφορά την εγκληματική συμπεριφορά που έχει οικονομικά κίνητρα. «Κι όπως έχει πει ο McClean: Από τη σκοπιά του αυτός που εγκληματεί δεν έχει νόημα να αποκομίζει μεγάλα κέρδη από εγκληματικές δραστηριότητες, αν αυτά τα κέρδη δεν μπορούν να αξιοποιηθούν... Η αξιοποίηση των εσόδων αυτών δεν είναι τόσο απλή όσο ακούγεται. Παρ' όλο που ένα ποσοστό των εσόδων από εγκληματικές πράξεις θα κρατηθεί υπό τη μορφή κεφαλαίου για περαιτέρω εγκληματικές επιχειρήσεις, ο έξυπνος εγκληματίας θα επιθυμεί να χρησιμοποιήσει τα υπόλοιπα για άλλους σκοπούς... Αν αυτό γίνει χωρίς να διατρέξει ένα απαράδεκτο κίνδυνο να τον εντοπίσουν, τα χρήματα που αντιπροσωπεύουν τα έσοδα από τη διάπραξη του αρχικού εγκλήματος πρέπει να «ξεπλυθούν», δηλ. να πάρουν μία μορφή στην οποία θα φαίνεται ότι έχουν μία απόλυτα αξιοσέβαστη προέλευση».

Χωρίς αυτό να σημαίνει ότι όλοι οι εγκληματίες θα νιώσουν την ανάγκη να καταφύγουν σε πολύπλοκα σχέδια προκειμένου να δημιουργήσουν την εντύπωση της νομιμότητας όσον αφορά την πηγή και την ιδιοκτησία του πλούτου και των περιουσιακών στοιχείων. Οι μικροεγκληματίες σπάνια θα κάνουν κάτι τέτοιο. Κι όπως επισήμανε ο Evans: «Αυτοί συναλλάσσονται με μετρητά και αποφεύγουν όσο το δυνατό περισσότερο τα

⁵¹ Χρήστος Τσουραμάνης, 1996, Οικονομική παραβατικότητα, Εκδόσεις Έλλην, σελ. 25

⁵² W. Gilmore, Βρόμικο Χρήμα, Αθήνα 1999, Παπαζήση, σελ. 46

χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Οι συνεργάτες και οι προμηθευτές τους περιμένουν να πάρουν μετρητά και πληρώνουν μετρητά για τις περισσότερες δαπάνες διαβίωσής τους». Θα μπορούσαμε να πουμε πως και στις σημαντικότερες επιχειρήσεις κάθε εγκληματίας που θέλει να εμπλακεί στη διαδικασία βρώμικου χρήματος ο τρόπος με τον οποίο έχει την ανάγκη να εμπλακεί με αυτό θα διαφέρει σημαντικά από χώρα σε χώρα. Στην συγκεκριμένη περίπτωση η προσωπική κρίση των εμπλεκόμενων για την αποτελεσματικότητα του τοπικού συστήματος της ποινικής δικαιοσύνης και ο σχετιζόμενος με αυτό κίνδυνος εντοπισμού και άσκησης ποινικής δίωξης θα είναι τα σημεία που πρέπει να μελετηθούν σοβαρά. Όπως για παράδειγμα, σε περιοχές που έχουν εφαρμόσει σύγχρονες στρατηγικές επιβολής του νόμου στις οποίες η κατάσχεση των προϊόντων εγκλήματος χρησιμοποιείται ως αποτρεπτικό μέσο και ως μία μορφή τιμωρίας, τα σχέδια ξεπλύματος του βρώμικου χρήματος θεωρούνται σαν τελευταία λύση με όλο και μεγαλύτερη συχνότητα παρά οπουδήποτε αλλού.

Ενώ οι χρηματοοικονομικές έρευνες και η διαδικασία άσκησης ποινικής δίωξης γίνεται με πιο αποτελεσματικό τρόπο, τόσο περισσότεροι πόροι της εγκληματικής οργάνωσης τείνουν να αφιερώνονται για τη μείωση του κίνδυνου εντοπισμού των προϊόντων του εγκλήματος... *«Όσο πιο προηγμένες⁵³ είναι οι μέθοδοι αποτροπής και ελέγχου, τόσο πιο προηγμένες τείνουν να είναι και οι μέθοδοι ξεπλύματος βρώμικου χρήματος, μέχρι που η μία ή η άλλη πλευρά θα φτάσει στο σημείο της φθίνουσας απόδοσης».*

Έχει αναφερθεί ότι «η ρωσική, η γεωργιανή η τσεχική κ.λπ. Μαφία απλώς επενδύουν τα κεφάλαια τους χωρίς ν' ανησυχούν, γιατί δεν υπάρχει αποτελεσματικό σύστημα το οποίο να ελέγχει την κίνηση χρημάτων και επενδύσεων». Ωστόσο, υπάρχουν αποδείξεις που δείχνουν ότι τέτοιες ομάδες, καταφεύγουν σήμερα σε ξέπλυμα ενός ποσοστού τουλάχιστον των παράνομων κερδών τους. Ανάμεσα σε χώρες και σε τομείς εγκληματικότητας υπάρχουν σημαντικές παραλλαγές, όσον αφορά την έκταση, την πολυπλοκότητα και την ανωτερότητα των μεθόδων ξεπλύματος βρώμικου χρήματος στις οποίες τελικά καταφεύγουν. Από αυτή την άλλη πλευρά η κατάσταση που επικρατεί στην Αυστραλία αντικατοπτρίζει τη γενική κατάσταση που επικρατεί οπουδήποτε αλλού. Όπως δήλωσε η Εθνική Εγκληματολογική Υπηρεσία αυτής της χώρας σε μία έκθεσή της το Δεκέμβριο του 1991:

⁵³ W. Gilmore, Βρώμικο Χρήμα, Αθήνα 1999, Παπαζήση, σελ. 46

«Οι μέθοδοι⁵⁴ που χρησιμοποιούνται για το ζέπλυμα βρόμικου χρήματος που έχουν αποκαλυφθεί μέχρι στιγμής είναι κατά κανόνα όχι προηγμένες, αλλά μερικές από τις πολύ μεγάλες περιπτώσεις εμπλέκουν τη χρήση σύνθετων εταιρικών δομών και τραστώως τμήμα της διαδικασίας ζεπλύματος βρόμικου χρήματος. Το μεγαλύτερο τμήμα της διαδικασίας ζεπλύματος βρόμικου χρήματος υλοποιείται από τον αρχικό δράστη και όχι από «επαγγελματίες» ειδικούς στο ζέπλυμα βρόμικου χρήματος, άσχετα αν η χρησιμοποίηση διεφθαρμένων ατόμων ή συνενόχων παίζει συχνά κρίσιμο ρόλο για την επιτυχία των μεθόδων που χρησιμοποιούνται για το ζέπλυμα βρόμικου χρήματος».

Απ' την άλλη μεριά οι οργανωμένες εγκληματικές ομάδες, όπως τα κολομβιανά καρτέλ, έχουν δημιουργήσει πολύπλοκα και προηγμένα συστήματα με παγκόσμια εμβέλεια προκειμένου να προστατεύσουν και να νομιμοποιήσουν τα τεράστια κέρδη που προκύπτουν από τις δραστηριότητες τους. Κάποιος Κολομβιανός «βασιλιάς» της κοκαΐνης, ο Rodriguez Gacha, φημιολογείται ότι έχει ξεπλύνει 120 εκατ. δολάρια περίπου χρησιμοποιώντας 82 εταιρικούς και άλλους λογαριασμούς σε 16 χώρες της Κεντρικής και της Νότιας Αμερικής, της Καραϊβικής, της Ασίας και της Ευρώπης. Όπως αναφέρει μία Έκθεση των Ην. Εθνών του 1993: *«Τα βασικά χαρακτηριστικά⁵⁵ του ζεπλύματος των εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, που σ' ένα μεγάλο βαθμό χαρακτηρίζουν τις δραστηριότητες του οργανωμένου και του διεθνούς εγκλήματος, είναι η παγκοσμιότητά του, η ευελιξία και η προσαρμοστικότητα των λειτουργιών του, η χρησιμοποίηση των πιο καινούριων τεχνολογικών μέσων και των πιο πρόσφατων μορφών επαγγελματικής βοήθειας, η εφευρετικότητα των χειριστών και οι τεράστιοι πόροι που έχουν στη διάθεσή τους. Επιπλέον, ένα χαρακτηριστικό το οποίο δεν πρέπει να παραβλέψουμε είναι η συνεχής επιδίωξη του κέρδους και η επέκταση σε νέους τομείς εγκληματικής δραστηριότητας».*

Η διεθνής κίνηση των προϊόντων της εγκληματικής δραστηριότητας είναι σήμα κατατεθέν των δραστηριοτήτων ζεπλύματος βρόμικου χρήματος που υλοποιούνται από ή για λογαριασμό τόσο πανίσχυρων οργανωμένων ομάδων, με κανένα τρόπο δεν περιορίζονται σε αυτές. *«Πράγματι η διεθνής κίνηση κεφαλαίων είναι ένα κοινό χαρακτηριστικό των προηγμένων δραστηριοτήτων ζεπλύματος βρόμικου χρήματος. Για παράδειγμα, μία Έκθεση του 1990 που συντάχθηκε από το Υπουργείο Δικαιοσύνης του Καναδά, βασισμένη σε μια εξέταση*

⁵⁴ W. Gilmore, Βρόμικο Χρήμα, Αθήνα 1999, Παπαζήση, σελ. 47

⁵⁵ W. Gilmore, Βρόμικο Χρήμα, Αθήνα 1999, Παπαζήση, σελ. 47

των πραγματικών φακέλων της αστυνομίας, αποκάλυψε ότι στο 80% τουλάχιστον των περιπτώσεων αυτών υπήρχε κάποια διεθνής διάσταση. Ενώ τα αποδεικτικά στοιχεία δείχνουν ότι τα καναδικά ποσοστά είναι υψηλότερα, για πολλούς λόγους, απ' ότι εκείνα που αφορούν άλλες περιοχές -μεταξύ των οποίων και οι ΗΠΑ- επισημαίνουν το γεγονός «ότι το έγκλημα, όπως και πολλά άλλα πράγματα, διεθνοποιείται όλο και περισσότερο⁵⁶».

Υπάρχουν βάσιμοι λόγοι για να καταφύγει κανείς σε μια διεθνή στρατηγική. Όπως έχει επισημάνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «η διεθνοποίηση των οικονομιών και των οικονομικών υπηρεσιών είναι ευκαιρίες που τις εκμεταλλεύονται όσοι ασχολούνται με το Ξέπλυμα βρόμικου χρήματος για να υλοποιήσουν τις εγκληματικές δραστηριότητές τους, αφού η προέλευση των κεφαλαίων μπορεί να αποκρύβει καλύτερα μέσα στο διεθνές σκηνικό». «Επιπλέον, κάτι τέτοιοι μηχανισμοί εκμεταλλεύονται τις καθυστερήσεις και την αναποτελεσματικότητα που συναντούν οι νομοθέτες και οι ασχολούμενοι με την επιβολή του νόμου και οι οποίες ανακύπτουν από παράγοντες όπως οι διαφορές στη γλώσσα και στα συστήματα ποινικής δικαιοσύνης. Τέλος, οι διασυνοριακές στρατηγικές αντικατοπτρίζουν μία φυσική μετατόπιση της δραστηριότητας από περιφέρειες που έπαιζαν ενεργό ρόλο στην αντιμετώπιση του ζητήματος προς χώρες και περιοχές οι οποίες δε διαθέτουν κανένα ή διαθέτουν ανεπαρκή μέτρα κατά του ξεπλύματος βρόμικου χρήματος. Και όπως έχουν επισημάνει οι Savona και De Feo, οι ασχολούμενοι με το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος παρακινούνται από την επιθυμία να βρουν και να εκμεταλλευτούν τον πιο αδύναμο κρίκο στην παγκόσμια αλυσίδα της νομοθετικής ρύθμισης και της επιβολής του νόμου, μεταθέτοντας συναλλαγές, επικοινωνίες ή περιουσιακά στοιχεία προς τη χώρα η οποία διαθέτει τις πιο ανίσχυρες ή τις πιο εύκολα διαφθειρόμενες υπηρεσίες θέσπισης νόμων ή αστυνόμευσης και άσκησης ποινικής δίωξης, τις πιο «στεγανές» Τράπεζες και εκείνες όπου ισχύει το αυστηρότερο επαγγελματικό απόρρητο ή το πιο αυστηρό σύστημα έκδοσης ή πιο χαλαρή νομοθεσία για τη δήμευση περιουσιακών στοιχείων, ή πιο αναποτελεσματική εποπτεία των Τραπεζών, κ.λπ.».

2.3 Η διαδικασία ξεπλύματος του βρόμικου χρήματος

α) Οι φάσεις της διαδικασίας

Το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος είναι μία διαδικασία αρκετά πολύπλοκη. Επιπλέον, οι ασχολούμενοι με το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος, χρησιμοποιούν ένα ευρύ φάσμα τεχνικών

⁵⁶ W. Gilmore, Βρόμικο Χρήμα, Αθήνα 1999, Παπαζήση, σελ. 50

για να επιτύχουν τους σκοπούς τους. Στο πλαίσιο της προσπάθειας να βοηθηθεί η παρουσίαση και η ανάλυση του φαινομένου αυτού χρησιμοποιείται ένα πλαίσιο που περιλαμβάνει τρία μέρη και το οποίο επιδιώκει να αποτυπώσει μία ιδανική μέθοδο ξεπλύματος βρόμικου χρήματος. «Κι όπως αναφέρθηκε⁵⁷ το 1991 σε μια Έκθεση της αυστραλιανής Εθνικής Εγκληματολογικής Υπηρεσίας: «Μία τέτοια μέθοδος θα έπαιρνε τα πρωτογενή έσοδα από εγκληματικές ενέργειες που θα είχε στην κατοχή του ο εγκληματίας, θα τα διοχέτευε μέσω μιας διαδικασίας που θα απέκρυπτε την πηγή τους και θα «θόλωνε» ή θα έσβηνε κάποια από τα ίχνη που θα οδηγούσαν στην πηγή τους και στη συνέχεια θα τα επέστρεφε στον εγκληματία νομιμοποιημένα και έτοιμα για περαιτέρω ασφαλή χρήση». Το μοντέλο αυτό, μπορεί να εκφραστεί και με αναφορά στις επόμενες τρεις φάσεις:

- Φάση της τοποθέτησης, κατά την οποία τα μετρητά χρήματα που προκύπτουν άμεσα από την εγκληματική δραστηριότητα (π.χ. από την πώληση ναρκωτικών) τοποθετούνται αρχικά είτε σε κάποιο οικονομικό ίδρυμα ή χρησιμοποιούνται για την αγορά ενός περιουσιακού στοιχείου.

- Φάση της απόκρυψης, κατά την οποία γίνεται η πρώτη απόπειρα για να αποκρύβει ή να συγκαλυφθεί η πηγή προέλευσης των κεφαλαίων.

- Φάση της ενσωμάτωσης, κατά την οποία τα χρήματα ενσωματώνονται στο νόμιμο οικονομικό και χρηματοπιστωτικό σύστημα και αφομοιώνονται με όλα τα άλλα περιουσιακά στοιχεία του συστήματος.

«Σε πολλές περιπτώσεις οι τρεις αυτές φάσεις ξεχωρίζουν εύκολα. Ας πάρουμε το εξής παράδειγμα μιας πραγματικής και αρκετά αντιπροσωπευτικής μεθόδου ξεπλύματος βρόμικου χρήματος: Τα μετρητά χρήματα που μαζεύονται στις ΗΠΑ από την πώληση ναρκωτικών στους δρόμους περνούν λαθραία τα σύνορα με τον Καναδά, όπου ένα μέρος τους καταλήγει σε ανταλλακτήρια συναλλάγματος για να εξασφαλιστούν χαρτονομίσματα μεγαλύτερης αξίας και να μειωθεί ο όγκος τους. Οι μεταφορείς οργανώνονται για να μεταφέρουν πάνω τους τα χρήματα αεροπορικώς στο Λονδίνο, όπου τα καταθέτουν για λογαριασμό κάποιου υποκαταστήματος ενός χρηματοπιστωτικού ιδρύματος στο Νιου Τζέρσι».

Σε έρευνα που διεξήγαγε η Υπηρεσία Τελωνείων του Λονδίνου αποκάλυφθηκε ότι οι μεταβιβαστικές πληρωμές μέσω Τραπεζής έγιναν από το Ηνωμένο Βασίλειο προς το Νιου

⁵⁷ W. Gilmore, Βρόμικο Χρήμα, Αθήνα 1999, Παπαζήση, σελ. 50

Τζέρσι όπου είχαν ανοιχτεί 14 λογαριασμοί σε ονόματα εταιριών χρησιμοποιώντας ντόπιους υποψήφιους διευθυντές. Τα κεφάλαια επαναπατρίζονται στη Βόρεια Αμερική με την πηγή προέλευσής τους να έχει αποκρύβει, και σε ορισμένες περιπτώσεις με τη μορφή εικονικών δανείων προς κτηματικές εταιρίες που ανήκαν στους διευθυντές, είτε χρησιμοποιώντας τις καταθέσεις στο Νιου Τζέρσι σαν εγγύηση ή μεταφέροντάς τις πάλι στη Βόρεια Αμερική.

Με ποιόν τρόπο θα χρησιμοποιηθούν τα βασικά βήματα εξαρτάται από τους διαθέσιμους μηχανισμούς ξεπλύματος βρόμικου χρήματος και τις ανάγκες των εγκληματικών οργανώσεων».

β) Τεχνικές ξεπλύματος βρόμικου χρήματος

Οι τεχνικές ξεπλύματος⁵⁸ βρόμικου χρήματος «είναι πάρα πολλές, ποικίλες, σύνθετες, περίτεχνες και μυστικές». Περιέχουν τρία κοινά χαρακτηριστικά για να ικανοποιούν τις φυσιολογικές ανάγκες των εμπλεκόμενων σ' αυτές, οι ασχολούμενοι με το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος χρειάζονται:

- να αποκρύψουν την πραγματική κυριότητα και την πηγή των εσόδων τους
- να διατηρούν τον έλεγχο των εσόδων τους και
- να αλλάζουν τη μορφή των εσόδων τους.

Λαμβάνοντας υπόψη τους αυτές τις προϋποθέσεις, έχουν επιδιώξει να εντοπίσουν τα σημεία όπου ο ασχολούμενος με το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος είναι ευάλωτος και μπορεί να εντοπιστεί. Παίρνοντας σαν δεδομένο ότι η διακίνηση ναρκωτικών ήταν, ο αρχικός καταλύτης που συνέβαλε στη συντονισμένη διεθνή δράση στον τομέα αυτό, ήταν αναπόφευκτο η προσοχή να εστιαστεί αρχικά στη φάση της τοποθέτησης. Αυτό προκύπτει από το γεγονός ότι η διακίνηση ναρκωτικών, όπως και με ορισμένες άλλες μορφές δημιουργίας κερδών από εγκληματικές δραστηριότητες, είναι μεγάλης έντασης μετρητών. *«Πράγματι, «στην περίπτωση της ηρωίνης και της κοκαΐνης, ο φυσικός όγκος των τραπεζογραμματίων που προκύπτουν από τις πωλήσεις στους δρόμους είναι πολύ μεγαλύτερος από τον όγκο των ναρκωτικών». Συνεπώς ο εγκληματίας των ναρκωτικών αντιμετωπίζει το πρόβλημα της απαλλαγής από το σημαντικό φυσικό όγκο που έχουν τα τραπεζογραμμάτια μικρής αξίας».*

Ιδρύματα δεχόμενα καταθέσεις

⁵⁸ W. Gilmore, Βρόμικο Χρήμα, Αθήνα 1999, Παπαζήση, σελ. 52

«Όπως μας⁵⁹ εξήγησε ένας ανώτερος αξιωματούχος της Τράπεζας της Αγγλίας: «Λόγω του ότι ο ασχολούμενος με το ζέπλυμα βρόμικου χρήματος χρειάζεται να απαλλαγεί από τα μετρητά, τα ιδρύματα που δέχονται καταθέσεις είναι ιδιαίτερα ευάλωτα και μπορεί να χρησιμοποιηθούν. Συνεπώς πολλές από τις προσπάθειες που έχουν γίνει για να καταπολεμηθεί το ζέπλυμα βρόμικου χρήματος έχουν εστιαστεί στις διαδικασίες που υιοθετούν οι δεχόμενοι τις καταθέσεις. Μεταξύ των άλλων πρωτοβουλιών, έχει γίνει κοινή πρακτική να επιβάλλονται σημαντικές υποχρεώσεις στις Τράπεζες, στις οικοδομικές εταιρίες και σε άλλα ιδρύματα που δέχονται καταθέσεις προκειμένου να καταπολεμηθεί το ζέπλυμα βρόμικου χρήματος. Η ανάγκη για λήψη των στοιχείων ταυτότητας των πελατών, η επιβολή κανόνων για την τήρηση εκτενών αρχείων και η υποχρέωση να αναφέρουν τις ύποπτες συναλλαγές είναι μερικά από τα μέσα που χρησιμοποιούνται για να διασφαλιστεί, μέσω της δημιουργίας μιας διαδικασίας «εσωτερικού ελέγχου» ή τήρησης «χαρτιών» που θα χρησιμοποιούν οι αρχές επιβολής του νόμου και άλλοι φορείς, ότι οι κίνδυνοι για τους εγκληματίες θα μεγιστοποιηθούν στη φάση της τοποθέτησης. Η πολιτική αυτή αναγνωρίζει, επίσης, την ευρύτερη ελκυστικότητα των ιδρυμάτων που δέχονται καταθέσεις, που έχουν ως μέσα παροχής ενός εκτενούς φάσματος υπηρεσιών προς τους ασχολούμενους με το ζέπλυμα βρόμικου χρήματος κατά τη φάση της απόκρυψης και της ενσωμάτωσης».

Με την επιβολή εμποδίων έχει δημιουργηθεί ένα φάσμα από καινοτομικές αντιδράσεις από την πλευρά των διαχειριζόμενων τα χρήματα που έχουν προκύψει από εγκληματικές δραστηριότητες. Όπως για παράδειγμα, στις ΗΠΑ έχει γίνει κοινή πρακτική για τους εγκληματίες να χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες πολλών ατόμων για να μετατρέψουν τραπεζογραμμάτια μικρής αξίας σε άλλα μεγαλύτερης αξίας, μια διαδικασία που μερικές φορές είναι γνωστή με τον όρο «ραφινάρισμα» του βρόμικου χρήματος. Παρόμοια μέθοδος δράσης έχει χρησιμοποιηθεί για να παρακαμφθούν οι νομικές προϋποθέσεις που ισχύουν στις ΗΠΑ σχετικά με την υποχρεωτική αναφορά όλων των συναλλαγών που γίνονται με μετρητά πάνω από ένα συγκεκριμένο όριο (πλαφόν). Με τη μέθοδο των «μικροκαταθέσεων», υπάρχει η δυνατότητα να αποφευχθεί η αυτόματη ενεργοποίηση του συστήματος. «Κι όπως⁶⁰ εξήγησε κάποιος αξιωματούχος ενός φορέα επιβολής του νόμου, αυτό «συνεπάγεται την πρόσληψη των «μικροκαταθετών» με αθώα εμφάνιση, οι οποίοι κάνουν μεγάλο αριθμό συναλλαγών μικρού

⁵⁹ W. Gilmore, Βρόμικο Χρήμα, Αθήνα 1999, Παπαζήση, σελ. 53

⁶⁰ W. Gilmore, Βρόμικο Χρήμα, Αθήνα 1999, Παπαζήση, σελ. 55

ύψους, πάντα κάτω από τα 10.000 δολάρια, σε διάφορα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Κατ' αυτό τον τρόπο μεγάλες ποσότητες μετρητών μπορούν να εισέλθουν στο τραπεζικό σύστημα χωρίς να τραβήξουν πάνω τους καμία ανεπιθύμητη προσοχή⁶¹».

Σε κάποιες περιπτώσεις οι Τράπεζες αποκτούν διεφθαρμένη φιλοσοφία με αποτέλεσμα να εμπλέκονται οικειοθελώς σε δραστηριότητες ξεπλύματος βρόμικου χρήματος. Χαρακτηριστική περίπτωση ήταν της Τράπεζας Bank of Credit and Commerce International (BCCI). Η ανάμιξη της BCCI στη διευκόλυνση της διεθνούς κίνησης των εσόδων από εγκληματικές ενέργειες υπέπεσε για πρώτη φορά στην προσοχή του κόσμου στα τέλη του 1988 με την κορύφωση μιας μυστικής έρευνας της Τελωνειακής Υπηρεσίας των ΗΠΑ που έγινε γνωστή ως επιχείρηση «C-Chase». Η έρευνα αυτή εντόπισε περίπου 32 εκατ. δολάρια ξεπλυμένα χρήματα και οδήγησε στη σύλληψη ενός σημαντικού αριθμού ατόμων μεταξύ των οποίων και εννέα υψηλόβαθμων στελεχών της BCCI. Εκτός του ότι καταδικάστηκαν μετέπειτα τα στελέχη αυτά στις ΗΠΑ και στο Ηνωμένο Βασίλειο, κινήθηκε δικαστικός αγώνας και κατά της ίδιας της Τράπεζας. Όπως δήλωσε το Υπουργείο Εσωτερικών των ΗΠΑ: «Η BCCI Ltd. κρίθηκε ένοχη σε μία περίπτωση συνωμοσίας και σε είκοσι οχτώ περιπτώσεις ξεπλύματος βρόμικου χρήματος. Η BCCI SA κρίθηκε ένοχη σε μία περίπτωση συνωμοσίας και σε δύο περιπτώσεις ξεπλύματος βρόμικου χρήματος. Οι καταδίκες της BCCI οδήγησαν στην κατάσχεση 15,5 εκατ. δολαρίων περίπου υπό μορφή προστίμων που καταβλήθηκαν στην αμερικανική κυβέρνηση». Η υπόθεση «C-Chase», όπως επεσήμανε ο Ehrenfeld, «ήταν η αρχή του τέλους για την BCCI» η οποία τελικά έκλεισε μετά από συντονισμένες διεθνείς ρυθμίσεις τον Ιούλιο του 1991 αφήνοντας περίπου 530.000 καταθέτες σε ολόκληρο τον κόσμο και μία «μαύρη τρύπα» στους λογαριασμούς της που σύμφωνα με εκτιμήσεις ανέρχονταν σε 12,4 δισ. δολάρια. Σε μία έκθεση του 1993 που συντάχθηκε για λογαριασμό του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών διατυπώνονται οι ισχυρισμοί ότι αυτή η ύποπτη Τράπεζα κρίθηκε υπεύθυνη για ξέπλυμα περίπου 20 δισ. δολαρίων. Ο αφανισμός της BCCI κάτω από τέτοιες συνθήκες οδήγησε στην κοινή απόφαση ότι «οι ρυθμιστικές αρχές πρέπει να διασφαλίσουν ότι οι εγκληματίες και οι συνεργάτες τους δε θα πάρουν στα χέρια τους την ιδιοκτησία ή τον έλεγχο κάποιων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων». Από αυτή την άποψη οι πρόσφατες επίσημες εκθέσεις από τις ΗΠΑ στις οποίες διατυπώνονται ισχυρισμοί ότι ένας μεγάλος αριθμός Τραπεζών στη Ρωσία και σε άλλες

⁶¹ W. Gilmore, Βρόμικο Χρήμα, Αθήνα 1999, Παπαζήση, σελ. 55

περιοχές της ανατολικής Ευρώπης επηρεάζονται και ελέγχονται από εγκληματικά στοιχεία αποτελούν συνεπώς μία σημαντική πηγή προβληματισμού⁶².

Οι ασχολούμενοι με το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος έχουν να αντιμετωπίσουν μη διεφθαρμένα ιδρύματα που δέχονται καταθέσεις και τα οποία επιδιώκουν να υλοποιήσουν μία συνεχώς πιο προηγμένη δέσμη αντιμέτρων. Φυσικά ήταν αναπόφευκτο ότι θα υπήρχαν αυξημένες προσπάθειες εκ μέρους των διαχειριζόμενων χρημάτων από εγκληματικές ενέργειες να μετατοπίσουν τη φάση της τοποθέτησης σε λιγότερο καλά ελεγχόμενες περιοχές. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με πολλές μεθόδους μεταξύ των οποίων και το λαθρεμπόριο νομίσματος. *«Όπως έχει⁶³ επισημάνει η Interpol: «Ο μεταφορέας χρημάτων γεμίζει βαλίτσες με χρήματα, κρύβει χρήματα στα κιβώτια με τα οποία μεταφέρει φορτία ή στέλνει χρήματα μέσα σε ταχυδρομικό φάκελο με την ένδειξη «κατεπείγον». Τα χρήματα μεταφέρονται αυτούσια σε μια ξένη χώρα που δε διαθέτει συναλλαγματικούς ελέγχους και κατά προτίμηση διαθέτει νόμους περί τραπεζικού απορρήτου... Στη χώρα- φορολογικό παράδεισο τα χρήματα θα κατατεθούν σε κάποια Τράπεζα ή σε κάποιο άλλο χρηματοπιστωτικό ίδρυμα και από εκεί μπορούν να μετακινηθούν κατά βούληση. Τα χρήματα τώρα δεν ξεχωρίζουν από τα νόμιμα κεφάλαια που μεταβιβάζονται με μια συνήθη διαδικασία μέσω των παγκόσμιων χρηματοπιστωτικών συστημάτων».* Ο ασχολούμενος με το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος πρέπει να σταθμίσει και την πιθανότητα της απώλειας ή της κλοπής, αλλά και τον κίνδυνο να εντοπιστεί και να υποστεί τις συνέπειες από τους φορείς επιβολής του νόμου. Στο μέτρο που αφορά τη δεύτερη περίπτωση, ένας αυξανόμενος αριθμός χωρών, όπου περιλαμβάνονται οι 9 από τις 26 χώρες- μέλη του Φορέα Λήψης Μέτρων Οικονομικής Φύσεως, έχει θέσει σε εφαρμογή νομικές δομές οι οποίες επιτρέπουν τη λήψη μέτρων που θα απαγορεύουν τις διασυνοριακές μετακινήσεις ορισμένων κατηγοριών μετρητών. Τρία βασικά συστήματα έχουν χρησιμοποιηθεί. Ορισμένες χώρες, όπως η Αυστραλία, η Γαλλία και οι Ηνωμένες Πολιτείες, έχουν επιβάλει υποχρεωτική δήλωση της εισαγωγής ή της εξαγωγής (ή και των δύο) ξένου συναλλάγματος πέραν κάποιου συγκεκριμένου ορίου (πλαφόν). *«Η μη συμμόρφωση προς αυτές τις απαιτήσεις μπορεί να οδηγήσει στην επιβολή ποινών και στην κατάσχεση του συναλλάγματος.* Για παράδειγμα, η Τελωνειακή Υπηρεσία των ΗΠΑ στο πλαίσιο της επιχείρησης «Operation Buckstop» (Επιχείρηση φρενάρισμα των δολαρίων) είχε σαν στόχο

⁶² W. Gilmore, Βρόμικο Χρήμα, Αθήνα 1999, Παπαζήση, σελ. 55

⁶³ W. Gilmore, Βρόμικο Χρήμα, Αθήνα 1999, Παπαζήση, σελ. 55

της το συνάλλαγμα που επρόκειτο να εξαχθεί και τις με νομισματικά μέσα ροές προς χώρες-πηγές ναρκωτικών και προς χώρες όπου γίνεται ξέπλυμα βρόμικου χρήματος. Κατά το Οικονομικό Έτος 1992 η εφαρμογή αυτής της επιχείρησης οδήγησε σε 862 κατασχέσεις συνολικού ύψους μεγαλύτερου των 42 εκατ. δολαρίων. Σε άλλες περιφέρειες, όπως η Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο, η νομοθετική εξουσία έδωσε στις σχετικές αρχές επιβολής του νόμου το δικαίωμα να προβαίνουν σε κατάσχεση μεγάλων χρηματικών ποσών που εισάγονται ή εξάγονται σε περιπτώσεις που δημιουργούνται βάσιμες υποψίες ότι αντιπροσωπεύουν έσοδα από διακίνηση ναρκωτικών. Όμως σε άλλες περιφέρειες υπάρχει η δυνατότητα θέσπισης κανόνων για τον έλεγχο του συναλλάγματος ή άλλων παρόμοιων νομοθετικών ρυθμίσεων.

Όταν ολοκληρωθεί η φάση της τοποθέτησης, είτε στο εσωτερικό, είτε στο εξωτερικό, μπορεί να ξεκινήσει η διαδικασία της απόκρυψης. Τα τελευταία χρόνια διατυπώθηκε ιδιαίτερος προβληματισμός σχετικά με την κατάχρηση των ηλεκτρονικών ή «τηλεγραφικών» μεταβιβάσεων κεφαλαίου. Όπως πρόσφατα τόνισαν οι Savona και De Feo: «Οι τηλεγραφικές μεταβιβάσεις είναι πιθανόν η πιο σημαντική μέθοδος απόκρυψης που έχουν στη διάθεσή τους οι ασχολούμενοι με το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος. *«Οι μεταβιβάσεις⁶⁴ αυτές παρέχουν στους εγκληματίες πολλά πλεονεκτήματα, στην προσπάθειά τους να καλύψουν τα ίχνη τους. Η ταχύτητα, η απόσταση, ο ελάχιστος εσωτερικός έλεγχος με σκοπό τον εντοπισμό της πορείας και η αυξημένη ανωνυμία εν μέσω του τεράστιου καθημερινού όγκου των ηλεκτρονικών μεταβιβάσεων κεφαλαίου είναι σημαντικά πλεονεκτήματα».*

Στόχος των περισσότερων απ' αυτούς που ασχολούνται με το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος είναι η συγκέντρωση κεφαλαίων από διαφορετικούς λογαριασμούς και η μετακίνηση μέσω λογαριασμών που υπάρχουν σε διαφορετικές Τράπεζες μέχρι να μην είναι πλέον δυνατός ο εντοπισμός της προέλευσής τους. Αυτό όμως συνεπάγεται τη μετακίνηση κεφαλαίων εκτός χώρας, μέσω ενός τραπεζικού λογαριασμού προς μία χώρα όπου ισχύουν αυστηροί νόμοι περί τραπεζικού απορρήτου και πιθανόν την επιστροφή τους...». Σ' αυτή τη φάση η παρακολούθηση γίνεται πάρα πολύ δύσκολη και η πλήρης ενσωμάτωση γίνεται σχετικά εύκολα.

Μη τραπεζικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα

⁶⁴ W. Gilmore, Βρόμικο Χρήμα, Αθήνα 1999, Παπαζήση, σελ. 58

Τα μέτρα για να αποτραπεί η χρησιμοποίηση τραπεζών για ξέπλυμα βρόμικου χρήματος έχει αναμφίβολα δυσκολέψει τη ζωή με την αύξηση του κόστους και των κινδύνων για όλους τους εμπλεκόμενους. «Ωστόσο, οι ασχολούμενοι⁶⁵ με το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος έχουν αποδειχθεί επιδέξιοι στον εντοπισμό και στην εκμετάλλευση των αδυναμιών κάτι τέτοιων δομών. Αυτό φάνηκε όχι μόνο από τη στροφή προς πιο πολύπλοκες τεχνικές όπως οι «μικροκαταθέσεις», αλλά και -με συνεχώς αυξανόμενη συχνότητα- σε μια στροφή δραστηριοτήτων τους από καλά θωρακισμένους τομείς της οικονομίας, προς κάποιους λιγότερο καλά θωρακισμένους τομείς. Όπως δήλωσε το αμερικανικό Υπουργείο Εσωτερικών: «Σε πάρα πολλές χώρες οι κυβερνήσεις έχουν εστιάσει την προσοχή τους στην ανίχνευση της ταυτότητας των καταθέσεων στη θυρίδα του ταμείου των Τραπεζών, ενώ δεν έχουν κατορθώσει να εφαρμόσουν ένα συνολικό πρόγραμμα για την αντιμετώπιση του ξεπλύματος βρόμικου χρήματος που να λαμβάνει υπόψη του όλα τα παραδοσιακά και τα μη παραδοσιακά μέσα που χρησιμοποιούνται σήμερα για να αλλάξει η 'ταυτότητα' των παράνομων εσόδων. Οι διακινητές χρήματος γνωρίζουν πολύ καλά τις παραδοσιακές μεθόδους ανίχνευσης της ταυτότητας των πελατών που χρησιμοποιούν οι Τράπεζες κι επομένως έχουν υιοθετήσει νέες στρατηγικές».

Οι ασχολούμενοι με το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος είναι ιδιαίτερα καινοτομικοί όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιούν τα μη τραπεζικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και τα συστήματα. Ο όρος αυτός θα χρησιμοποιηθεί και θα περιλαμβάνει «τις επιχειρήσεις εκείνες που παρέχουν τραπεζικού τύπου υπηρεσίες... αλλά οι οποίες κατά παράδοση εποπτεύονται πιο χαλαρά απ' ότι τα παραδοσιακά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα». «Παρ' όλο⁶⁶ που μέχρι στιγμής δεν υπάρχει καμία διεθνώς συμφωνημένη καταγραφή τους, οι δραστηριότητες που αναφέρονται πιο συχνά στο Φορέα Λήψης Μέτρων Οικονομικής Φύσεως και σε άλλες ομάδες εμπειρογνομόνων περιλαμβάνουν μεταξύ των άλλων, *bureaux de change* (=ανταλλακτήρια συναλλάγματος), γραφεία ρευστοποίησης επιταγών και υπηρεσίες μεταβίβασης χρηματικών ποσών, χρηματιστές τίτλων και εμπορευμάτων, εταιρίες ασφάλισης ζωής και υπόγεια και παράλληλα τραπεζικά συστήματα».

Μερικές από αυτές τις δραστηριότητες, όπως για παράδειγμα τα γραφεία ρευστοποίησης επιταγών και τα ανταλλακτήρια συναλλάγματος, έχουν μία μοναδική χρησιμότητα και σπουδαιότητα στη φάση της τοποθέτησης των μετρητών. Άλλες, όπως ο

⁶⁵ W. Gilmore, Βρόμικο Χρήμα, Αθήνα 1999, Παπαζήση, σελ. 59

⁶⁶ W. Gilmore, Βρόμικο Χρήμα, Αθήνα 1999, Παπαζήση, σελ. 59

κλάδος των εταιριών ασφάλισης ζωής, μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη φάση της τοποθέτησης, αλλά συνδέονται ιδιαίτερα με τη φάση της απόκρυψης και τη φάση της ενσωμάτωσης. Σαν παράδειγμα θα μπορούσαμε να πούμε ότι τα μετρητά μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την αγορά ενός σημαντικού συμβολαίου ασφάλισης ζωής. Αφού εξασφαλιστεί η τοποθέτηση των χρημάτων, στη συνέχεια μπορεί το ασφαλιστήριο να πωληθεί ή να μετατραπεί σε άλλες μορφές επένδυσης. Την τελική φάση της ενσωμάτωσης θα την αντιπροσωπεύει η εξαγορά του συμβολαίου ή η μετατροπή προς κάποιες άλλες μορφές επένδυσης. Η στροφή προς σημαντικές συναλλαγές με μετρητά στον τομέα αυτό είναι σε πολλές περιφέρειες ιδιαίτερα ασυνήθιστη πρακτική και μπορεί να δημιουργήσει υποψίες. Ομοίως η χρησιμοποίηση των χρημάτων κατά τη φάση της τοποθέτησης είναι κάτι που δε συμβαίνει συχνά, παρά μόνο σε περίπτωση που είναι συνεργός κάποιος υπάλληλος της ασφαλιστικής εταιρίας.

Στην εποχή που την χαρακτηρίζει μια διαρκή ολοκλήρωση των χρηματοπιστωτικών αγορών και του παγκόσμιου εμπορίου, ο τομέας των χρεογράφων αποτελεί έναν σίγουρο πόλο έλξης της προσοχής για τον ασχολούμενο με το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος ο οποίος διαθέτει ευφυΐα και γνώσεις. Ιδιαίτερο πλεονέκτημα αποτελεί η ευκολία με την οποία αλλάζουν χέρια οι μετοχές και το ευρύ φάσμα των διαθέσιμων μέσων, όπως είναι οι ομολογίες και οι τοκοφόρες ομολογίες, που εξασφαλίζουν υψηλό βαθμό ανωνυμίας. Παρόλο που υπάρχουν περιπτώσεις εσόδων από διακίνηση ναρκωτικών, κρυφές συναλλαγές και «παιχνίδια» στην αγορά ξεπλύθηκαν μέσω επενδύσεων σε χρεόγραφα, στοιχεία δείχνουν ότι η λύση των χρεογράφων είναι για τους πιο μορφωμένους και για τους πιο επαγγελματίες. Αυτό οφείλεται σε πολλούς παράγοντες. Πρώτος παράγοντας είναι ότι «σε πολλές περιφέρειες, οι μεσίτες χρεογράφων και συμβάσεων προθεσμιακών αγορών που είναι εξουσιοδοτημένοι να δέχονται και να κρατούν κεφάλαια πελατών στις περισσότερες περιπτώσεις δεν αποδέχονται τέτοια κεφάλαια σε μετρητά. Για αυτόν ακριβώς τον λόγο, οι αγορές χρεογράφων και συμβάσεων προθεσμιακών αγορών πιθανόν να μην προσφέρονται για τη φάση της τοποθέτησης της διαδικασίας ξεπλύματος βρόμικου χρήματος». Με λίγα λόγια η χρησιμοποίηση μετρητών σαν μέσο διευθέτησης των συναλλαγών χρεογράφων είναι πιθανόν, σε περιφέρειες χρηματοπιστωτικών κέντρων, να εγείρουν υποψίες και συνεπώς να αυξηθεί σημαντικά ο κίνδυνος εντοπισμού. Ως εκ τούτου, με τη συνεργία των υπαλλήλων μπορούν εύκολα οι ασχολούμενοι με το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος να αποφύγουν την ανάγκη να μετατρέψουν τα μετρητά σε διαπραγματεύσιμα μέσα, μέσω Τραπεζής ή με κάποια άλλη μέθοδο, πριν να επιδιώξουν την πρόσβαση στις αγορές χρεογράφων.

«Η έμφαση⁶⁷ που προκύπτει στη φάση της απόκρυψης και στη φάση της ενσωμάτωσης της διαδικασίας ξεπλύματος βρόμικου χρήματος λειτουργεί ως ένα περαιτέρω αντικίνητρο προς τη δημοφιλοποίηση της χρήσης της. Όπως έχει τονιστεί και κάπου αλλού: «Είναι απίθανο να χρησιμοποιείται συχνά αυτός ο τομέας, αφού ελάχιστα άτομα καταλαβαίνουν πώς λειτουργούν οι αγορές χρεογράφων και συμβάσεων προθεσμιακών αγορών. Η διεθνής εμπειρία φαίνεται να δείχνει ότι οι αγορές αυτές χρησιμοποιούνται μόνο σε συστήματα ξεπλύματος βρόμικου χρήματος από άτομα που είναι απόλυτα εξοικειωμένα με το σύστημα».

Σε αυτούς που μπορούν να έχουν πρόσβαση στις αγορές, τα ελκυστικά χαρακτηριστικά μπορούν να αξιοποιηθούν πλήρως για να προκαλέσουν σύγχυση ή να διακόψουν τη συνέχεια του δρόμου του εσωτερικού ελέγχου. Σε αυτές τις περιπτώσεις η ανίχνευση καθίσταται δύσκολη, αλλά σίγουρα όχι ακατόρθωτη. Μία μέθοδος για την βελτίωση των προοπτικών ανίχνευσης είναι η υποχρέωση των μετεχόντων στην αγορά να αναφέρουν στις αρχές τυχόν ύποπτες συναλλαγές. Ενώ οι ιστορικές καταβολές και των δύο συνδέονται στενά με το εμπόριο και τη διευκόλυνση της διαρροής κεφαλαίων από τις αναπτυσσόμενες χώρες, οι κύκλοι επιβολής του νότου πιστεύουν ευρύτατα ότι χρησιμοποιούνται εκτενώς στη διεθνή μεταφορά κεφαλαίων με εγκληματική προέλευση. «Κι όπως δήλωσε το Φεβρουάριο του 1988 ένα μέλος της Υπηρεσίας Ελέγχου Ναρκωτικών της Βασιλικής Έφιππης Καναδικής Αστυνομίας, το κινεζικό υπόγειο τραπεζικό σύστημα «θεωρήθηκε υπεύθυνο για τη μεταβίβαση ενός σημαντικού χρηματικού ποσού προερχόμενου από ηρωίνη στη νοτιοανατολική Ασία». Τα ανεπίσημα αυτά κανάλια πιστεύεται επίσης ότι έχουν χρησιμοποιηθεί σε σχέση με άλλα αδικήματα που κυμαίνονται από απάτες τις προκαταβολές μέχρι και χρηματοδότηση «τρομοκρατικών» ενεργειών στην ινδική χερσόνησο».

Πλεονέκτημα αυτών των συστημάτων από τη σκοπιά του ασχολούμενου με το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος είναι ότι οι συναλλαγές που διεκπεραιώνονται μέσω αυτών δεν αφήνουν πίσω τους ίχνη όπως τα ορθόδοξα συστήματα. «Κι όπως εξήγησε στη Διάσκεψη του Συμβουλίου της Ευρώπης το Σεπτέμβριο του 1992 ο κύριος Mobius, ένας ειδικός της γερμανικής Bundeskriminalamt, τα συστήματα αυτά «βασίζονται στην εμπιστοσύνη και/ή στις οικογενειακές διασυνδέσεις. Ο ασχολούμενος με το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος θα καταθέσει χρήματα σε κάποιον υπόγειο τραπεζίτη. Ο τραπεζίτης αυτός θα πει σ' ένα συνεργάτη του στη χώρα-αποδέκτη ότι τα χρήματα παραδόθηκαν και /ή θα δώσει στον καταθέτη μία ειδική

⁶⁷ W. Gilmore, Βρόμικο Χρήμα, Αθήνα 1999, Παπαζήση, σελ. 61

απόδειξη όπως ένα κομμάτι κάποιου χαρτονομίσματος κομμένου στη μέση ή ενός χαρτονομίσματος που θα φέρει ένα συγκεκριμένο σημάδι ή ελάττωμα. Ο καταθέτης θα παρουσιάσει την απόδειξη στην ξένη χώρα και θα εισπράξει τα χρήματα σε νόμισμα της περιοχής μειωμένο κατά ένα ποσό ή προμήθεια⁶⁸». Όπως γίνεται και με το κλασικό διεθνές τραπεζικό σύστημα και σε ευθεία αντίθεση με τη λαθρεμπορία συναλλάγματος, τα μετρητά αυτά χρήματα δε μεταφέρονται αυτούσια από τη μία χώρα στην άλλη. Επιπλέον οι ανεπίσημες αυτές διαδικασίες φημολογούνται για την αποτελεσματικότητά τους, αν και έχει αποδειχθεί πάρα πολύ δύσκολο για τις υπηρεσίες επιβολής του νόμου της Δύσης να διεισδύσουν σ' αυτές. Τέτοια πλεονεκτήματα όταν συνδυαστούν με την απειλή που συνιστά η καθιέρωση αντιμέτρων κατά του ξεπλύματος βρόμικου χρήματος, φαίνεται πολύ πιθανό να δημιουργούν αυξανόμενη ζήτηση για τέτοιες υπηρεσίες και να καταλήξουν στη γεωγραφική τους εξάπλωση στο μέλλον.

Μη χρηματοπιστωτικά ιδρύματα

Όπως ανέφερε ο Ronald Noble, αντιπρόεδρος του Φορέα Λήψης Μέτρων Οικονομικής Φύσεως, σε κάποιο έγγραφο που συντάχθηκε για μια Διάσκεψη των Ην. Εθνών το 1994 που πραγματοποιήθηκε στο Κουρμαγιέρ της Ιταλίας: «*Το ξέπλυμα⁶⁹ βρόμικου χρήματος δεν είναι απλώς ένα πρόβλημα που αντιμετωπίζει η τραπεζική κοινότητα και τα άλλα κλασικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα*». Διάφορες επιχειρήσεις μη χρηματοπιστωτικού χαρακτήρα έχει διαπιστωθεί ότι αποκτούν όλο και πιο μεγάλη σημασία ως μέσα που βοηθούν στο ξέπλυμα βρόμικου χρήματος».

Εκείνο όμως που είναι πιο γνωστό σ' αυτό το θέμα είναι τα πλεονεκτήματα που παρέχει η χρησιμοποίηση εταιριών σε μεθόδους ξεπλύματος βρόμικου χρήματος. Κι όπως επισήμαναν οι Beare και Schneider: «*η ίδρυση, η χρηματοδότηση και η λειτουργία εταιριών ικανοποιεί τρεις κύριους στόχους ενός οχήματος για ξέπλυμα βρόμικου χρήματος. Δίνει τη δυνατότητα στους εγκληματίες να μετατρέψουν τα παράνομα χρήματα σε άλλα περιουσιακά στοιχεία, να δημιουργήσουν μία αντίληψη μιας νόμιμης πηγής κεφαλαίων και παράλληλα να αποκρύπτουν με αποτελεσματικό τρόπο τον πραγματικό δικαιούχο, την εγκληματική επιχείρηση*». Η εμπειρία απ' τον τομέα της επιβολής του νόμου έχει αποδείξει ότι και οι ενεργές επιχειρήσεις και οι επονομαζόμενες «εταιρίες-βιτρίνες» χρησιμοποιούνται συχνά.

⁶⁸ W. Gilmore, Βρόμικο Χρήμα, Αθήνα 1999, Παπαζήση, σελ. 61

⁶⁹ W. Gilmore, Βρόμικο Χρήμα, Αθήνα 1999, Παπαζήση, σελ. 64

Είναι συνήθης πρακτική για όσους εμπλέκονται σε δραστηριότητες Ξεπλύματος βρόμικου χρήματος να ιδρύουν ή να αγοράζουν μία επιχείρηση με προφίλ υψηλής έντασης μετρητών χρημάτων. Σ' αυτές μεταξύ άλλων συγκαταλέγονται τα καταστήματα λιανικών πωλήσεων, τα πλυντήρια αυτοκινήτων, οι επιχειρήσεις με αυτόματους πωλητές, τα εστιατόρια και τα μπαρ. Επομένως είναι σχετικά απλό να αναμίξεις τα παράνομα κεφάλαια με εκείνα που προκύπτουν από τη νόμιμη δραστηριότητα της εταιρίας. Κι όπως έχει επισημανθεί κάπου αλλού: «Ενώ τα πλεονάζοντα κέρδη υπόκεινται σε φορολόγηση, ο διακινητής τώρα είναι ελεύθερος να δαπανήσει τα κέρδη του αφού έχει μία νόμιμη πηγή εισοδήματος. Ενώ κάτι τέτοιες μέθοδοι παρέχουν στον ασχολούμενο με το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος νομιμότητα και κύρος, παρουσιάζουν κάποια προβλήματα. Όπως αναφέρεται στην Έκθεση της αυστραλιανής Εθνικής Εγκληματολογικής Υπηρεσίας: Οι επιχειρήσεις με λίγα μετρητά ίσως δεν προσελκύουν ορισμένους απ' αυτούς που ασχολούνται με το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος, γιατί δε δίνουν μεγάλης κλίμακας ευκαιρίες για ξέπλυμα βρόμικου χρήματος.

Τα πολύ εξωπραγματικά ποσά εσόδων γι' αυτού του τύπου τις επιχειρήσεις πιθανόν να δημιουργήσουν υποψίες και να τραβήξουν την προσοχή της αστυνομίας. Αυτό εξηγείται κάλλιστα από μία υπόθεση που συνέβη στον Καναδά και στην οποία κάποιος ασχολούμενος με το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος ίδρυσε δύο καταστήματα λιανικής πώλησης και στη συνέχεια άνοιξε ένα εταιρικό τραπεζικό λογαριασμό σε κάποια Τράπεζα της περιοχής. Στη συνέχεια μέσω αυτού του λογαριασμού κινούνταν σημαντικά χρηματικά ποσά. Οι έρευνες που έγιναν στα καταστήματα λιανικών πωλήσεων αποκάλυψαν ξεκάθαρα ότι ο όγκος των συναλλαγών τους δεν αρκούσε για να δικαιολογήσει τα ποσά των μετρητών που κατέθετε. Βέβαια κάτι τέτοιες δυσκολίες μπορούν να ελαχιστοποιηθούν. Η εμπλεκόμενη εγκληματική επιχείρηση μπορεί, για παράδειγμα, να επεκτείνει το εύρος και το πλήθος των επιχειρήσεών της. Μπορεί, επίσης, να καταφύγει στη χρήση και άλλων τεχνικών που χρησιμοποιούν συνήθως οι εταιρίες. Σημαντική από αυτή την άποψη θεωρείται η ίδρυση εταιριών-βιτρινών και άλλων παρεμφερών εταιριών. Κι όπως επισημάναν οι Beare και Schindler: «Οι εταιρίες αυτές ιδρύονται νόμιμα και καταγράφονται στο μητρώο επιχειρήσεων εκ μέρους των εγκληματικών οργανώσεων, αλλά δεν ασκούν καμία πραγματική επιχειρηματική δραστηριότητα εκτός από το 'μαγείρεμα' επιχειρηματικών και χρηματοπιστωτικών συναλλαγών με σκοπό το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος». Τα στοιχεία δείχνουν ότι οι εταιρίες αυτές ιδρύονται συνήθως σε παράκτιους «φορολογικούς παράδεισους». *«Το 1984 το Υπουργείο Οικονομικών των ΗΠΑ έκανε την εξής δήλωση: «Δεν υπάρχει ένα ενιαίο, σαφές και*

αντικειμενικό τεστ που να επιτρέπει το χαρακτηρισμό μιας χώρας ως φορολογικού παραδείσου».

Υπάρχουν πολλοί παράγοντες ως χαρακτηριστικά των φορολογικών παραδείσων και είναι: 1) οι σχετικά χαμηλοί φορολογικοί συντελεστές, 2) οι νόμοι περί απορρήτου των τραπεζικών ή των εμπορικών συναλλαγών ή οι διοικητικές πρακτικές που η χώρα είναι κατά κανόνα απρόθυμη να καταργήσει, 3) ένας τραπεζικός και χρηματοπιστωτικός τομέας που είναι μεγάλος σε σχέση με τα γενικά επίπεδα εγχώριας οικονομικής δραστηριότητας, 4) η ύπαρξη σύγχρονων τηλεπικοινωνιακών εγκαταστάσεων, 5) η απουσία συναλλαγματικών ελέγχων επί των ξένων καταθέσεων σε ξένα νομίσματα και 6) η αυτοπροβολή ως ενός παράκτιου χρηματοπιστωτικού κέντρου».

Αξίζει να σημειωθεί πως ο αριθμός των χωρών και των περιφερειών που διαθέτουν τα περισσότερα από αυτά τα χαρακτηριστικά συνεχίζει να αυξάνεται. Ιδιαίτερη συγκέντρωση συναντάται στην Καραϊβική, στην Ευρώπη και όλο και περισσότερο στις μικρές νησιωτικές χώρες του Ειρηνικού. Ως ελκυστικά χαρακτηριστικά από τη σκοπιά του ασχολούμενου με το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος είναι «η ευκολία ίδρυσης, ειδικότερα εκεί όπου η ιδιοκτησία μπορεί να διατηρηθεί με αντιπροσώπους ή με μετοχές πληρωτέες στον κομιστή ή όπου μπορούν να αγοραστούν έτοιμες εταιρίες». «Τέτοιες⁷⁰ παράκτιες εταιρίες-βιτρίνες έχουν μία ειδική χρησιμότητα στη φάση της τοποθέτησης και στη φάση της απόκρυψης της διαδικασίας ξεπλύματος βρόμικου χρήματος. Στην τελευταία περίπτωση είναι σύνηθες φαινόμενο για πολλές τέτοιες εταιρίες που υπάρχουν σε διαφορετικές περιφέρειες να χρησιμοποιούνται στο πλαίσιο μιας προσπάθειας να σβηστούν τα ίχνη που ενδεχομένως θα εντόπιζε ένας εσωτερικός έλεγχος. Ωστόσο σε πολλές περιπτώσεις οι γενικές ανάγκες του εγκληματία θα απαιτήσουν τελικά «τον επαναπατρισμό των χρημάτων κατά τέτοιο τρόπο που να εμφανιστεί ότι έχουν νόμιμα αποκτηθεί στο εξωτερικό».

2.4 Ο ρόλος των υπεράκτιων εταιρειών στο ξέπλυμα χρήματος

Όσον αφορά⁷¹ τη χρησιμοποίηση υπεράκτιων εταιρειών στο ξέπλυμα χρήματος διακρίνεται σε τρία στάδια:

⁷⁰ W. Gilmore, Βρόμικο Χρήμα, Αθήνα 1999, Παπαζήση, σελ. 66

⁷¹ Οι υπεράκτιες εταιρίες και το ξέπλυμα χρήματος,

<http://www.forologikanea.gr/index.php?module=news&func=display&sid=2432>

Στην πρώτη φάση, της «τοποθέτησης», ο ρόλος των εταιρειών offshore είναι περιορισμένος. Έχει καταγραφεί μια τεχνική, όπου κάποιος είναι ιδιοκτήτης μιας εταιρείας «βιτρίνας» με απόλυτα νόμιμο αντικείμενο (εστιατόριο, κατάστημα πώλησης ενδυμάτων κ.λ.π.) και καταθέτει στο λογαριασμό τα νόμιμα κέρδη μαζί με το παράνομο χρήμα.

Στη δεύτερη φάση του «στοιβάγματος», σημασία έχει η μεγάλη κινητικότητα του χρήματος για να χαθεί ο σύνδεσμος του με την πηγή και τις ρίζες του, έχει καταγραφεί το εξής: εκεί που τα κεφάλαια έχουν κατατεθεί σε μικρά ποσά σε τραπεζικούς λογαριασμούς, μεμονωμένα δεν κινούν ανησυχία λόγω χαμηλού μεγέθους, συνολικά όμως θα αποτελούσαν αντικείμενο αναφοράς από τις Τράπεζες, εκεί βρίσκει τη θέση της η υπεράκτια εταιρεία, οι μετοχές της οποίας αγοράζονται με τα χρήματα αυτά, και η οποία με τη σειρά της αναλώνεται σε επενδύσεις στο έδαφος που θέλει να εισάγει το ανακυκλωμένο χρήμα. Στη συνέχεια πουλάει πάλι σε άλλο αγοραστή, αγοράζει εκ νέου και έτσι η οσμή του χρήματος χάνεται.

Στην τελευταία φάση, το βρώμικο χρήμα μεταλλάσσεται σε «καθαρό» και επιχρίεται με τη σκόνη της νομιμότητας, οι υπεράκτιες εταιρείες χρησιμεύουν για να προσδώσουν στο βρώμικο χρήμα την ταυτότητα προϊόντος ή κέρδους από μία καθ' όλα νόμιμη συναλλαγή, όπως η πώληση ακινήτου ιδιοκτησίας της offshore.

Οι πιο πάνω περιγραφόμενες δραστηριότητες υλοποιούνται με τις παρακάτω δραστηριότητες:

Εταιρείες «φαντάσματα»

Οι εταιρείες⁷² «φαντάσματα» επιτελούν τον αποκλειστικό σκοπό της απορρόφησης των κεφαλαίων και του «αποσυσχετισμού» κεφαλαίων και προέλευσης τους. *«Η ίδρυσή τους εξαντλείται σε οροθέτηση εικονικών ρόλων και στην εγκαθίδρυση ενός τοπικού εντεταλμένου, που λειτουργεί ως διευθυντής και εκπρόσωπος».*

Εταιρείες «βιτρίνες»

Οι εταιρείες αυτές είναι πιο σύνθετος αφού επιδίδονται και σε νόμιμες ενέργειες προκειμένου να καλύψουν τις παράνομες. Οι δράστες που προσπαθούν να ξεπλύνουν χρήμα, έχουν περισσότερες από μία τέτοιες εταιρείες και μεταφέρουν το βρώμικο χρήμα από τη μία στην άλλη.

⁷² <http://www.forologikanea.gr/index.php?module=news&func=display&sid=2432>

Συναλλαγές στο Χρηματιστήριο

Στις συναλλαγές στο Χρηματιστήριο, για να νομιμοποιήσουν έσοδα από εγκληματικές ή παράνομες δραστηριότητες, χρησιμοποιούνται φυσικά πρόσωπα, off shore εταιρίες, νομικά πρόσωπα

Τα χρηματιστηριακά προϊόντα που προσελκύουν αυτούς που επιθυμούν να διοχετεύσουν παράνομους προσόδους, είναι τα εξής :

1. Αγορά μετοχών εισηγμένων στο Χ.Α.Α.
2. Αγορά μεριδίων αμοιβαίων κεφαλαίων
3. Τοποθετήσεις σε repos
4. Αγορά ομολόγων
5. Συμμετοχή σε δημόσιες εγγραφές εταιρειών που πρόκειται να εισαγάγουν τις μετοχές τους στο Χ.Α.Α.
6. Αγορά χρηματιστηριακών παράγωγων προϊόντων.

Οι διαδικασίες πραγματοποιούνται για τις παραπάνω συναλλαγές μέσω χρηματιστηριακών εταιρειών, εταιρειών επενδυτικών υπηρεσιών (Ε.Π.Ε.Υ.), εταιρείες λήψης και διαβίβασης εντολών (Ε.Λ.Δ.Ε.). Η έρευνα για ξέπλυμα χρήματος, επενδυτής και πελάτης της χρηματιστηριακής εταιρείας δυσχεραίνεται όταν είναι υπεράκτια εταιρεία ή φυσικό πρόσωπο - κάτοικος εξωτερικού και για λογαριασμό του ενεργεί θεσμικός επενδυτής. Στις περιπτώσεις αυτές η χρηματιστηριακή εταιρεία δεν έχει τη δυνατότητα να γνωρίζει το «προφίλ» του τελικού επενδυτή.

Ύποπτη συμπεριφορά για το «ξέπλυμα χρήματος» είναι το «βραχύβιο» της συναλλαγής, όπου και πραγματοποιούνται συναλλαγές σημαντικών ποσών για επένδυση, αλλά μόνο για τη νομιμοποίηση, η οποία συντελείται με την πώληση των μετοχών, ακόμη και αν προκύπτουν ζημιές από αυτή, καθώς αυτό που ενδιαφέρει αυτούς που «ξεπλένουν βρώμικα χρήματα» δεν είναι τα χρηματιστηριακά οφέλη αλλά ο «εξαγνισμός» και η επανένταξη τους στους υγιείς οικονομικούς κύκλους.

Οι μέθοδοι ξεπλύματος του βρώμικου χρήματος

Τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό, υπάρχουν διάφοροι τρόποι ξεπλύματος του βρώμικου χρήματος. «Ως γενική⁷³ παρατήρηση έχουμε να κάνουμε πως χώρες με χαμηλούς φορολογικούς συντελεστές έλκουν σημαντικά παράνομα κεφάλαια, επειδή το κόστος του ξεπλύματος, η εκάστοτε δηλαδή φορολογική επιβάρυνση, είναι ιδιαίτερα χαμηλή. Δεν είναι τυχαίο ότι η Κύπρος μέχρι το 2002 όπου υφίστατο το καθεστώς των υπεράκτιων εταιρειών με φορολογικό συντελεστή 4,25%, αλλά και σήμερα με έναν από τους χαμηλότερους φορολογικούς συντελεστές στην Ευρωπαϊκή Ένωση (10%), έλκει τέτοια κεφάλαια, αν και οφείλουμε να ομολογήσουμε ότι ο έλεγχος πια για την προέλευση των κεφαλαίων αυτών είναι ιδιαίτερα λεπτομερής και ουσιαστικός. Η Διεθνής Δράση για το ζέπλυμα χρήματος (FATF) , έχει συγκεντρώσει χαρακτηριστικές περιπτώσεις ξεπλύματος χρήματος που έχουν εντοπισθεί διεθνώς. Οι απλές περιπτώσεις έχουν σχέση με την ηλεκτρονική μεταφορά κεφαλαίων (εμβάσματα) Σύμφωνα με την FATF, οι περιπτώσεις ξεπλύματος με εμβάσματα έχουν αυτή τη μορφή: Μικροκαταθέσεις σε πολλούς τραπεζικούς λογαριασμούς διαφόρων τραπεζών των οποίων οι εισπράξεις γίνονται από ένα άλλο πρόσωπο και όχι από τον φαινομενικά δικαιούχο, με εξουσιοδότηση. Συνήθως οι περιπτώσεις αυτές σχετίζονται με ζέπλυμα χρήματος που έχει προέλθει από σωματεμπορία (Human trafficking)».

Άλλη, μέθοδος στην Ελλάδα, είναι η αγορά λαχείων ή κερδισμένων λαχών τυχερών παιχνιδιών. Φυσικά, γνωρίζουμε περιπτώσεις όπου φορολογούμενοι προσκόμισαν στην αρμόδια Δ.Ο.Υ. για κάλυψη τεκμηρίων, βεβαιώσεις κερδών επίσημων εθνικών τυχερών παιχνιδιών (ΛΟΤΤΟ, ΠΡΩΤΟ κλπ.), όπου τα τυχερά δελτία φαινόταν να έχουν κατατεθεί την ίδια μέρα σε πολλές και διαφορετικές πόλεις της χώρας. Η μέθοδος αυτή γεννά άμεσα υποψίες στα ελεγκτικά όργανα και ερευνάται επισταμένα.

Οι εταιρείες «βιτρίνες» ιδρύονται σε χώρες φορολογικούς παραδείσους με μηδενική ή ελάχιστη φορολογική επιβάρυνση ή σε χώρες με χαμηλούς φορολογικούς συντελεστές. Αυτές οι επιχειρήσεις χρησιμοποιούνται κυρίως για ανατιμολογήσεις αγαθών σε περιπτώσεις τριγωνικών αγορών ή πωλήσεων. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα, είναι το αυτό των Ελληνικών εμπορικών επιχειρήσεων που εισάγουν εμπορεύματα κυρίως από την Κίνα. Τα περιθώρια κέρδους των εμπορευμάτων αυτής της προέλευσης μεγάλα με αποτέλεσμα η Ελληνική επιχείρηση να εμφανίζει υψηλά καθαρά κέρδη και κατ' επέκταση μεγάλη

⁷³ <http://www.forologikanea.gr/index.php?module=news&func=display&sid=2432>

φορολογική επιβάρυνση. Αν πάρουμε για παράδειγμα μια επιχείρηση εμπορίας κλιματιστικών μηχανημάτων ότι εισαγάγει μηχανήματα από την Κίνα στην Ελλάδα, το κόστος δε της εισαγωγής είναι 200.000€ και η αξία των πωλήσεων 1.000.000€, αυτή, αν θεωρήσουμε ότι υπάγεται σε φορολογικό συντελεστή 25%, θα έχει φορολογική επιβάρυνση 200.000€ (800.000X25%). Όμως μία εταιρεία ιδίων συμφερόντων στην Κύπρο που ανακοστολογίσει τα εμπορεύματα και τα πουλήσει στην Ελληνική εταιρεία αντί 700.000€, τότε η συνολική φορολογική επιβάρυνση θα είναι για μεν την Κύπρο 50.000€ ((700.000-200.000) X 10%), για δε την Ελλάδα 75.000€ ((1.000.000-700.000) X 25%) και σε σύνολο 125.000€. Παρατηρούμε λοιπόν, ότι υπάρχει χρηματικό όφελος ύψους 75.000€. Η αγορά αυτή είναι τριγωνική όμως και στην μία και στην άλλη περίπτωση τα εμπορεύματα θα φορτωθούν στην Κίνα και θα παραληφθούν κατευθείαν στην Ελλάδα. Η Κυπριακή εταιρεία όμως θα ασχοληθεί μόνο με την έκδοση των φορολογικών στοιχείων⁷⁴.

Οι τρόποι που μόλις αναφέρθηκαν είναι τα κλασσικοί, οι «ειδικοί» παροτρύνουν

Επειδή οι προαναφερόμενοι τρόποι βέβαια είναι πια κλασσικοί, οι «ειδικοί» προτιμούν εξειδικευμένες μεθόδους. Επιγραμματικά θα αναφερθούμε στην επιχειρήση πολυτίμων λίθων. (αξίζει να σημειωθεί πως με την μέθοδο αυτή ασχολούνται άτομα που πίσω από αυτά κρύβονται τρομοκρατικές οργανώσεις ή «επαναστατικοί στρατοί» σε αφρικανικές χώρες), είσπραξη ασφαλιστικών αποζημιώσεων από εικονικές ζημιές σε κλεμμένα πολυτελή οχήματα ή βύθιση πολυτελών σκαφών αναψυχής κ.λ.π. Μία ακόμη μέθοδος είναι η ίδρυση ενός φιλανθρωπικού ιδρύματος ή μιας μη κυβερνητικής οργάνωσης. Η οργάνωση αυτή εκτός από επίσημες επιχορηγήσεις πιθανόν να έχει έσοδα και από χιλιάδες υποτιθέμενα «αρωγά μέλη» με πολύ μικρές καταβολές από το καθένα από αυτά. Είναι λογικό το γεγονός αυτό να κάνει σχεδόν αδύνατη την εξακρίβωση της ταυτότητας των μελών αυτών, πολλές χορηγίες μπορεί να είναι και ανώνυμες. Με αποτέλεσμα, ο πραγματικός διαχειριστής των οικονομικών του ιδρύματος να μπορεί να πραγματοποιεί ψεύτικες καταθέσεις από εικονικά «αρωγά μέλη» τις οποίες μετά να τις επαναφέρει στο άτομό του ως «έξοδα κίνησης» ή αποζημίωση για άλλες υποτιθέμενες δικές του δαπάνες.

Τα χρήματα που συγκεντρώνει ένα μη κερδοσκοπικό νομικό πρόσωπο, στην πράξη ελάχιστο ποσό από τα χρήματα αυτά πηγαίνει για την «ευόδωση των σκοπών του», ενώ το

⁷⁴ ⁷⁴ <http://www.forologikanea.gr/index.php?module=news&func=display&sid=2432>

μεγαλύτερο μέρος αφορά «διοικητικά έξοδα» που όμως τις περισσότερες φορές εμφανίζονται ως έξοδα παραστάσεων ή έξοδα κινήσεως. Φυσικά, στα περισσότερα νομικά πρόσωπα αυτού του είδους τα «διοικητικά έξοδα» ανέρχονται στο 75% περίπου των συνολικών εσόδων. Σε καμμία περίπτωση, δεν θέλουμε να απαξιώσουμε ιδρύματα και οργανώσεις που πραγματικά αγωνίζονται και προσφέρουν εξαιρετικές κοινωνικές υπηρεσίες⁷⁵.

Ακόμα μία μέθοδος ξεπλύματος είναι η ίδρυση επενδυτικής εταιρείας όπου και έτσι δημιουργείτε ένα επενδυτικό κεφάλαιο του οποίου συνήθως οι αποδόσεις είναι συνδεδεμένες με την πορεία διάφορων αγορών. Οι διαχειριστές του κεφαλαίου με την πρόφαση των προμηθειών ή των penalties σε περίπτωση πρόωρης λήξης των επενδυτικών προγραμμάτων, μπορούν να βάζουν και να βγάζουν χρήματα που στην πραγματικότητα αφορούν αναλήψεις και καταθέσεις μικροποσών μεγάλου αριθμού, έτσι ώστε να είναι ουσιαστικά αδύνατη η παρακολούθηση της διαδρομής των κεφαλαίων.

Κλείνοντας στην αναφορά στους «μοντέρνους» τρόπους ξεπλύματος χρήματος πρέπει να αναφερθούμε και στο σύστημα «Hawala» το οποίο αναφέρεται αποκλειστικά στο ξέπλυμα και τη μεταφορά χρημάτων σε τρομοκρατικές οργανώσεις, ήταν αυτό που χρησιμοποίησε ο Μπιν Λάντεν για να χρηματοδοτήσει το τρομοκρατικό χτύπημα της Νέας Υόρκης την 11η Σεπτεμβρίου. Με λίγα λόγια, είναι μία πολύπλοκη διαδικασία μεταφοράς χρημάτων από τον χρηματοδότη στην τρομοκρατική οργάνωση, φαινομενικά νόμιμων διαδικασιών και εικονικών επιχειρήσεων, με απώτερο σκοπό να μην γνωρίσει ο χρηματοδότης τα άτομα που θα εκτελέσουν το τρομοκρατικό χτύπημα.

«Ολοκληρώνοντας την αναφορά στις μεθόδους ξεπλύματος βρώμικου χρήματος θα θέλαμε να θυμίσουμε στους αναγνώστες την περίπτωση της Ρωσικής εταιρείας Yukos όπου μετά την κατάρρευση της πρώην Σοβιετικής Ένωσης ύποπτα κεφάλαια που προερχόταν από συμμορίες που εμπλεκόταν σε λαθρεμπόριο ναρκωτικών και όπλων, συμβόλαια δολοφονιών, εκβιασμούς, απάτες κ.λ.π., διοχέτευαν μέσω της Yukos σε θυγατρική εταιρεία της στην Ολλανδία, η οποία πάλι τα τοποθετούσε σε πολυτελείς κατοικίες στην Ισπανική Κόστα ντελ Σολ.»

⁷⁵ ⁷⁵ <http://www.forologikanea.gr/index.php?module=news&func=display&sid=2432>

2.5 Τι καθιστά τις συναλλαγές ως ύποπτες

Αυξημένη προσοχή⁷⁶ των οικονομικών ιδρυμάτων

Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να καταβάλλουν τα οικονομικά ιδρύματα για τις ασυνήθιστα μεγάλες συναλλαγές και όλες τις ασυνήθιστες διαρθρώσεις συναλλαγών, οι οποίες δεν έχουν κανένα προφανή ή ορατό νόμιμο σκοπό. Ο σκοπός των συναλλαγών αυτών πρέπει, όσο το δυνατόν να ελέγχεται, οι διαπιστώσεις να γίνονται γραπτώς και να είναι διαθέσιμες για να βοηθούν τους επόπτες, τους διενεργούντες ελέγχους και τις υπηρεσίες επιβολής του νόμου.

Σε περίπτωση που τα οικονομικά ιδρύματα υποπτεύονται ότι τα κεφάλαια προέρχονται από εγκληματική δραστηριότητα, πρέπει να τους επιτραπεί ή να τους ζητηθεί να αναφέρουν άμεσα τις υποψίες τους στις αρμόδιες αρχές. Παράλληλα νομικοί όροι πρέπει να προστατεύουν τα οικονομικά ιδρύματα και τους υπαλλήλους τους από ποινικές ή αστικές ευθύνες για παράβαση κάποιας απαγόρευσης σχετικά με την αποκάλυψη πληροφοριών που προβλέπει το συμφωνητικό ή κάποιος νομοθετικός, ρυθμιστικός ή διοικητικός όρος, αν αναφέρουν καλόπιστα, κατά την αποκάλυψη υποπτευόμενης ποινικής δραστηριότητας στις αρμόδιες αρχές, ακόμα κι αν δεν γνώριζαν επακριβώς ποια ήταν η σχετική ποινική δραστηριότητα και ανεξάρτητα αν συνέβη πραγματικά κάποια παράνομη δραστηριότητα.

Τα οικονομικά ιδρύματα, οι διευθυντές και οι υπάλληλοι τους, δεν πρέπει να επιτρέπεται να προειδοποιούν τους πελάτες τους, όταν αναφέρονται στις αρμόδιες αρχές πληροφορίες που έχουν σχέση με αυτούς. Σε περίπτωση ύπαρξης ενός υποχρεωτικού συστήματος αναφοράς ή στην περίπτωση ενός εκούσιου συστήματος αναφοράς πρέπει, τα οικονομικά ιδρύματα να συμμορφώνονται προς τις οδηγίες των αρμοδίων αρχών. Απ την άλλη πλευρά όταν σ' ένα οικονομικό ίδρυμα δημιουργηθούν υπόνοιες για τις ενέργειες κάποιου πελάτη και όταν δεν υπάρχει βάση για την αναφορά αυτών των υπονοιών, δεν προβαίνει στην υποβολή καμιάς αναφοράς στις αρμόδιες αρχές, ούτε πρέπει να αρνηθεί την παροχή βοήθειας στον πελάτη αυτό, να διακόψει τις σχέσεις μαζί του ή να προβεί σε κλείσιμο των λογαριασμών του.

Τα οικονομικά ιδρύματα πρέπει να αναπτύξουν προγράμματα κατά του ξεπλύματος βρόμικου χρήματος, όπου και πρέπει να περιλαμβάνουν:

α) Η ανάπτυξη εσωτερικών πολιτικών, διαδικασιών και ελέγχων, μεταξύ των οποίων και ο διορισμός αξιωματούχων ελέγχου της συμμόρφωσης σε διοικητικό επίπεδο, και

⁷⁶ W. Gilmore, Βρόμικο Χρήμα, Αθήνα 1999, Παπαζήση, σελ. 292

επαρκών διαδικασιών ελέγχου⁷⁷ προκειμένου να διασφαλιστούν υψηλά πρότυπα κατά την πρόσληψη των υπαλλήλων.

β) Ένα διαρκές πρόγραμμα εκπαίδευσης υπαλλήλων.

γ) Μία διαδικασία εσωτερικού ελέγχου με την οποία θα ελέγχεται το σύστημα.

⁷⁷ W. Gilmore, Βρόμικο Χρήμα, Αθήνα 1999, Παπαζήση, σελ. 292

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗΣ ΠΑΡΑΝΟΜΩΝ ΕΣΟΔΩΝ

3.1 Εισαγωγή

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα επιρροής του γραπτού διεθνούς δικαίου είναι το έγκλημα⁷⁸ του ξεπλύματος βρόμικου χρήματος, του ευρωπαϊκού ποινικού δικαίου αλλά και του «soft law», που αποτελείται από μη δεσμευτικά για τα κράτη διεθνή κείμενα, στα εσωτερικά ποινικά δίκαια των κρατών. Η διεθνοποίηση του ποινικού δικαίου στο ξεπλύματος βρόμικου χρήματος εξηγείται παρακάτω:

α) *«Είναι κατεξοχήν έγκλημα με διεθνείς όψεις, κυρίως επειδή κατά κανόνα το ζέπλυμα τελείται σε διαφορετικό κράτος σε σχέση με το προηγούμενο βασικό αδίκημα, απο το οποίο πηγάζει η προς νομιμοποίηση περιουσία. Όμως και το ίδιο το ζέπλυμα συχνά τελείται σε περισσότερα στάδια και το καθένα από αυτά σε διαφορετικό κράτος, οπότε ενδιαφέρει γι' αυτό τον λόγο όλα τα κράτη στα οποία εν μέρει τελέστηκε. Η πρόσφατη άνθηση του διεθνούς ποινικού δικαίου οφείλεται ακριβώς στο ότι λόγω της παγκοσμιοποίησης της οικονομίας η εγκληματικότητα θίγει περισσότερα του ενός κράτη και ως εκ τούτου γίνεται κοινή. Γι' αυτό και τα τελευταία παραμερίζουν τις επιμέρους κρατικές τους ιδεολογίες μπροστά στην ανάγκη αποτελεσματικής τους προστασίας απέναντι στην κοινή απειλή»,*

β) *«Το ζέπλυμα βρόμικου χρήματος παρουσιάζει δυναμικό χαρακτήρα, με την έννοια της διαρκούς ανακάλυψης νέων μεθόδων και τεχνικών τέλεσής του από τους δράστες, οι οποίοι δρουν από διάφορα κράτη του κόσμου. Συνεπώς, δυναμικό και εξελικτικό χαρακτήρα πρέπει να έχει και η διεθνής προσπάθεια των κρατών για την αντιμετώπισή του. Ιδίως δε απαιτείται η παροχή εκτεταμένης και άμεσης συνδρομής μεταξύ των αρμοδίων αρχών των κρατών για να επιτευχθεί ο αναγκαίος σύνδεσμος μεταξύ του ξεπλύματος και του προηγούμενου βασικού αδικήματος, από το οποίο και πηγάζει η προς νομιμοποίηση περιουσία»,*

γ) *Το ζέπλυμα μπορεί να θέσει, υπό προϋποθέσει, σε διακινδύνευση όχι μόνο αγαθά που κρίνονται άξια ποινικής προστασίας από τους νομοθέτες των κρατών στις επικράτειες των οποίων τελείται το ζέπλυμα όπως για παράδειγμα την απονομή της ποινικής δικαιοσύνης ή και*

⁷⁸ Καμπερου-Νταλτα Ελένη, Ο Ν. 3691/2008, για το Ξέπλυμα Βρόμικου Χρήματος, Αθήνα, 2009, Σάκκουλας, σελ. 5

τη σταθερότητα και ακεραιότητα του εγχώριου χρηματοπιστωτικού ή οικονομικού συστήματος αλλά και αγαθά που κρίνονται ως άξια ποινικής προστασίας από περισσότερα κράτη του κόσμου που συνιστούν μια διεθνή κοινότητα, όπως, η σταθερότητα και ακεραιότητα του διεθνούς χρηματοπιστωτικού ή οικονομικού συστήματος ή το υπερατομικό αγαθό της «δικαιοσύνης ή ακριβοδικίας κατά την κατανομή του πλούτου»⁷⁹.

Πιο αναλυτικά μπορούμε να πούμε, ότι το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος είναι έγκλημα που τελείται με σκοπό την εισροή εγκληματικών οικονομικών εσόδων στις νόμιμες οικονομίες των κρατών, μέσω της παραπλάνησης ως προς την εγκληματική προέλευση τους ή το πρόσωπο που τα εξασφάλισε. Συνακόλουθα, διαθέτει την ικανότητα να ενδυναμώνει κάθε έγκλημα, και αυτό επειδή τα «καθαρά» πλέον έσοδα μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την τέλεση κάθε είδους εγκλήματος και όχι μόνο του ίδιου τύπου με το προηγούμενο. Επίσης, το ξέπλυμα αποδυναμώνει τις επιμέρους εθνικές αντεγκληματικές πολιτικές καταπολέμησης του εγκλήματος μέσω της επιβολής της στερητικής της ελευθερίας στο δράστη του και της επιβολής της παρεπόμενης ποινής της δήμευσης των προϊόντων του εγκλήματός του. Αυτό αποδεικνύεται εκ του ότι το αποτέλεσμα του επιτυχούς ξεπλύματος είναι η εξαφάνιση των εγκληματικών οικονομικών προϊόντων και η ακόλουθη αδυναμία των κρατικών αρχών να τα εντοπίσουν και να συνδέσουν το έγκλημα από το οποίο πήγασαν με τον δράστη του. Έπειτα, ο δράστης του ξεπλύματος πετυχένει εν τέλει να παραπλανήσει και ως προς το πρόσωπο του, αφού αν καταφέρει να νομιμοποιήσει ιδίως υψηλά εγκληματικά έσοδα, μπορεί πλέον να παρουσιάζεται στην κοινωνία ως ευπόληπτο πρόσωπο και να ασκεί στη συνέχεια επιχειρηματία ή εμπορικές δραστηριότητες με κεφάλαια εγκληματικής προέλευσης. Πέρα όμως από τα προαναφερόμενα, δεν πρέπει να αμφισβητούνται από τη θεωρία του ποινικού δικαίου οι Θέσεις της οικονομικής επιστήμης ότι το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος όταν αφορά σε υπερβολικά οικονομικά έσοδα, μπορεί να έχει βλαπτικές συνέπειες για τη σταθερότητα και ακεραιότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος μιας χώρας ή και του διεθνούς ακόμη. Εντούτοις, για να επιτελέσει το έννομο αγαθό την κριτική του λειτουργία απαιτείται προηγουμένου η συγκεκριμενοποίηση των προϋποθέσεων κάτω από τις οποίες μπορεί να διακινδυνεύσει το χρηματοπιστωτικό σύστημα από την οικονομική επιστήμη.

Τα κράτη όμως αντιλήφθηκαν ότι η αποτελεσματική αντιμετώπιση ενός πολύπλευρου φαινομένου, δεν μπορεί να λάβει χώρα στο στενό πλαίσιο της κάθε κρατικής κυριαρχίας και

⁷⁹ Καμπερου-Νταλτα Ελένη, Ο Ν. 3691/2008, για το Ξέπλυμα Βρόμικου Χρήματος, Αθήνα, 2009, Σάκκουλας, σελ. 6

αποκλειστικά με τα μέσα του εσωτερικού ποινικού δικαίου, το οποίο έχει δημιουργηθεί για να λειτουργήσει μέσα στα πλαίσια του κράτους, αλλά μόνο από όλα μαζί στα πλαίσια των διεθνών οργανισμών, στους οποίους συμμετέχουν. Η συνεργασία των κρατών σε διεθνές επίπεδο, σε παγκόσμιο και σε περιφερειακό, για την καταπολέμηση του ξεπλύματος έχει μια σειρά διεθνείς συμβάσεις ποινικού περιεχομένου και κείμενα ευρωπαϊκού ποινικού δικαίου.

Αξίζει να σημειωθεί πως τα κράτη της διεθνούς κοινότητας οργανώθηκαν μεταξύ τους αντιμετωπίζοντας με κοινές μεθόδους το ξέπλυμα, αναλαμβάνοντας την υποχρέωση να ποινικοποιήσουν την πράξη, επιθυμώντας να καταπολεμήσουν το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος που παρουσιάζει διεθνείς όψεις, με την προϋπόθεση ότι τα εγκληματικά έσοδα που νομιμοποιούνται είναι υψηλά. *«Η τελευταία⁸⁰ προϋπόθεση τίθεται από την λογική του πράγματος, δηλαδή, το ξέπλυμα έχει μεν διεθνής όψεις, αλλά τα προς νομιμοποίηση εγκληματικά έσοδα είναι τόσο χαμηλού ύψους που δεν δύναται κατά τα πορίσματα της οικονομικής επιστήμης να διακινδυνεύσει η σταθερότητα και η ακεραιότητα του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος δεν ενδιαφέρει αυτή η πράξη την διεθνή κοινότητα, αφού δεν μπορεί να διακινδυνεύσει κοινό αγαθό των κρατών μελών της».*

Όλα τα κράτη μέλη στην Ευρωπαϊκή Ένωση, έχουν ποινικοποιήσει το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος και προσεγγίσει τις εσωτερικές νομοθεσίες τους. Σκοπός της προσέγγισης των ποινικών δικαίων είναι η διευκόλυνση της παροχής αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής σε υποθέσεις «ιδιαίτερα σοβαρού ξεπλύματος βρόμικου χρήματος με διασυνοριακή διάσταση». Επιπρόσθετα, στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνεχίζει η υλοποίηση του προγράμματος της αμοιβαίας αναγνώρισης των δικαστικών αποφάσεων, που είχε ξεκινήσει με το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και ήδη έχουν εκδοθεί δύο αποφάσεις-πλαίσιο σχετικά με την αναγνώριση και εκτέλεση των αποφάσεων δέσμευσης και δήμευσης περιουσιακών στοιχείων προερχόμενων από έγκλημα, οι οποίες θα πρέπει στις τασσόμενες προθεσμίες να αποτελέσουν εσωτερικό δίκαιο των κρατών μελών.

«Η ευρωπαϊκή δράση κινείται σε τρία επίπεδα: α) Ποινικοποίηση του ξεπλύματος βρόμικου χρήματος μέσω της προσέγγισης των κρατικών νομοθεσιών, β) αμοιβαία αναγνώριση δικαστικών αποφάσεων δέσμευσης και δήμευσης περιουσίας και γ) εισαγωγή εξαιρετικών ρυθμίσεων δήμευσης. Αυτή η τριπλή δράση υποδεικνύει τη δημιουργία του μοντέλου μιας διεθνούς αντεγκληματικής πολιτικής σε περιφερειακό επίπεδο που στοχεύει πρωτεύοντος στην

⁸⁰ Καμπερου-Νταλτα Ελένη, Ο Ν. 3691/2008, για το Ξέπλυμα Βρόμικου Χρήματος, Αθήνα, 2009, Σάκκουλας, σελ. 8

αποστέρηση του εγκληματία από τα έσοδα του εγκλήματός του, θεωρώντας ότι έτσι θα καταπολεμηθεί αποτελεσματικότερα το ίδιο το έγκλημα⁸¹».

3.2 Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος και ανθρώπινα δικαιώματα

Αυτονόητο αντικείμενο μελέτης δείχνει να αποτελεί ο συσχετισμός⁸² του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος με την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου. όμως στην πραγματικότητα δεν αποτελεί παραδοσιακή ενασχόληση. Στην πρώτη του εμφάνιση το θεσμικό σύστημα ελέγχου της νομιμοποίησης των βρώμικων εσόδων έδειχνε να αναπτύσσεται σε έναν άλλο κόσμο από εκείνον στον οποίο ίσχυαν τα ατομικά δικαιώματα.

«Ο ίδιος ο όρος «ξέπλυμα βρώμικου χρήματος» είναι νεοπαγής. Πρωτοχρησιμοποιήθηκε στην επιστήμη και την καθημερινή γλώσσα κατά τη διερεύνηση της υπόθεσης Watergate στις Η.Π.Α. κατά τα μέσα της δεκαετίας του '70. Η εισαγωγή του πάντως στη νομολογία της ίδιας χώρας συναντάται το 1982, ενώ το πρώτο σχετικό νομοθέτημα εμφανίζεται το 1986».

Κατά τη δεκαετία του '80 αναπτύσσεται στην Ευρώπη αντίστοιχο θεσμικό σύστημα καταστολής. Στις περισσότερες περιπτώσεις τα εθνικά ποινικά συστήματα δεν προηγήθηκαν, αλλά ακολούθησαν τις διεθνείς νομοθετικές "δραστηριότητες, όπως τα θεσμικά εργαλεία του ΟΗΕ, η Σύμβαση του 1990 του Συμβουλίου της Ευρώπης και οι οδηγίες της ΕΟΚ. Ειδικά το ενδιαφέρον του ΟΗΕ για το φαινόμενο, όπως είναι γνωστό, είχε πρωτοεκδηλωθεί ήδη στη δεκαετία του '70, ενώ ειδικές ρυθμίσεις εντάχθηκαν στη Σύμβαση κατά της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών φαρμάκων και ψυχοτρόπων. Ταυτόχρονα με τις νομοθετικού χαρακτήρα διεθνείς δραστηριότητες αναπτύσσονται οι διοικητικές, όπως για παράδειγμα η σύσταση των οργάνων Moneyval του Συμβουλίου της Ευρώπης και FATF (Financial Action Task Force), η ποινική αντιμετώπιση του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος: Μεταξύ διεθνούς, ευρωπαϊκής και εθνικής νομοθεσίας

⁸¹ Ένωση Ελλήνων Ποινικολόγων, Ξέπλυμα Βρώμικου Χρήματος, Αθήνα, 2007, Σάκκουλα, σελ. 8

⁸² Ένωση Ελλήνων Ποινικολόγων, Ξέπλυμα Βρώμικου Χρήματος, Αθήνα, 2007, Σάκκουλα, σελ. 39

Το ξέπλυμα⁸³ βρώμικου χρήματος ως διεθνές «παράδειγμα» ποινικής καταστολής «Η ποινικοποίηση του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος συγκεντρώνει χαρακτηριστικά ενός κεντρικού, νέου «παραδείγματος» λειτουργίας του σύγχρονου ποινικού δικαίου, και μάλιστα όχι μόνο στο πεδίο των καθαρά οικονομικών εγκλημάτων. Πρόκειται ουσιαστικά για ένα «παράδειγμα» που θέτει στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος το προϊόν των εγκλήματος και δομεί γύρω από αυτό την ποινική καταστολή». Τα βασικότερα χαρακτηριστικά τούτης της ποινικοποίησης είναι δύο:

1ο. Επιβλήθηκε στα επιμέρους κράτη καθαρά μέσα από διεθνείς επιλογές και εκ των άνω. Σύμφωνα με την Financial Action Task Force on Money Laundering (FATF) διακυβερνητικού οργάνου που αποτελεί μια μορφή soft-law κυβερνητικής δικαιοθεσίας, η οποία, πήρε πολύ γρήγορα δεσμευτικό χαρακτήρα και σταθεροποιήθηκε μέσα από συμβάσεις του ΟΗΕ, του Συμβουλίου της Ευρώπης και της νομοθεσίας της Ε.Ε. Πρόκειται, με άλλα λόγια, για μια ποινικοποίηση διεθνούς προέλευσης με πολύ συγκεκριμένη ταυτότητα αντεγκληματικής πολιτικής, στην οποία δεν είναι δυνατό να παραβλέψει κανείς την πρωτοκαθεδρία του αμερικανικού παραδείγματος.

2°. Σε διεθνές επίπεδο, το ποινικό δίκαιο χρησιμοποιείται στην αντιμετώπιση του ξεπλύματος κατεξοχήν χρησιμοθηρικά (utilitaristisch). Μετατρέπεται σαν εργαλείο καταπολέμησης ενός εγκλήματος, που όμως υπάρχει δυσκολία στο να εντοπιστούν νέα προσβαλλόμενα έννομα αγαθά και έτσι εντάσσεται σ' ένα σύστημα πρόληψης μακροκινδύνων στον τομέα της οικονομίας. Σίγουρα όμως με αυτόν τον τρόπο μεταβάλλονται όμως καθοριστικά οι αρχές και γενικότερα η λειτουργία του ποινικού δικαίου.

Ο στόχος για την αντιμετώπιση του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος εντοπίζεται στον έλεγχο της ροής των οικονομικών στοιχείων διεθνώς, μέσα από ένα σύστημα επιτήρησης και ελέγχου των οικονομικών συναλλαγών, που φαίνεται να έχει γενικότερη σημασία για το παγκοσμιοποιημένο σύστημα της οικονομίας της αγοράς. Ακόμα, ο δεύτερος στόχος, που συμπληρώνει την ποινική καταστολή του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος, συγκεντρώνει αυτονόητα εξαιρετικό πολιτικό ενδιαφέρον και εξηγεί, πως η έντονη κριτική της επιστήμης στον τομέα των ποινικών ρυθμίσεων για το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος έχει αρκετά μικρή απήχηση διεθνώς. «Η ποινικοποίηση⁸⁴ νομιμοποιεί την ευρύτητα και ένταση των ελέγχων της

⁸³ Ένωση Ελλήνων Ποινικολόγων, Ξέπλυμα Βρώμικου Χρήματος, Αθήνα, 2007, Σάκκουλα, σελ. 53

⁸⁴ Ένωση Ελλήνων Ποινικολόγων, Ξέπλυμα Βρώμικου Χρήματος, Αθήνα, 2007, Σάκκουλα, σελ. 55

διεθνούς ροής των οικονομικών στοιχείων και εμφανίζεται και από την άποψη αυτή ιδιαίτερα σημαντική, ενώ παράλληλα μεταφέρει βέβαια το γνωστό, στροβιλικό μήνυμα της επάρκειας των κυβερνήσεων στον έλεγχο του εγκλήματος που δύσκολα μπορεί να διαψευσθεί, όταν σπάνια ελέγχεται πλέον τι ακριβώς αποδίδουν οι ποινικές ρυθμίσεις⁸⁵».

Αν συνδυάσουν τα δύο παραπάνω χαρακτηριστικά δηλαδή τον κεντρικό ρόλο του «παραδείγματος» της ποινικοποίησης του ξεπλύματος στη λειτουργία του σύγχρονου ποινικού δικαίου και τον πρωταρχικό ρόλο της διεθνούς δυναμικής στην επικράτησή του, τότε καταλαβαίνουμε ότι είναι ιδιαίτερα σημαντική η διερεύνηση της πραγματικής διάστασης των διεθνών ρυθμίσεων σε σχέση με το αξιόποιο του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος, όσο όμως και των ορίων επίδρασης των ρυθμίσεων αυτών στην εθνική μας έννομη τάξη.

Μια σύντομη ματιά στη σύνθετη εικόνα των διεθνών κειμένων

«Οι διεθνείς⁸⁶ ρυθμίσεις για το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος που επηρεάζουν τη νομοθεσία της χώρας μας, έχουν τέσσερις πόλους αναφοράς: την «ομάδα των G 8, τον ΟΗΕ, το Συμβούλιο της Ευρώπης και την Ε.Ε. Με εξαίρεση την πρώτη διεθνή σύμβαση που ασχολήθηκε με το θέμα και είχε περιορισμένο πεδίο αναφοράς για το ξέπλυμα, δηλ. τη Σύμβαση του ΟΗΕ tc» 1988" που καλούσε τα μέρη να ποινικοποιήσουν από πρόθεση συμπεριφορές ξεπλύματος χρήματος προερχόμενου από παράνομη διακίνηση ναρκωτικών (άρθρο 3 παρ. 1 στοιχ. β), η ιστορική διαδρομή της παραγωγής των διεθνών κειμένων χαρακτηρίζεται από το γεγονός, ότι οι διεθνείς πρωτοβουλίες για το ξέπλυμα είχαν από εκεί και πέρα ως αφετηρία κυρίως τις συστάσεις της FATF, τις οποίες στη συνέχεια ενσωμάτωναν νομικά κείμενα».

Παρά το γεγονός ότι η διακυβερνητική ομάδα της FATF είναι άτυπο όργανο το ενδιαφέρον των τριών μεγαλύτερων κρατών μελών των G 8 (Αμερικής, Ην. Βασιλείου και Γαλλίας) για το θέμα και η εξαιρετική πίεση που άσκησαν για την υιοθέτηση των ρυθμίσεων εξηγεί την αποτελεσματικότητα στην προώθηση των σχετικών συστάσεων. Με αποτέλεσμα να είναι χαρακτηριστικό ότι τα τρία ορόσημα στην πορεία της επεξεργασίας συστάσεων από τη FATF ακολουθήθηκαν κάθε φορά από κινήσεις ενσωμάτωσης, αλλά σε ορισμένες περιπτώσεις και διεύρυνσής τους, από κείμενα των παραπάνω διεθνών οργανισμών.

⁸⁵ Ένωση Ελλήνων Ποινικολόγων, Ξέπλυμα Βρώμικου Χρήματος, Αθήνα, 2007, Σάκκουλα, σελ. 55

⁸⁶ Ένωση Ελλήνων Ποινικολόγων, Ξέπλυμα Βρώμικου Χρήματος, Αθήνα, 2007, Σάκκουλα, σελ. 55

Συγκεκριμένα τις 40 συστάσεις της FATF, με τις οποίες ξεκίνησε το έργο της το 1990 και οι οποίες περιορίζονταν ακόμη στο ξέπλυμα βρώμικου χρήματος που προερχόταν από διακίνηση ναρκωτικών, ακολούθησε η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης το Νοέμβριο του 1990 και η πρώτη οδηγία της Ε.Ε. τον Ιούνιο του 1991. Οι συστάσεις αυτές είχαν δύο βασικούς πόλους αναφοράς που αποτυπώθηκαν και στα νομικά εργαλεία των παραπάνω διεθνών οργανισμών: έναν με ποινικό περιεχόμενο (δηλ. συστάσεις για ποινικοποίηση συμπεριφορών με τις οποίες ξεπλένονται πρόσοδοι από προηγούμενη εγκληματική δραστηριότητα, για δήμευση των προσόδων και για δικαστική συνεργασία) και έναν με προληπτικά στοιχεία, δηλ. επιτήρηση των συναλλαγών, που ο' αυτή τη φάση περιορίστηκε στο χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης του 1990 και η οδηγία του 1991, αναφέρονται ρητά στο ξέπλυμα βρώμικου χρήματος από διακίνηση ναρκωτικών, έρχονται σε επαφή με τα επιμέρους κράτη, έτσι ώστε να ορίσουν από αυτά ποια εγκλήματα θεωρούν ότι ως προηγούμενες αξιόποινες πράξεις μπορούν να συνδέονται με προσόδους που ξεπλένονται ως βρώμικο χρήμα. Όμως, με την αναθεώρηση των συστάσεων της FATF τον 1996, το δεύτερο ορόσημο, έχουμε την επέκταση του προληπτικού άξονα πέραν του τραπεζικού συστήματος και σε άλλες κατηγορίες επαγγελματικών δραστηριοτήτων, καθώς και την επέκταση της έννοιας του ξεπλύματος με τη σύνδεση του προς όλες τις σοβαρές προηγούμενες εγκληματικές πράξεις, κλήθηκαν να ορίσουν πάντως και πάλι τα ίδια τα κράτη. Η Ε.Ε. με τη δεύτερη οδηγία της (2001/97/ΕΚ) και ο ΟΗΕ με τη Σύμβασή του για το διακρατικό οργανωμένο έγκλημα (2000) ακολουθούν και πάλι τα βασικά στοιχεία του προγράμματος καταπολέμησης του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος που απορρέουν από τις αναθεωρημένες συστάσεις.

Ειδικότερα η Ε.Ε. επεκτείνει το 2001 τα επαγγέλματα που επιφορτίζονται με υποχρεώσεις ελέγχου και αναφοράς για την πρόληψη του ξεπλύματος (άρθρ. 2"), αλλά και επεμβαίνει στην έννοια της εγκληματικής δραστηριότητας με την οποία συνδέεται το ξέπλυμα (άρθρ. 1 - έννοια «παράνομης δραστηριότητας»), εντάσσοντας σ' αυτήν γενικότερα αδικήματα που μπορούν να αποφέρουν ουσιώδεις προσόδους και τιμωρούνται με σοβαρή ποινή φυλάκισης. Ο ΟΗΕ από την άλλη πλευρά αντιμετωπίζοντας το διακρατικό οργανωμένο έγκλημα θεωρεί πλέον ως σοβαρή προηγούμενη εγκληματική πράξη που πρέπει να θεμελιώνει ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, αυτή που απειλείται με ποινή στερητική της ελευθερίας ανώτατου ορίου τουλάχιστον 4 ετών (άρθρ. 2 στοιχ. β και άρθρ. 6 παρ. 2 β), ενώ σε ότι αφορά τη δήμευση των προσόδων, καλεί για πρώτη φορά τα κράτη μέρη να εξετάσουν

με βάση τις αρχές των εθνικών τους συστημάτων τη δυνατότητα αναστροφής του βάρους απόδειξης, ώστε να αποδεικνύει ο κατηγορούμενος τη νόμιμη προέλευση των προσόδων του (άρθρ. 12 παρ. 7).

Μετά τα τρομοκρατικά χτυπήματα της 11 Σεπτεμβρίου στις ΗΠΑ έχουμε το τρίτο ορόσημο στην αναθεώρηση των συστάσεων της FATF. «Το 2003 οι αναθεωρημένες συστάσεις πέρα από την ενσωμάτωση των προσόδων που είχαν σημειωθεί διεθνώς στην αντιμετώπιση του ξεπλύματος αποψιλώνουν με την προσέγγισή τους την έννοια της σοβαρής προηγούμενης εγκληματικής δραστηριότητας, με την οποία πρέπει να συνδέεται το βρώμικο χρήμα και επεκτείνουν έτσι δραστικά την έννοιά του. Παράλληλα καλούν τα κράτη, να εξετάσουν τη δυνατότητα δήμευσης των προσόδων και χωρίς καταδίκη όπως και την αντιστροφή του βάρους απόδειξης, ώστε ο κατηγορούμενος να αποδεικνύει τη νόμιμη προέλευση των υπό δήμευση περιουσιακών στοιχείων, ενώ εισάγουν στον έλεγχο του προληπτικού συστήματος και τις πληρωμές σε μετρητά. Το 2004 υπάγεται, εξάλλου, με ειδικές συστάσεις και η χρηματοδότηση της τρομοκρατίας στο σύστημα αντιμετώπισης του ξεπλύματος, ακόμη και αν γίνεται με νόμιμα περιουσιακά στοιχεία. Τις κινήσεις αυτές ακολουθούν: το 2003 ο ΟΗΕ με τη Σύμβαση για τη διαφθορά που περιέχει σχετικές διατάξεις για το ξέπλυμα και τη δήμευση (άρθρα 23 και 31), το 2005 το Συμβούλιο της Ευρώπης (Μάιος 2005) με μια νέα Σύμβαση για το ξέπλυμα και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, η οποία θα αντικαταστήσει, όταν τεθεί σε ισχύ, τη Σύμβαση του 1990 (άρθρ. 49 παρ. 6 στοιχ. α) και η Ε.Ε. με την τρίτη σχετική οδηγία (2005/60/ΕΚ), η οποία αντικατέστησε επίσης εξ ολοκλήρου την πρώτη οδηγία του 1991, όπως είχε στο μεταξύ τροποποιηθεί το 2001 (άρθρ. 44). Παράλληλα η Ε.Ε. είχε ήδη παρέμβει στο πεδίο και με συμπληρωματικά νομικά εργαλεία.

«Ειδικότερα⁸⁷ το τοπίο αναφορικά με το ξέπλυμα συμπληρώθηκε σε ενωσιακό και κοινοτικό επίπεδο:

1^ο με την απόφαση-πλαίσιο 2001/500/ΔΕΥ για το ξέπλυμα, με την οποία προσπάθησε να ελέγξει τη στάση των κρατών μελών απέναντι στη Σύμβαση του 1990 του Συμβουλίου της Ευρώπης,

⁸⁷ Ένωση Ελλήνων Ποινικολόγων, Ξέπλυμα Βρώμικου Χρήματος, Αθήνα, 2007, Σάκκουλα, σελ. 58

2° με την απόφαση-πλαίσιο 2003/577/ΔΕΥ, η οποία προωθεί την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης και προσπαθεί να διευκολύνει την εκτέλεση αποφάσεων δέσμευσης και δήμευσης που προέρχονται από άλλα κράτη μέλη,

3° με την απόφαση-πλαίσιο 2005/212/ΔΕΥ" για τη δήμευση των προϊόντων, οργάνων και περιουσιακών στοιχείων του εγκλήματος, με την οποία γίνεται προσπάθεια να διευκολυνθεί η δήμευση με μετριάσμο του βάρους απόδειξης αναφορικά με την προέλευση των περιουσιακών στοιχείων των προσώπων που έχουν καταδικαστεί για αδικήματα, τα οποία συνδέονται με το οργανωμένο έγκλημα και την τρομοκρατία, και τέλος

4° με τον κανονισμό 1889/2005 για τους ελέγχους των ρευστών διαθεσίμων που εισέρχονται ή εξέρχονται από το έδαφος της, καθώς θεωρείται πλέον ότι η εφαρμογή αυστηρών ελέγχων στο χρηματοπιστωτικό σύστημα και σε ορισμένους τύπους επαγγελματιών μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση των κινήσεων ρευστών διαθεσίμων για παράνομους σκοπούς. Με το συγκεκριμένο κανονισμό επιβλήθηκε υποχρέωση δήλωσης σε κάθε πρόσωπο που εισέρχεται ή εξέρχεται από την Κοινότητα με ποσό ίσης ή μεγαλύτερης αξίας από 10.000 ευρώ⁸⁸».

Συστηματοποίηση της προσέγγισης

Σ' αυτό το σημείο αξίζει να σημειωθεί, ότι οι συμβάσεις του ΟΗΕ για την παράνομη διακίνηση ναρκωτικών (1988), το διακρατικό οργανωμένο έγκλημα (2000) και τη διαφθορά (2003) δεν παίζουν υπό την προοπτική που μας ενδιαφέρει εδώ τον κεντρικό ρόλο. Αυτό συμβαίνει γιατί τα σχήματα της πρώτης για την ποινικοποίηση του ξέπλυματος βρώμικου χρήματος αναλήφθηκαν από τις συστάσεις της FATF και ενσωματώθηκαν στη συνέχεια στη γενική Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για το ξέπλυμα του 1990, η οποία αντικαθίσταται ήδη από ανάλογη Σύμβαση του 2005. Πρέπει να διευκρινίσουμε ότι η Σύμβαση για το διακρατικό οργανωμένο έγκλημα του 2000 και τη διαφθορά του 2003 έχουν ειδικό πεδίο αναφοράς και ανέλαβαν αναφορικά με το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος τα βασικά χαρακτηριστικά των μέχρι τότε αναθεωρημένων συστάσεων της FATF, τα οποία ακολουθήθηκαν από το Συμβούλιο της Ευρώπης και από την Ε.Ε. Άρα είναι προφανές ότι στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος μας βρίσκονται οι γενικές συμβάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης για το ξέπλυμα και τα σχετικά κοινοτικά και ενωσιακά νομικά εργαλεία της Ε.Ε., που είναι κατά βάση και τα πιο πρόσφατα χρονικά.

⁸⁸ Ένωση Ελλήνων Ποινικολόγων, Ξέπλυμα Βρώμικου Χρήματος, Αθήνα, 2007, Σάκκουλα, σελ. 58

Βασικοί άξονες της ποινικοποίησης του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος με βάση το διεθνές ευρωπαϊκό νομικό πλαίσιο.

Με βάση τα παραπάνω εστίασαμε πρώτα απ' όλα στο διεθνές ευρωπαϊκό νομικό πλαίσιο, για να διερευνήσουμε τους βασικούς άξονες ποινικοποίησης του ξεπλύματος, θα πρέπει όμως να σταθούμε και στη συγκριτική προσέγγιση τεσσάρων κατά βάση κειμένων:

- της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης του 1990,
- της απόφασης-πλαίσιο της 26ης Ιουνίου 2001 για το ξέπλυμα,
- της απόφασης-πλαίσιο της 24ης Φεβρουαρίου 2005 για τη δήμευση προϊόντων, οργάνων και περιουσιακών στοιχείων του εγκλήματος και
- της οδηγίας της 26ης Οκτωβρίου του 2005 σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας.

Η έρευνα αξίζει να περιστραφεί για την ποινικοποίηση του ξεπλύματος με βάση τα συγκεκριμένα κείμενα που είναι: η ανάδειξη έννομου αγαθού από την επιδιωκόμενη σε διεθνές επίπεδο ποινικοποίηση, το εύρος της έννοιας του ξεπλύματος, που είναι συνάρτηση τόσο των προηγούμενων εγκληματικών δραστηριοτήτων όσο και του προϊόντος/περιουσίας στην οποία αυτό αναφέρεται, η απαιτούμενη υποκειμενική ευθύνη για το ξέπλυμα, το επίπεδο αυστηρότητας τυχόν προβλεπόμενων ποινών και ο θεσμός της δήμευσης, ως κύρωσης που συνοδεύει την ποινική του αντιμετώπιση.

Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης του 1990

«Ξεκινώντας⁸⁹ από τη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης του 1990, που είναι και το πρώτο διεθνές νομικό κείμενο μιας προσπάθειας γενικής αντιμετώπισης του ξεπλύματος, δεν μπορεί να πει κανείς ότι αναδεικνύει στο προσώμιο ή τις επιμέρους διατάξεις της κάποιο συγκεκριμένο έννομο αγαθό, με το οποίο να συνδέει την ποινικοποίηση του ξεπλύματος. Ωστόσο, στο μέτρο που προβλέπει ότι τα κράτη μπορούν να ορίσουν πως το έγκλημα του ξεπλύματος δεν εφαρμόζεται στο πρόσωπο που τέλεσε την προηγούμενη αξιόποινη πράξη από την οποία προέρχονται οι παράνομες πρόσοδοι άρθρ. 6 παρ. 2 β), αφήνει να εννοηθεί ότι το έννομο αγαθό μπορεί να αναζητηθεί σε διαφορετικό μέγεθος από αυτό που προστατεύεται με την τιμώρηση της κύριας εγκληματικής δραστηριότητας. Γιατί διαφορετικά, αν δηλ. το έννομο

⁸⁹ Ένωση Ελλήνων Ποινικολόγων, Ξέπλυμα Βρώμικου Χρήματος, Αθήνα, 2007, Σάκκουλα, σελ. 60

αγαθό ήταν ταυτόσημο, ο δράστης της κύριας αξιόποινης πράξης λογικό θα ήταν να εξαιρείται από τα υποκείμενα τέλεσης του ξεπλύματος και όχι απλά να μπορεί να εξαιρεθεί».

Οι περιγραφόμενες από τη Σύμβαση συμπεριφοράς του ξεπλύματος (άρθρ. 6 παρ. 1) συνδέονται με ένα «κύριο αδίκημα», το οποίο σύμφωνα με τον ορισμό που δίδεται στο άρθρο 1, όπου μπορεί να είναι οποιοδήποτε έγκλημα, από το οποίο προέρχονται προϊόντα που μπορούν να καταστούν αντικείμενο ξεπλύματος. Ο ορισμός αυτός έχει εξαιρετική ευρύτητα. Εντούτοις, η αναφορά του προοιμίου στη χρήση της ποινικοποίησης του ξεπλύματος και ιδιαίτερα η ρητή δυνατότητα που προβλέφθηκε για κάθε κράτος μέρος να δηλώσει σε ποια αποκλειστικά κύρια αδικήματα εφαρμόζεται το έγκλημα του ξεπλύματος, δίνουν τελικά μια διαφορετική εικόνα.

«Οι συμπεριφορές⁹⁰ που περιγράφονται τώρα ως ξέπλυμα (δηλ. η μετατροπή ή μεταφορά περιουσιακών στοιχείων που αποτελούν προϊόντα εγκλήματος, η απόκρυψη ή κάλυψη της πραγματικής φύσης, προέλευσής τους κ.λπ., η απόκτηση, κατοχή ή χρήση τέτοιων περιουσιακών στοιχείων καθώς και η συμμετοχή στις συμπεριφορές αυτές ή η απόπειρά τους - άρθρ. 6 παρ. 1) έχουν από άποψη αντικειμενικών στοιχείων το ίδιο περιεχόμενο με αυτό που ορίστηκε για πρώτη φορά στη Σύμβαση του ΟΗΕ (1988) για τη διακίνηση ναρκωτικών (άρθρ. 3 παρ. 1 στοιχ. (β) και (γ))». Περιλαμβάνουν, δηλαδή, τόσο το λεγόμενο «γνήσιο ξέπλυμα», όπως για παράδειγμα την απόκρυψη των παράνομων εσόδων ή της πηγής τους και τη μετατροπή τους, ώστε να εμφανίζονται ως νόμιμα, όσο και το λεγόμενο «μη γνήσιο ξέπλυμα», δηλαδή την απλή απόκτηση, κατοχή ή χρήση της εγκληματικής περιουσίας, χωρίς να είναι απαραίτητη η προσφορότητα των πράξεων ή ο δόλος του δράστη για απόκρυψη ή μετατροπή της περιουσίας ή ακόμη για συνδρομή του δράστη της αξιόποινης πράξης από την οποία αυτή προήλθε. «Ταυτόσημη επίσης με τη Σύμβαση του ΟΗΕ είναι και η πρόβλεψη ότι για το έγκλημα δόλου του ξεπλύματος «η γνώση, η πρόθεση ή ο σκοπός που απαιτούνται ως στοιχεία του αδικήματος μπορούν να συνάγονται από αντικειμενικές, πραγματικές περιστάσεις» (άρθρ. 6 παρ. 2 στοιχ.)» γ). Εκείνο όμως που δεν είναι ταυτόσημο, αλλά προβλέπεται για πρώτη φορά στη Σύμβαση του Συμβουλίου της είναι η πρόβλεψη με την οποία ξέπλυμα μπορεί να υπάρχει, ακόμη και αν ο δράστης όφειλε να υποθέσει απλώς ότι το περιουσιακό στοιχείο αποτελούσε προϊόν εγκληματικής πράξης (άρθρ. 6 παρ. 3 στοιχ. α). Με λίγα λόγια, το ξέπλυμα μπορεί να μετατραπεί σε εν μέρει από αμέλεια τελούμενο έγκλημα με αντίστοιχη εξαιρετική δυνατότητα διεύρυνσης του περιεχομένου του.

⁹⁰ Ένωση Ελλήνων Ποινικολόγων, Ξέπλυμα Βρώμικου Χρήματος, Αθήνα, 2007, Σάκκουλα, σελ. 60

Καμία πρόβλεψη δεν υπάρχει στη Σύμβαση του 1990, σχετικά με το ύψος των ποινών για το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος. «*Ιδιαίτερη σημασία δίδεται, όμως, στη δήμευση, η οποία πρέπει να καταλαμβάνει τα όργανα και προϊόντα του εγκλήματος ή περιουσιακά στοιχεία, η αξία των οποίων αντιστοιχεί στα προϊόντα αυτά (άρθρ. 2 παρ. 1). Πάντως και σχετικά με τη δήμευση επαφίεται στα κράτη μέρη της σύμβασης να περιορίσουν, μετά από δήλωσή τους, την εφαρμογή της παραπάνω πρόβλεψης σε ορισμένα μόνο εγκλήματα ή κατηγορίες εγκλημάτων (άρθρ. 2 παρ. 2)*⁹¹».

Τα παραπάνω θα μπορούσαμε να πούμε ότι χαρακτηρίζονται από μια λογική προσέγγιση, καθώς αφήνει τα κράτη μέρη της σύμβασης ελεύθερα να περιορίσουν το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος σε ορισμένα κύρια αδικήματα, για τα οποία πάντως δίνει την κατεύθυνση ενός χαρακτήρα σοβαρών εγκλημάτων, ενώ παράλληλα εξαρτά σημαντικές διευρυντικές τάσεις στην οριοθέτηση του ξεπλύματος από σχετική επιλογή των κρατών μερών. Απ' την άλλη μεριά η πρακτική αυτή επιτρέπει στα κράτη μέρη, να αξιοποιήσουν το ποινικό τους οπλοστάσιο μόνο εκεί όπου τούτο δικαιολογείται από την ανάγκη προστασίας ενός διακριτού προς τις προηγούμενες του ξεπλύματος αξιόποινες πράξεις έννομο αγαθό και με σεβασμό όλων των γενικών αρχών του ποινικού δικαίου όπως της ultima ratio, της αρχής της αναλογικότητας της κύρωσης προς την προσβολή κ.ο.κ.

Η Ελλάδα, όπως είναι γνωστό, κύρωσε τη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης του 1990 με το ν. 2655/1998 περιορίζοντας με σχετική κοινοποίηση στο γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου το πεδίο εφαρμογής της τόσο ως προς τα εγκλήματα που ως κύρια αδικήματα μπορούν να θεμελιώσουν ξέπλυμα βρώμικου χρήματος όσο και ως προς τα αντίστοιχα εγκλήματα στα οποία εφαρμόζονται οι σχετικές προβλέψεις της δήμευσης. Πόσο επιτυχημένες υπήρξαν από εκεί και πέρα οι διατάξεις της ελληνικής πολιτείας για το ξέπλυμα, που δεσμευόταν πλέον από το παραπάνω διεθνές κείμενο καθώς το κύρωσε με νόμο, είναι κάτι που αξίζει να το δούμε συνολικά, αφού εξετάσουμε τη μεταβολή της παραπάνω εικόνας και με τις παρεμβάσεις της Ε.Ε.

Οι ενωσιακές ρυθμίσεις για το ξέπλυμα

Το 2001, όταν η Συνθήκη του Άμστερνταμ έδινε στην Ε.Ε. νέες δυνατότητες παρέμβασης στο ποινικό δίκαιο των κρατών μελών, η Ένωση αντικατέστησε μια παλιότερη Κοινή Δράση του 1998 για το ξέπλυμα (98/699/ΔΕΥ) με μια απόφαση-πλαίσιο, για να

⁹¹ Ένωση Ελλήνων Ποινικολόγων, Ξέπλυμα Βρώμικου Χρήματος, Αθήνα, 2007, Σάκκουλα, σελ. 60

προωθήσει με αυτόν τον τρόπο ένα νέο και αποτελεσματικότερο νομικό εργαλείο της την εναρμόνιση της σχετικής νομοθεσίας των κρατών μελών. «Με την ευκαιρία ενσωματώνει σ' αυτήν και νέες προβλέψεις. Σ' εκείνο⁹² το χρονικό σημείο τα κράτη μέλη παρά την κύρωση της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης (1990) παρουσίαζαν ετερόκλητη εικόνα στις νομοθεσίες τους για το ξέπλυμα με τις κατ' ιδίαν επιφυλάξεις που είχαν διατυπώσει. Παράλληλα η Ένωση διεκδικούσε τώρα λόγο και για μια εναρμόνιση των απειλούμενων ποινών, ενώ σημαντική ήταν γι' αυτήν επίσης η άσκηση της δεσμευτικής επίδρασης που μπορούσε να αναπτύξει και στο επίπεδο των ρυθμίσεων για τη δήμευση».

Σημαντικές αλλαγές έφερε η απόφαση-πλαίσιο της 26 Ιουνίου 2001 για το ξέπλυμα και τη δήμευση των προϊόντων του εγκλήματος και οι οποίες είναι:

- Κάλεσε τα κράτη μέλη να μη διατυπώσουν ή να μη διατηρήσουν επιφυλάξεις αναφορικά με την ποινικοποίηση του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος, όταν τα περιουσιακά στοιχεία προέρχονται από σοβαρά εγκλήματα, όπου και θεωρεί ότι πρέπει οπωσδήποτε να περιλαμβάνονται τα εγκλήματα που τιμωρούνται με στερητική της ελευθερίας ποινή ή μέτρο ασφάλειας μέγιστης διάρκειας άνω του έτους ή ελάχιστης άνω των έξι μηνών (άρθρ. 1 στοιχ. β). Η αντίληψη αυτή έχει διευρύνει σημαντικά την έννοιά του σε σχέση με τη Σύμβαση του ΟΗΕ για το διακρατικό οργανωμένο έγκλημα (Παλέρμο 2000), όπου το σοβαρό έγκλημα ταυτιζόταν με αδικήματα απειλούμενα με μέγιστη ποινή τουλάχιστον τεσσάρων ετών.

- Ζήτησε να συμβεί κατά βάση το ίδιο αναφορικά με τη ρύθμιση της δήμευσης που πρόβλεπε η Σύμβαση του 1990, επιτρέποντας στα κράτη μέλη να κρατήσουν επιφυλάξεις ως προς τη δήμευση προϊόντων φορολογικών αδικημάτων (άρθρ. 1 στοιχ. α).

- Η απόφαση-πλαίσιο, μέσα από τη διάταξη του άρθρου 1 συνέδεσε την άρση των επιφυλάξεων των κρατών μελών στη Σύμβαση του 1990 αναφορικά με τα δύο παραπάνω θέματα με την ενίσχυση της καταπολέμησης του οργανωμένου εγκλήματος (άρθρ. 1).

- Ζήτησε στα κράτη μέλη να τιμωρούν τα εγκλήματα του ξεπλύματος που προβλέπονται στη Σύμβαση του 1990 με στερητικές της ελευθερίας ποινές με ελάχιστο όριο τα τέσσερα έτη (άρθρ. 2) και τέλος

- Κάλεσε τα κράτη μέλη να επιτρέπουν δήμευση περιουσιακών στοιχείων αντίστοιχης αξίας προς τα προϊόντα του εγκλήματος, ενώ επέτρεψε τον αποκλεισμό μιας παρόμοιας εκδοχής, μόνο αν η αντίστοιχη αξία είναι κάτω των 4.000 ευρώ (άρθρ. 3).

⁹² Ένωση Ελλήνων Ποινικολόγων, Ξέπλυμα Βρώμικου Χρήματος, Αθήνα, 2007, Σάκκουλα

Αν παρατηρήσουμε τις παραπάνω αλλαγές βλέπουμε ότι η συγκεκριμένη απόφαση-πλαίσιο έχει κομβική σημασία για τη νομοθεσία των κρατών μελών. Η ποινικοποίηση του ξεπλύματος και των ρυθμίσεων της δήμευσης με την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος καθιστούν σαφές, ότι το ξέπλυμα χρήματος για να αποτελεί ποινικό αδίκημα, πρέπει να αφορά το προϊόν σοβαρών εγκλημάτων που σχετίζονται με το οργανωμένο έγκλημα. Συνοψίζοντας, ανεξάρτητα από το τι ακριβώς στόχευε να κάνει η απόφαση-πλαίσιο του 2001, είναι ότι ξεκαθάρισε πως αδίκημα ξεπλύματος δεν υπάρχει για προσόδους που προέρχονται από σοβαρά εγκλήματα, αλλά για προσόδους σοβαρών εγκλημάτων που σχετίζονται με το οργανωμένο έγκλημα. Δηλαδή, το νομοθετικό κείμενο αναφέρει ότι τα κράτη μέλη υποχρεούνται να προβούν σε συγκεκριμένες ενέργειες σε σχέση με το έγκλημα του ξεπλύματος, για να ενισχυθεί η καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και να θεωρείται ότι το ξέπλυμα καλύπτει και πεδία άλλα πέραν του οργανωμένου εγκλήματος. Μια τέτοια αντίληψη θα άφηνε την εισαγωγική πρόταση του άρθρ. 1 της απόφασης-πλαίσιο χωρίς κανένα απολύτως νόημα.

«Η παραπάνω⁹³ θέση δεν ανατρέπεται, εξάλλου, ούτε από τον ορισμό των σοβαρών (κύριων) εγκλημάτων που ακολουθεί στο άρθρο 1 στοιχ. β της απόφασης-πλαίσιο με βάση την απειλούμενη ποινή, της οποίας το όριο (του ενός έτους τουλάχιστον ως μέγιστη απειλούμενη ποινή ή των έξι μηνών ως ελάχιστη) μπορεί να φαίνεται, για έννομες τάξεις όπως η ελληνική, ιδιαίτερα περιορισμένο. Και τούτο γιατί εδώ πρόκειται για μια απόφαση-πλαίσιο που αναφέρεται σε 25 κράτη μέλη, με εντελώς διαφορετικές προσεγγίσεις αυστηρότητας στα επίπεδα των ποινών και υπό την έννοια αυτή η συνάρτηση του σοβαρού εγκλήματος με την απειλούμενη ποινή ήταν αναμενόμενο να μείνει σε επίπεδα ποινών ηπιότερα της ελληνικής έννομης τάξης». Σαν ένα ενδιαμέσο συμπέρασμα μπορούμε να πούμε ότι αυτό ήταν να αλλάξει η απόφαση-πλαίσιο του 2001 σε σχέση με τη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης του 1990, ήταν να περιορίσει την ελευθερία των επιφυλάξεων που μπορούσαν να διατυπώσουν τα κράτη σε σχέση με το εύρος της ποινικοποίησης του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος και την εφαρμογή της δήμευσης. Οι υπόλοιπες προβλέψεις της ήταν συνοδευτικού χαρακτήρα. Ο τρόπος με τον οποίο προώθηθηκε ο στόχος της, κατέστησε σαφές, ότι το ξέπλυμα συναρτήθηκε λειτουργικά με το οργανωμένο έγκλημα, όπως εξάλλου συνέβη και στη Σύμβαση του ΟΗΕ για το διακρατικό οργανωμένο έγκλημα του 2000, και αυτό αποτελεί

⁹³ Ένωση Ελλήνων Ποινικολόγων, Ξέπλυμα Βρώμικου Χρήματος, Αθήνα, 2007, Σάκκουλα, σελ. 66

κύριο στοιχείο που πρέπει να αποτιπωθεί από τις ρυθμίσεις της. Με λίγα λόγια, το προϊόν που αφορά το ξέπλυμα, πρέπει να σχετίζεται κατά την απόφαση-πλαίσιο του 2001 με το οργανωμένο έγκλημα αλλά και να είναι σοβαρό, με την έννοια της αντιμετώπισης του με κάποια όρια ποινής. Η πρόσδεση αυτή στο οργανωμένο έγκλημα καθορίζει, αυτονόητα και την επιλογή ως προς το προστατευτέο με την ποινικοποίηση του ξεπλύματος έννομο αγαθό.

Οι νέες ενωσιακές ρυθμίσεις για τη δήμευση του 2005

Το 2005 προστίθενται νέες ρυθμίσεις της Ε.Ε. τη δήμευση των προϊόντων, οργάνων και περιουσιακών στοιχείων του εγκλήματος (2005/212/ΔΕΥ). Χαρακτηριστικό είναι ότι στοχεύουν στο οργανωμένο έγκλημα στην τρομοκρατία και στην παροχή εκτεταμένων εξουσιών δήμευσης για συγκεκριμένες κατηγορίες εγκλημάτων που διαπράττονται στο πλαίσιο εγκληματικής οργάνωσης ή για τρομοκρατικά αδικήματα, τα οποία απειλούνται με συγκεκριμένο όριο ποινής και η αξιόποινη πράξη είναι τέτοιας φύσης, ώστε να μπορεί να αποφέρει οικονομικό όφελος (άρθρ. 3 παρ. 1). Σε αυτές τις περιπτώσεις, προβλέπεται δήμευση περιουσιακών στοιχείων που δεν προέρχονται όμως από τη συγκεκριμένη πράξη, για την οποία καταδικάζεται ο δράστης.

Οι εξουσίες αυτές συγκεκριμενοποιούνται σε τρεις εναλλακτικές εκδοχές: «Συγκεκριμένα προβλέπεται⁹⁴ (άρθρ. 3 παρ. 2) ότι κάθε κράτος μέλος θεσπίζει τα αναγκαία μέτρα ώστε να είναι δυνατή η δήμευση στις παραπάνω) κατηγορίες εγκλημάτων τουλάχιστον όταν: α) εθνικό δικαστήριο, βασιζόμενο σε συγκεκριμένα περιστατικά έχει πεισθεί απολύτως ότι τα εν λόγω περιουσιακά στοιχεία έχουν προέλθει από εγκληματικές δραστηριότητες του καταδικασθέντος, κατά το χρονικό διάστημα πριν από την καταδίκη για την αξιόποινη πράξη που αναφέρθηκε παραπάνω, το οποίο κρίνεται εύλογο από το δικαστήριο υπό τις περιστάσεις της συγκεκριμένης υπόθεσης, ή β) όταν συντρέχουν ακριβώς τα ίδια στοιχεία με τη διαφορά ότι θα μπορούσε να απαιτηθεί να πρόκειται για στοιχεία που προέρχονται από παρόμοιες εγκληματικές δραστηριότητες του καταδικασθέντος ή, τέλος, γ) όταν διαπιστώνεται ότι η αξία των περιουσιακών στοιχείων του καταδικασθέντος είναι δυσανάλογη προς το νόμιμο εισόδημα του και εφόσον το δικαστήριο βασιζόμενο σε συγκεκριμένα γεγονότα έχει πεισθεί και πάλι απολύτως ότι τα εν λόγω περιουσιακά στοιχεία έχουν προέλθει από εγκληματική δραστηριότητα του συγκεκριμένου καταδικασθέντος».

⁹⁴ Ένωση Ελλήνων Ποινολόγων, Ξέπλυμα Βρώμικου Χρήματος, Αθήνα, 2007, Σάκκουλα, σελ. 67

Οι παραπάνω ρυθμίσεις αφορούν, το οργανωμένο έγκλημα, την τρομοκρατία και το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος δημιουργούν σοβαρά ζητήματα στο μέτρο που αμφισβητούν θεμελιώδη δικαιώματα και αρχές, οι οποίες κατοχυρώνονται στο ίδιο το άρθρο 6 της ΣΕΕ. Ο προβληματισμός που δημιουργείται είναι ο ακόλουθος: Η δήμευση της συγκεκριμένης απόφασης-πλαίσιο αναφέρεται σε περιουσιακά στοιχεία. Όσο αυτά δεν είναι επικίνδυνα, η δήμευσή τους δεν μπορεί παρά να επιβάλλεται ως παρεπόμενη ποινή. Με λίγα λόγια προϋποθέτει την καταδίκη ενός προσώπου για αξιόποινη πράξη, διότι για να δημευθεί η ξένη ιδιοκτησία πρέπει να υπάρχει λόγος δημόσιου συμφέροντος. Στην αναγκαία τιμώρηση ενός προσώπου για ένα έγκλημα που διέπραξε, ή στην επικινδυνότητα του πράγματος καθεαυτό για τη δημόσια ασφάλεια εντοπίζεται ο τελευταίος προβληματισμός, οπότε η δήμευσή του θα δικαιολογούνταν ακόμη και χωρίς καταδίκη για λόγους δημόσιου συμφέροντος. «Στις⁹⁵ ρυθμίσεις του άρθρου 3 της απόφασης-πλαίσιο παρατηρεί κανείς ότι τα περιουσιακά στοιχεία που υπόκεινται σε δήμευση δεν είναι αναγκαίο να είναι πράγματα καθεαυτό επικίνδυνα και πέραν αυτού δεν πρόκειται για περιουσιακά στοιχεία προερχόμενα από την αξιόποινη πράξη (π.χ. από το ξέπλυμα) για την οποία καταδικάζεται το πρόσωπο».

Πρόκειται, αντίθετα, για περιουσιακά στοιχεία για τα οποία το δικαστήριο είναι, πιστεύει πως από διάφορες εγκληματικές δραστηριότητες του καταδικασθέντος σ' ένα εύλογο χρονικό διάστημα πριν την καταδίκη, όμως οι συγκεκριμένες εγκληματικές δραστηριότητες δε χρειάζεται να έχουν αποτελέσει αντικείμενο κρίσης ή να έχει καταδικαστεί γι' αυτές. Στην ουσία, απόδειξη για την προέλευση των περιουσιακών στοιχείων εδώ δεν υπάρχει, το μόνο που χρειάζεται είναι η πεποίθηση του δικαστηρίου σχετικά με το γεγονός αυτό.

Η παραπάνω κατασκευή, πέρα από τη σημαντικότερη ελάφρυνση του βάρους απόδειξης που επιφέρει για το δικαστήριο, προσαρτά μια παρεπόμενη ποινή, τη δήμευση, σε καταδίκη για άλλη αξιόποινη πράξη από αυτήν αυτές που αφορά, αφού η συγκεκριμένη περιουσία που δημεύεται από άλλες εγκληματικές δραστηριότητες, και ενώ για τις τελευταίες όσο το πρόσωπο δεν έχει κριθεί και καταδικαστεί, πρέπει να τεκμαίρεται αθώο. Με άλλα λόγια, το γεγονός, ότι το δικαστήριο εμφανίζεται με βάση συγκεκριμένα περιστατικά απολύτως πεπεισμένο, ότι τα περιουσιακά στοιχεία για τα οποία πρόκειται, έχουν προέλθει από εγκληματικές δραστηριότητες, δεν είναι ικανό, όσο δεν υπάρχει καταδίκη για τις δραστηριότητες αυτές, να ικανοποιήσει το τεκμήριο αθωότητας. Αυτό συμβαίνει γιατί μόνο

⁹⁵ Ένωση Ελλήνων Ποινικολόγων, Ξέπλυμα Βρώμικου Χρήματος, Αθήνα, 2007, Σάκκουλα, σελ. 67

το αντικείμενο της δίκης είναι αυτό που προσδιορίζει για ποιο πράγμα κρίνεται κάποιος ένοχος ή αθώος. Εδώ μάλιστα, δεν μπορεί να θεωρείται ότι η απόλυτη πεποίθηση του δικαστηρίου για την εγκληματική προέλευση της περιουσίας που δημεύεται ικανοποιεί τις προϋποθέσεις επιβολής της παρεπόμενης ποινής το αφενός γιατί με βάση την αρχή της ενοχής ζητούμενο πρέπει να είναι σχετικά η διερεύνηση της ευθύνης του προσώπου ακριβώς για τις εγκληματικές δραστηριότητες από τις οποίες προέρχεται η περιουσία, ώστε να μπορεί να επιβληθεί η δήμευση ως παρεπόμενη ποινή και αφετέρου γιατί το βάθος και το εύρος της αποδεικτικής διαδικασίας σε μια δίκη που έχει ως αντικείμενο ακριβώς τις δραστηριότητες που οδήγησαν στη δημευόμενη περιουσία, και συνακόλουθα ο σεβασμός του δικαιώματος υπεράσπισης τον προσώπου, ακόμη και με την αποδοχή τεκμηρίων που θεωρούνται συμβατά με το τεκμήριο αθωότητας, δεν μπορεί να συγκρίνεται με αυτό που συμβαίνει με βάση το άρθρ. 3 παρ. 2 της συγκεκριμένης απόφασης-πλαίσιο. Στην περίπτωση αυτή, ο δικαστής ερευνά αν συγκεκριμένη περιουσία του προσώπου προήλθε από εγκληματικές δραστηριότητες, για τις οποίες όμως ούτε μπορεί να κρίνει αν ήταν αξιόποινες με βάση το άρθρο 14 ΠΚ, ούτε όμως και να αποδώσει την ευθύνη στο πρόσωπο γι' αυτές. *«Η προσπάθεια⁹⁶ του ΕΔΔΑ εξάλλου, να προσφύγει σε παρόμοιες περιπτώσεις επιβολής δήμευσης σ' έναν παραλληλισμό με την επιμέτρηση του ύψους της ποινής στη βάση στοιχείων τον εγκληματικού χαρακτήρα και της συμπεριφοράς του καταδικασθέντος και να αποκλείσει έτσι τη λειτουργία του τεκμηρίου αθωότητας, δεν είναι ορθή. Και τούτο γιατί η επιμέτρηση της ποινής δεν είναι η αυθαίρετη διαδικασία. Δεν μπορεί, με άλλα λόγια, να θεωρείται ο χαρακτήρας ή η συμπεριφορά του καταδικαζόμενου ως εγκληματική και να επηρεάζεται η ποινή του, χωρίς να έχει πράγματι αποδειχθεί η εγκληματική της ταυτότητα. Το τεκμήριο αθωότητας δεν μπορεί να αποσυνδέεται από τη διαδικασία επιμέτρησης της ποινής και την απόδειξη που αφορά στοιχεία πάνω στα οποία αυτή στηρίζεται, ειδικά σε ότι αφορά τυχόν προηγούμενες εγκληματικές πράξεις του καταδικαζόμενου».*

Όμως από την άλλη πλευρά, δε θα ήταν σωστό να ισχυριστεί κάποιος ότι η δήμευση των περιουσιακών στοιχείων, όπως ρυθμίζεται στο άρθρ. 3 παρ. 2 της απόφασης-πλαίσιο 2005/212/ΔΕΥ, πρέπει να γίνει αντιληπτή ως μέτρο ασφάλειας. Δηλαδή να θεωρηθεί ότι αφαιρείται μια περιουσία που προήλθε από εγκληματική δραστηριότητα για να μη τελέσει ο δράστης στο μέλλον εγκλήματα χρησιμοποιώντας την, έτσι ώστε να μας επιτραπεί να

⁹⁶ Ένωση Ελλήνων Ποινικολόγων, Ξέπλυμα Βρώμικου Χρήματος, Αθήνα, 2007, Σάκκουλα, σελ. 72

καταλήξουμε πως δεν υπάρχει πρόβλημα ως προς τη δήμευση, καθώς τα μέτρα ασφάλειας επιβάλλονται και χωρίς καταδίκη. Όμως, Οι συγκεκριμένες ρυθμίσεις δεν μπορούν να διαφυλάξουν την αρχή της αναλογικότητας, η οποία διεκδικεί εφαρμογή ακόμη και στα μέτρα ασφάλειας. Αυτό συμβαίνει γιατί η αναλογικότητα στην κύρωση έχει σημείο αναφοράς το αντικείμενο της δίκης.

Αναφορικά με την τρίτη εναλλακτική δυνατότητα, τέλος, που προβλέπεται για τα κράτη μέλη ως προς τις εκτεταμένες εξουσίες δήμευσης περιουσιακών στοιχείων στο οργανωμένο έγκλημα ή την τρομοκρατία, δηλ. την εκδοχή να δημεύονται περιουσιακά στοιχεία που έχουν προέλθει από εγκληματική δραστηριότητα του καταδικασθέντος, εφόσον διαπιστώνεται ότι η αξία των περιουσιακών του στοιχείων είναι δυσανάλογη προς το νόμιμο εισόδημά του και μετά από διαμόρφωση απόλυτης σχετικής πεποίθησης από το δικαστήριο για την εγκληματική προέλευση των περιουσιακών στοιχείων, ισχύουν κατά βάση οι ίδιες επιφυλάξεις που αναφέρθηκαν πιο πάνω. Σ' αυτό το σημείο οι διατυπώσεις της απόφασης-πλαίσιο οδηγούν στην έμμεση επιβολή ενός βάρους απόδειξης στον κατηγορούμενο, ο οποίος καλείται να αποδείξει ουσιαστικά τη νόμιμη προέλευση των περιουσιακών του στοιχείων.

Η τρίτη οδηγία της Ε.Ε. για το ξέπλυμα και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας «*Η έκδοση⁹⁷ της τρίτης οδηγίας για το ξέπλυμα (2005/60/EK) τον Οκτώβριο του 2005*»¹¹ και η πριν περίπου ένα μήνα από αυτήν εκδοθείσα απόφαση του ΔΕΚ (Επιτροπή κατά Συμβουλίου), που αναγνώριζε στην Κοινότητα αρμοδιότητα παρέμβασης για την επιβολή στα κράτη μέλη υποχρέωσης ποινικοποίησης και για την οριοθέτηση τον αξιολογίου μέσω οδηγιών σε τομείς βασικών στόχων και ειδικότερων αντικειμένων δράσης της Κοινότητας (άρθρ. 2, 3 ΣΕΚ), έθεσαν ένα παραπέρα ζωτικής σημασίας ζήτημα: *Οι ρυθμίσεις των οδηγιών για το ξέπλυμα και ειδικότερα η τρίτη οδηγία, που αντικαθιστά όλες τις προηγούμενες κοινοτικές ρυθμίσεις (άρθρ. 44), διεκδικεί κάποιον ρόλο για την ποινική αντιμετώπιση του ξεπλύματος από τα κράτη μέλη ή περιορίζεται στον προληπτικό άξονα αντιμετώπισής του».*

Τα βασικά σημεία είναι τέσσερα:

⁹⁷ Ένωση Ελλήνων Ποινικολόγων, Ξέπλυμα Βρώμικου Χρήματος, Αθήνα, 2007, Σάκκουλα, σελ. 74

1^ο Η οδηγία δεν αλλάζει το περιεχόμενο των τρόπων συμπεριφοράς που αποτελούν ξέπλυμα (άρθρ. 1) σχετικά με όσα γνωρίζουμε από τη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης του 1990, στην οποία και παρέπεμπε η απόφαση-πλαίσιο του 2001 της Ε.Ε. Εντούτοις, παρατηρείται η εξής διαφορά: «ενώ ως εγκληματική δραστηριότητα ορίζεται και εδώ (άρθρ. 3 παρ. 5), όπως και στην απόφαση-πλαίσιο του 2001, η διάπραξη σοβαρού εγκλήματος το οποίο καλύπτει όλα τα αδικήματα που τιμωρούνται με ποινή στερητική της ελευθερίας ή μέτρο ασφάλειας μέγιστης διάρκειας άνω του έτους ή ελάχιστης άνω των 6 μηνών", στο κείμενο της οδηγίας δεν εμφανίζεται ρητά η σύνδεση του ξεπλύματος με το οργανωμένο έγκλημα, όπως αυτό συμβαίνει στην απόφαση-πλαίσιο του 2001. Αυτό μπορεί να έχει ως συνέπεια μια άμετρη διεύρυνση της έννοιας του ξεπλύματος και συνεπώς του επιδιωκόμενου αξιοποιήσιμου».

2^ο Η οδηγία αντιλαμβάνεται το ξέπλυμα ως συμπεριφορά που καλύπτεται με δόλο και απαιτεί γνώση για την εγκληματική προέλευση των περιουσιακών στοιχείων που αυτή αφορά (άρθρ. 1 παρ. 2).

3^ο Δεν περιλαμβάνονται προβλέψεις σε σχέση με ποινές, καθώς η θέση για κοινοτική αρμοδιότητα παρέμβασης στο ποινικό δίκαιο των κρατών μελών μέσω οδηγιών ανέκυψε ρητά μόλις μετά την απόφαση του ΔΕΚ του Σεπτεμβρίου του 2005. Εντούτοις, σύνδεση της οδηγίας ειδικά με ποινικές κυρώσεις, όπως για παράδειγμα μέσα από το άρθρ. 39 αυτής, είναι φανερό ότι πρέπει να σέβεται την αρχή της αναλογικότητας, η οποία αποτελεί θεμελιώδη αρχή και σε επίπεδο κοινοτικού δικαίου (άρθρ. 6 ΣΕΕ).

4^ο Η οδηγία εντάσσει τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας 2002/475/ΔΕΥ⁵, στο σύστημα αντιμετώπισης του ξεπλύματος (άρθρ. 1 παρ. 4). Ο νεωτερισμός αυτός, που ξεκίνησε από τις συστάσεις της FATF και περιλαμβάνεται και στη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης του 2005 (άρθρ. 2) που δεν έχει τεθεί ακόμη σε ισχύ, έχει κομβική σημασία για το όλο σύστημα αντιμετώπισης του ξεπλύματος.

«Από το άρθρο 39 της οδηγίας είναι σαφής η απαίτηση της Κοινότητας απέναντι στα κράτη μέλη να εξασφαλίσουν ότι τα φυσικά και νομικά πρόσωπα που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας θα θεωρούνται υπεύθυνα για τις παραβάσεις των εθνικών διατάξεων που εκδίδονται σύμφωνα με την οδηγία, καθώς και ότι οι προβλεπόμενες γι' αυτά κυρώσεις θα πρέπει να είναι αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές». Αυτό που συμβαίνει, με βάση τις ρυθμίσεις για το ξέπλυμα και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας είναι ότι ανατίθενται υποχρεώσεις αστυνομικών για την πρόληψη του εγκλήματος, κάτι που δεν συνάδει με τις αρχές ενός κράτους δικαίου. "Γι' αυτό και οι όποιες κυρώσεις θα μπορούσαν

να προβλεφθούν για παραβιάσεις υποχρεώσεων επιτήρησης, αναφοράς κ.λπ. δεν μπορεί να φτάνουν στο επίπεδο μιας ποινικής κύρωσης, αλλά πρέπει να εξαντλούνται το πολύ σε κυρώσεις διοικητικές ή πειθαρχικές, στο μέτρο που κρίνεται ότι οι τελευταίες είναι απαραίτητες για τη σωστή λειτουργία της διοίκησης ή των διάφορων επαγγελματιών". Η ποινική κύρωση για μια παραβίαση υποχρέωσης που τίθεται από το σύστημα παρακολούθησης των συναλλαγών και η 3η οδηγία θα ήταν νοητή, μόνο αν το πρόσωπο στηρίζει το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος ή τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας με αποτέλεσμα να γίνεται και αυτό δράστης ή συμμετέχων στα σχετικά εγκλήματα. Σε άλλη περίπτωση, οι ποινικές κυρώσεις σ' αυτό το πεδίο παρακολούθησης των συναλλαγών θα σύντομα θα αποβεί ένας αφόρητος εφιάλτης για τις ευρωπαϊκές έννομες τάξεις.

Η σύμβαση του ΟΗΕ⁹⁸ κατά του παράνομου εμπορίου ναρκωτικών και ψυχοτρόπων ουσιών.

1. Το πρώτο κείμενο διεθνούς ποινικού δικαίου παγκόσμιας εμβέλειας που υποχρέωσε τα κράτη να ποινικοποιήσουν το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, ήταν η Σύμβαση του ΟΗΕ του έτους 1988 του παράνομου εμπορίου των ναρκωτικών και των ψυχοτρόπων ουσιών». Η σύμβαση αυτή κυρώθηκε από την Ελλάδα με τον ν. 1990/1991.

2. Στη Σύμβαση αυτή διαμορφώθηκε για πρώτη φορά η νομική έννοια του ξεπλύματος σε διεθνές επίπεδο. Σχεδόν ίδιες έχουν διατηρηθεί από όλα τα διεθνή κείμενα του ΟΗΕ και του Συμβουλίου και της Ευρωπαϊκής Ένωσης οι νομοτυπικές μορφές του ξεπλύματος, ειδικά οι ενέργειες που συνιστούν τις εγκληματικές συμπεριφορές. Όμως, διευρύνθηκε η έννοια της εγκληματικής δραστηριότητας δηλαδή του βασικού αδικήματος, ώστε να συμπεριλάβει περισσότερα εγκλήματα, από τα οποία μπορεί να πηγάζει η προς νομιμοποίηση περιουσία. Έτσι κι αλλιώς, οι ορισμοί του ξεπλύματος της Σύμβασης του 1988 επηρέασε πολλές κρατικές νομοθεσίες, μεταξύ των οποίων και την ελληνική.

3. με αυτόν τον τρόπο, ο Έλληνας νομοθέτης ακολούθησε τους ορισμούς της παραπάνω Σύμβασης προβλέποντας τις υποστάσεις της επιδίωξης, της συγκάλυψης και της κτήσης ή κατοχής (άρθρο 2 παρ. 2 στ. α, β και γ ν. 3691 /2008). Οι ενεργεί που συνιστούν ξέπλυμα από νομική άποψη αντιστοιχούν στις τρεις φάσεις του ξεπλύματος, τις οποίες είχε

⁹⁸ Ελένη Καμπέρου-Νταλτά, Ο ν.3691/2008 για το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος ερμηνευτική προσέγγιση του νόμου & διεθνές ποινικό δίκαιο, Εκδόσεις Π.Ν. Σακκούλας, σελ. 13

διακρίνει η FATF ήδη από την πρώτη της Έκθεση στην προσπάθεια κατανόησης του φαινομένου του ξεπλύματος βρόμικου χρήματος.

Η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με το ξέπλυμα, την έρευνα, το πάγωμα και την κατάσχεση των προϊόντων του εγκλήματος (1990)

1. Το δεύτερο κείμενο διεθνούς ποινικού δικαίου θεσπίστηκε σε περιφερειακό επίπεδο και είναι η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης του 1990 «σχετικά με το ξέπλυμα, την έρευνα, το πάγωμα και την κατάσχεση των προϊόντων του εγκλήματος», την οποία κύρωσε η Ελλάδα με το ν. 2655/1998. Όμως, Σύμβαση αυτή θα αντικατασταθεί από νεότερη του έτους 2005 «σχετικά με το ξέπλυμα, την έρευνα, το πάγωμα και την κατάσχεση των προϊόντων του εγκλήματος και την χρηματοδότη της τρομοκρατίας, μόλις η τελευταία τεθεί σε ισχύ.

2. Όπως αναφέρεται στη Σύμβαση του 1990, σκοπός της είναι να καταπολεμήσει τη εγκληματικότητα, που αποτελεί ένα διεθνές πρόβλημα, χρησιμοποιώντας τη μέθοδο αποστέρησης του εγκληματία από τα προϊόντα του εγκλήματος του και εφαρμόζοντας ένα ικανοποιητικό σύστημα διεθνούς συνεργασίας. Αρχικά, παρατηρείται ότι απουσιάζει η οποιαδήποτε αναφορά στο οργανωμένο έγκλημα. Όμως, από την αναφορά αυτή, συνάγεται σαφώς ότι τα κράτη μέλη επιθυμούν την καταπολέμηση σοβαρών εγκλημάτων που ενδιαφέρουν περισσότερο από ένα κράτη συνήθως επειδή έχουν διεθνικό ή διασυνοριακό χαρακτήρα λόγω πολλών διαφορετικών τόπων τέλεσης ή γενικότερα έχουν διεθνείς όψεις, διότι εμπλέκονται στην τέλεσή τους ως δράστες ή παθόντες πρόσωπα διαφόρων ιθαγενειών. *«Επίσης⁹⁹ αυτά τα σοβαρά εγκλήματα πρέπει να αποφέρουν οικονομικό πλεονέκτημα στον δράστη τους. Ασφαλώς σοβαρά εγκλήματα τελούμενα με σκοπό απόκτησης οικονομικού οφέλους με διεθνείς όψεις τελούν κατά κανόνα οι οργανωμένες εγκληματικές ομάδες, αλλά δεν αποτελούν προνόμιο αυτών. Οποιοσδήποτε εγκληματίας που δρα είτε μεμονωμένα είτε με συμμετόχους είτε εντασσόμενος σε απλή συμμορία ή άλλη προσωποπαγή ομάδα μπορεί να τελεί σοβαρά εγκλήματα με σκοπό το οικονομικό κέρδος. Η Σύμβαση του 1990 επιτρέπει να υπαχθούν όλες οι παραπάνω περιπτώσεις στο πεδίο εφαρμογής της και δεν περιορίζεται στα εγκλήματα που τελούν οι οργανωμένες εγκληματικές ομάδες».*

3. Έπειτα, η αποστέρηση του εγκληματία από τα προϊόντα του σοβαρού εγκλήματος που τέλεσε, επιτυγχάνεται με δύο τρόπους: Ο τρόπος είναι η επενέργεια στις εσωτερικές νομοθεσίες

⁹⁹ Ελένη Καμπέρου-Νταλλά, Ο ν.3691/2008 για το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος ερμηνευτική προσέγγιση του νόμου & διεθνές ποινικό δίκαιο, Εκδόσεις Π.Ν. Σακκούλας, σελ. 14

των κρατών και ο δεύτερος η καθιέρωση ειδικών αρχών διεθνούς συνεργασίας. Αξίζει να σημειωθεί πως το πρώτο μέτρο ουσιαστικού ποινικού δικαίου είναι η υποχρέωση των κρατών να προσδώσουν χαρακτήρα ποινικού αδικήματος στο ξέπλυμα βρώμικου χρήματος.

Το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος ως διεθνές έγκλημα με ευρεία έννοια

1. Το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος προβλέπεται σε διάφορες διεθνείς συμβάσεις. Αρχικά, θα πρέπει να γίνει διάκριση δηλαδή με ευρεία έννοια (μη γνήσιο διεθνές έγκλημα) και με στενή έννοια (γνήσιο διεθνές έγκλημα) και να κατατάξουμε το ξέπλυμα στη μια ή στην άλλη κατηγορία. Ασφαλές κριτήριο, είναι ο τρόπος εγκληματοποίησης του στη διεθνή σύμβαση και όχι η φύση του εννόμου αγαθού που προσβάλλεται, δηλαδή αν πρόκειται για έννομο αγαθό που ανήκει στη διεθνή έννομη τάξη ή που είναι κοινό στα συμβαλλόμενα κράτη, το οποίο είναι ρευστό και υποκειμενικό και ως εκ τούτου επικίνδυνο.

2. Αρκετά σοβαρές είναι οι συνέπειες από πλευράς διεθνούς ποινικού δικαίου «*stricto sensu*». Αν θεωρηθεί λοιπόν, ότι το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος είναι διεθνές έγκλημα με στενή έννοια, κάθε κράτος το οποίο δεν έχει κάποιο αναγνωρισμένο συνδεδετικό στοιχείο με την πράξη και με την προϋπόθεση ότι θα έχει θεσπίσει στο εσωτερικό του δίκαιο ως βάση ποινικής εξουσίας την αρχή της παγκόσμιας δικαιοσύνης όπως η Ελλάδα στη διάταξη του άρθρου 8, θα μπορεί αρχικά να διώξει ποινικά κάθε πρόσωπό ημεδαπό ή αλλοδαπό για ξέπλυμα χωρίς τη συνδρομή οποιασδήποτε προϋπόθεσης, ιδίως την αρχή του διττού αξιοποιίνου.

3. Ένα έγκλημα είναι διεθνές με στενή έννοια όταν τόσο ο απαγορευτικός όσο και η κύρωση σε περίπτωση παραβίασής του περιγράφεται στο διεθνές δίκαιο. Η άποψη αυτή κάνει το διαχωρισμό μεταξύ των απαγορευτικών και των κυρωτικών κανόνων δικαίου, όπου το έγκλημα είναι μια πράξη που τιμωρείται με ποινή δεν αρκεί ένας κανόνας δικαίου να απαγορεύει την πράξη αυτή προκειμένου να αποτελέσει έγκλημα, αλλά πρέπει αυτός ή άλλος κανόνας δικαίου να απειλεί την τέλεσή της με ποινή. «*Αν μεταφερθεί¹⁰⁰ αυτή η συλλογιστική στη συζήτηση για τη θεώρηση ενός εγκλήματος ως διεθνούς, οδηγούμαστε τις περισσότερες φορές στη διαπίστωση ότι το διεθνές δίκαιο διατυπώνει τον απαγορευτικό κανόνα, ενώ ο κηρωτός κανόνας βρίσκεται στο εσωτερικό δίκαιο του κάθε κράτους. Συνακόλουθα, ένα έγκλημα δεν είναι διεθνές με στενή έννοια, όταν η περιγραφή της απαγορευμένης συμπεριφοράς*

¹⁰⁰ Ελένη Καμπέρου-Νταλτά, Ο ν.3691/2008 για το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος ερμηνευτική προσέγγιση του νόμου & διεθνές ποινικό δίκαιο, Εκδόσεις Π.Ν. Σακκούλας, σελ. 20

βρίσκεται στο διεθνές δίκαιο, ενώ η ποινική κύρωση στο εσωτερικό δίκαιο. Υπενθυμίζεται ότι τα διεθνή εγκλήματα με στενή έννοια πρέπει να προσβάλλουν πανανθρώπινα έννομα αγαθά που ανήκουν στη διεθνή έννομη τάξη και μόνον γι' αυτά συζητείται στο διεθνές δίκαιο η δίωξή τους από όλα τα κράτη σύμφωνα με την αρχή της παγκόσμιας δικαιοσύνης».

4. Εντούτοις, τα κράτη συνάπτουν διεθνείς συμβάσεις με σκοπό την αποτελεσματική καταπολέμησή τους. Είναι αυτονόητο ότι οι πράξεις αυτές προσβάλλουν κοινές αξίες, από όλα τα συμβαλλόμενα, στη διεθνή σύμβαση κράτη και ως εκ τούτου εκτιμώνται σημαντικές από κάθε κράτος ξεχωριστά αλλά ταυτόχρονα και από όλα μαζί. Τα εγκλήματα αυτά είναι διεθνή με την ευρεία έννοια, διότι οι πράξεις αυτές θεωρούνται αξιόποινες από τις διεθνείς συμβάσεις που τις προβλέπουν, ενώ απ την άλλη πλευρά οι ποινικές κυρώσεις διατυπώνονται στο εσωτερικό δίκαιο των κρατών.

5. όμως, σπάνια ορίζεται ρητά ότι η πράξη που προβλέπει αν είναι έγκλημα ή αξιόποινη πράξη. Στην πλειοψηφία των πρόσφατων διεθνών συμβάσεων, απλώς διατυπώνεται ο απαγορευτικός κανόνας δικαίου. *«Η δε ποινικοποίησή της¹⁰¹, όπως και οι επιβαλλόμενες ποινικές κυρώσεις, αφήνονται στην αρμοδιότητα των συμβαλλομένων στη σύμβαση κρατών. Και σε αυτές τις περιπτώσεις καθιερώνεται διεθνές έγκλημα με ευρεία έννοια, διότι ναι μεν δεν ποινικοποιείται ευθέως στη διεθνή σύμβαση η πράξη -η οποία όμως καθίσταται απαγορευμένη- αλλά καθιερώνεται υποχρέωση και όχι δυνητική ευχέρεια των μελών να θεωρήσουν εκείνα στο εσωτερικό τους δίκαιο την απαγορευμένη πράξη ως έγκλημα και να προβλέψουν τις ανάλογες ποινικές κυρώσεις. Μ' άλλα λόγια, καθιερώνεται σε αυτού του νέου τύπου τις διεθνείς συμβάσεις ένας έμμεσος τρόπος εγκληματοποίησης ορισμένων πράξεων που θεωρούνται ότι προσβάλλουν αξίες κοινές στα κράτους της διεθνούς κοινότητας».*

6. Μια τέτοια περίπτωση καθιέρωσης διεθνούς εγκλήματος με ευρεία έννοια είναι του ξέπλυματος βρόμικου χρήματος. Έτσι, σε περιφερειακό επίπεδο η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης του 1990 για τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα δεν ποινικοποιεί ευθέως το ξέπλυμα, δηλαδή δεν ορίζει ρητά ότι συνιστά έγκλημα αλλά υποχρεώνει τα κράτη μέλη να το πράξουν (άρθρο 6 παρ. 1). Το ίδιο συμβαίνει και με τη νεότερη Σύμβαση της Βαρσοβίας του 2005, η οποία επίσης καθιερώνει την υποχρέωση των κρατών μελών να ποινικοποιήσουν το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος (άρθρο 9 παρ. 1). Επιπλέον, σε παγκόσμιο επίπεδο, η Σύμβαση του ΟΗΕ του 2000 για την καταπολέμηση της

¹⁰¹ Ελένη Καμπέρου-Νταλτά, Ο ν.3691/2008 για το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος ερμηνευτική προσέγγιση του νόμου & διεθνές ποινικό δίκαιο, Εκδόσεις Π.Ν. Σακκούλας, σελ. 21

διεθνικής οργανωμένης εγκληματικότητας καθιερώνει στο άρθρο 6 την υποχρέωση των κρατών μελών να ποινικοποιήσουν το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος όπως περιγράφεται στο ίδιο άρθρο. Εν προκειμένω, δεν ορίζεται άμεσα στη Σύμβαση ότι το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος αποτελεί έγκλημα αλλά έμμεσα και σιωπηλά αναγνωρίζεται ο αξιόποινος χαρακτήρας του, διότι καθιερώνεται η υποχρέωση των κρατών να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα για να ποινικοποιήσουν την περιγραφόμενη συμπεριφορά στο εσωτερικό τους δίκαιο.

7. Συμπερένοντας θα μπορούσαμε να πούμε πως, το ξέπλυμα χρήματος αποτελεί διεθνές έγκλημα με ευρεία έννοια, διότι ο κανόνας που περιγράφει την απαγορευμένη συμπεριφορά διατυπώνεται στο διεθνές δίκαιο και στη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης του 1990 αλλά και στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών του 2000 κατά της οργανωμένης διεθνικής εγκληματικότητας. Παράλληλα, καθιερώνεται στις παραπάνω διεθνείς συμβάσεις η υποχρέωση να προβλέψουν τις ανάλογες ποινικές κυρώσεις.

3.3 Το Ξέπλυμα¹⁰² Βρώμικου Χρήματος Στο Ελληνικό Ποινικό Δίκαιο (ν. 3691/2008)

Το βασικό αδίκημα (ή εγκληματική δραστηριότητα)

Θα μπορούσαμε να πούμε πως το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος ανήκει στην κατηγορία εγκλημάτων που ονομάζονται και συναφή ή εξαρτημένα. Με λίγα λόγια, για να στοιχειοθετηθεί αντικειμενικά προϋποθέτει την προγενέστερη τέλεση μιας άλλης αξιόποινης πράξης, από την οποία ιδρύεται μια σχέση εξάρτησης. Αυτή η αξιόποινη πράξη ονομάζεται εγκληματική δραστηριότητα ή βασικό αδίκημα (άρθρο 3 ν. 3691/2008). Ο όρος αυτός δηλώνει αξιόποινη πράξη, που προηγείται του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος και από την οποία προέρχεται άμεσα η περιουσία, όπου και νομιμοποιείται. *«Δεν πρόκειται για οποιαδήποτε αξιόποινη πράξη αλλά μόνον εκείνες που απαριθμούνται περιοριστικά στο άρθρο 3 ν. 3691/2008, όπως και εκείνες που τιμωρούνται με ποινή στερητική της ελευθερίας των οποίων το ελάχιστο όριο είναι άνω των έξι μηνών και από την τέλεσή τους προέκυψε περιουσιακό όφελος (άρθρο 3 ν. 3691/2008). Έτσι λοιπόν το βασικό αδίκημα (ή εγκληματική δραστηριότητα) είναι μια αξιόποινη πράξη κατά την έννοια του ποινικού κώδικα (άρθρο 14 ΠΚ), η οποία ρητά απαριθμείται στον κατάλογο του άρθρου 3 εδ. α ως και ιζ ν. 3691/2008».*

¹⁰² Ελένη Καμπέρου-Νταλτά, Ο ν.3691/2008 για το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος ερμηνευτική προσέγγιση του νόμου & διεθνές ποινικό δίκαιο, Εκδόσεις Π.Ν. Σακκούλας, σελ. 91

Τα απαιτούμενα χαρακτηριστικά του βασικού αδικήματος

1. Η τέλεση της αξιόποινης πράξης αποτελεί στοιχείο των αντικειμενικών υποστάσεων και των τεσσάρων ειδικών υποστάσεων του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος, διότι όλες προϋποθέτουν την προέλευση της περιουσίας ή των εσόδων από εγκληματία δραστηριότητες ή από πράξη συμμετοχή σε τέτοιες δραστηριότητες (άρθρο 2 παρ. 2 στ. α, β, γ και δ ν. 3691/2008). *«Συνακόλουθα, είτε το βασικό αδίκημα τελέστηκε στην ημεδαπή είτε στην αλλοδαπή για να υπάρξει καταδίκη για ξέπλυμα βρώμικου χρήματος η εγκληματική δραστηριότητα (το βασικό αδίκημα) ερευνάται αναγκαία και παρεμπιπτόντως από το δικαστήριο και δεν πρέπει να εικάζεται ή να πιθανολογείται, αλλά πρέπει να προσδιορίζεται επαρκώς ως προς τον τόπο, το χρόνο και τους δράστες της έστω και αν αυτοί δει έχουν κατηγορία και χωρίς να απαιτείται να έχει ασκηθεί εναντίον τους ποινική δίωξη ή να έχουν καταδικαστεί γι' αυτό».*

2. Σύμφωνα με τα παραπάνω, ο ΑΠ σε Συμβούλιο εισήλθε στην ουσία της υπόθεσης που συνιστούσε το τελεσθέν στην αλλοδαπή βασικό αδίκημα, για το οποίο μάλιστα διωκόταν νόμιμα ο αναιρέσεων αλλοδαπός στη Ρωσία και αναίρεσε το βούλευμα του Συμβουλίου Εφετών που τον παρέπεμψε σε δίκη για τη νομιμοποίηση εσόδων που τελέστηκε στην Ελλάδα από το παραπάνω βασικό αδίκημα, αφού η μη εκπλήρωση της συμβατικής υποχρέωσης στους δανειστές τους προς απόδοση των δανείων δεν συνιστά γεγονός κατά την έννοια του άρθρου 386 παρ. 1 ΠΚ. Άρα, έκρινε να μην γίνει κατηγορία σε βάρος του ανααιρεσείοντος για την αποδιδόμενη σε αυτόν πράξη του ξεπλύματος.

3. Για την πληρότητα της αιτιολογίας της καταδικαστικής για ξέπλυμα απόφασης δεν απαιτείται να αναφέρονται εκείνα τα πραγματικά περιστατικά που αποδεικνύουν ότι το έγκλημα τελέστηκε, δηλαδή να συγκροτούν την αντικειμενική του υπόσταση και το καθιστούν μια αρχικά άδικη πράξη. Εάν για παράδειγμα, το βασικό αδίκημα είναι απάτη (άρθρο 386 ΠΚ) αρκεί να προσδιορίζεται ο τόπος και ο χρόνος τέλεσης, ότι προκλήθηκε από αυτήν αιτιωδώς πλάνη στον παθόντα, ότι συνέπεια αυτής προέβη στην περιουσιακή διάθεση που αποτελεί τη ζημία του και η οποία αντιστοιχεί στο περιουσιακό όφελος του δράστη και ποιο είναι αυτό, χωρίς να είναι αναγκαίο να αναφέρονται περαιτέρω στοιχεία που δεν ανήκουν στην αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος και απλώς διευκρινίζουν τις περιστάσεις ή τις συνθήκες τέλεσης του βασικού αδικήματος. *«Επίσης, αν το βασικό αδίκημα είναι π.χ. δωροδοκία δικαστή (άρθρα 237 παρ. 1 ΠΚ) δεν πρέπει να εικάζεται ή να πιθανολογείται ότι η τραπεζική κατάθεση συνδέεται με το έγκλημα της δωροδοκίας, αλλά πρέπει να αποδεικνύεται ότι συνδέεται με συγκεκριμένη ή συγκεκριμένες υποθέσει επί των*

οποίων ο δικαστής άσκησε δικαιοδοτικά καθήκοντα και να είναι βέβαιη η χρηματική κατάθεση σε συγκεκριμένο τραπεζικό λογαριασμό του δικαστή, το ακριβές ποσό αυτής, ο σκοπός που έγινε, ο σκοπός και η αιτία της, χωρίς όμως να είναι απαραίτητο να αναφέρονται τα ονόματα των καταθετών, διότι αυτό το στοιχείο δεν είναι αναγκαίο για τη στοιχειοθέτη του εν λόγω εγκλήματος¹⁰³».

4. Επειδή η περιουσία (ή έσοδα κατ' άρθρο 4 παρ. 1 ν. 3691/2008 κατ' άρθρο 3) που συνιστά κατά νόμο βασικό αδίκημα και η προέλευσή της από αυτό αποτελεί στοιχείο της αντικειμενικής υπόστασης του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος, θα πρέπει να επικαλύπτεται από το δόλο του δράστη του ξεπλύματος. «Ειδικότερα, σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία στις υποστάσεις της επιδίωξης, της συγκάλυψης και της κτήσης ή κατοχής (άρθρο 2 παρ. 2 στ. α, β και γ ν. 3691/2008) απαιτείται η γνώση από το δράστη ότι η περιουσία προέρχεται από «εγκληματικές δραστηριότητες ή από πράξη συμμετοχής σε τέτοιες δραστηριότητες». Αντίθετα, στην ειδική υπόσταση της τοποθέτησης ή διακίνησης εγκληματικών εσόδων στον χρηματοπιστωτικό τομέα δεν απαιτείται η παραπάνω γνώση, αρκεί δηλαδή ο δράστης να θεωρεί ότι είναι ενδεχόμενη η προέλευση της περιουσίας από βασικό αδίκημα και παρόλα αυτά προτιμά να ενεργήσει παρά να απέχει από την πράξη. Κατά τούτο, η εν λόγω υπόσταση είναι αυστηρότερη από τις άλλες υποστάσεις, χωρίς να αιτιολογείται η διαφοροποίηση».

5. Όμως για να είναι επαρκώς αιτιολογημένη η καταδικαστική απόφαση για ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, θα πρέπει να αναφέρει όλα τα πραγματικά περιστατικά βάση τα οποία το δικαστήριο πείσθηκε ότι πληρούνται η ειδική υπόσταση του εγκλήματος που συνιστά συγκεκριμένο βασικό αδίκημα από εκείνα που προβλέπει ο νόμος ακόμη και αν δεν έχει ασκηθεί ποινική δίωξη γι' αυτό και όχι μια οποιαδήποτε αξιόποινη πράξη. Ακόμα πρέπει να ανεφερθούν όλα τα πραγματικά περιστατικά από τα οποία πείσθηκε ότι η συγκεκριμένη περιουσία, για ξέπλυμα της οποίας καταδίκασε τον κατηγορούμενο προήλθε άμεσα και αιτιωδώς από το παραπάνω βασικό αδίκημα.

6. Εφόσον αποδεικνύεται ότι τελέστηκε μια αξιόποινη πράξη και υπό την προϋπόθεση ότι ή τα έσοδα ή το όφελος, που εντόπισαν οι αρχές αποδεικνύεται ότι προέρχεται άμεσα από το παραπάνω βασικό αδίκημα, πρέπει να ασκείται δίωξη για ξέπλυμα βρώμικου χρήματος.

¹⁰³ Ελένη Καμπέρου-Νταλτά, Ο ν.3691/2008 για το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος ερμηνευτική προσέγγιση του νόμου & διεθνές ποινικό δίκαιο, Εκδόσεις Π.Ν. Σακκούλας, σελ. 95

7. «Όσο το δυνατόν¹⁰⁴ ακριβέστερος και πληρέστερος προσδιορισμός του βασικού αδικήματος είναι αναγκαίος και για τον πρόσθετο λόγο ότι αν ο κατηγορούμενος για ξέπλυμα βρόμικου χρήματος καταδικαστεί και του επιβληθεί κύρια στερητική της ελευθερίας ποινή, δημεύεται υποχρεωτικά η περιουσία που προέρχεται από το βασικό αδίκημα και η οποία δεν ταυτίζεται κατ' ανάγκη με την περιουσία που νομιμοποιήθηκε. Όμως δεν απαιτείται ούτε δίωξη ούτε καταδίκη για το βασικό αδίκημα, το περιουσιακό προϊόν του οποίου δημεύεται υποχρεωτικά με την καταδίκη για το ξέπλυμα και εδώ εντοπίστηκαν από την επιστήμη σοβαρές αντιρρήσεις για τη συνταγματικότητα των ρυθμίσεων περί δήμευσης του ν. 2331/1995, οι οποίες παραμένουν επίκαιρες και με το καθεστώς που προέβλεψε ο πρόσφατος ν. 3691/2008. Συνεπώς το ελάχιστο που απαιτείται είναι να προσδιορίζεται τουλάχιστον με όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ακρίβεια κατά τόπο, χρόνο και δράστες το έγκλημα που αξιολογείται από το νομοθέτη ως βασικό αδίκημα».

Η προέλευση της περιουσίας από το βασικό αδίκημα

1. Θα πρέπει να εξεταστεί είναι αν το βασικό αδίκημα πρέπει να παράγει άμεσα περιουσιακό προϊόν ή αν αρκεί να δύναται να αποφέρει «in concreto» και άμεσα περιουσία. «Στα εγκλήματα¹⁰⁵ που αναφέρονται στην ισχύουσα διάταξη του άρθρου 3 στ. α ως και ιζ ν. 3691/2008 περιλαμβάνονται ορισμένα τα οποία δεν προσβάλλουν άμεσα τα έννομα αγαθά της περιουσίας ή της ιδιοκτησίας που αποτελούν τα κατ' εξοχήν εγκλήματα κέρδους αλλά και άλλα έννομα αγαθά όμως για παράδειγμα την προσωπική ελευθερία (εμπορία ανθρώπων, άρθρο 323 Α ΠΚ) τη γενετήσια ελευθερία (σωματεμπορία, άρθρο 351 ΠΚ) την ανθρώπινη ζωή (εγκλήματα του ν. 1729/1987 περί ναρκωτικών), την πολιτιστική κληρονομιά εγκλήματα του ν. 3028/2002), τη δημόσια τάξη (άρθρο 187 παρ. 1 ΠΚ). Δεν πρόκειται όμως για αξιολογική αστοχία του νομοθέτη, όπως υποστηρίχθηκε με το επιχείρημα όχι τα παραπάνω εγκλήματα -και άλλα αναφερόμενα στον κατάλογο- δεν έχουν τη φυσιοκρατική ή λειτουργική δυνατότητα να παράγουν περιουσία, θεωρούμε ότι αρκεί το γεγονός ότι ένα έγκλημα μπορεί να αποφέρει ευθέως και κατά τρόπο άμεσο περιουσία στο δράστη του, να είναι δηλαδή πρακτικά δυνατό να παράγει οικονομικό προϊόν ή όφελος για το δράστη, χωρίς να απαιτείται από το νόμο να είναι

¹⁰⁴ Ελένη Καμπέρου-Νταλτά, Ο ν.3691/2008 για το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος ερμηνευτική προσέγγιση του νόμου & διεθνές ποινικό δίκαιο, Εκδόσεις Π.Ν. Σακκούλας, σελ. 95

¹⁰⁵ Ελένη Καμπέρου-Νταλτά, Ο ν.3691/2008 για το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος ερμηνευτική προσέγγιση του νόμου & διεθνές ποινικό δίκαιο, Εκδόσεις Π.Ν. Σακκούλας, σελ. 97

από τη φύση του προορισμένο στην άμεση παραγωγή περιουσιακού προϊόντος». Όπως για παράδειγμα, το έγκλημα της απελευθέρωσης ραδιενεργών ουσιών (άρθρο 8 παρ. 1 και 3 ν.δ. 181/1974) δεν μπορεί να παράγει περιουσιακό προϊόν, όμως αυτό δεν αποκλείει την πιθανότητα ο συγκεκριμένος δράστης να αποκόμισε περιουσία και μάλιστα υψηλή. Απ' την άλλη πλευρά, η ενεργητική δωροδοκία (άρθρα 236 και 237 παρ. 2), η οποία περιλήφθηκε στον κατάλογο των βασικών αδικημάτων με τον ν. 3691/2008, δεν είναι έγκλημα. «Στοιχείο της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος είναι η υπόσχεση ή η προσφορά ή η παροχή ωφελήματος από το δράστη σε υπάλληλο ή δικαστή και όχι η λήψη του, οπότε ο δράστης «προσφέρει ή δίνει» περιουσία που ήδη έχει και δεν την αποκομίζει από το έγκλημα που τελεί. περιουσιακό προϊόν να παράγεται αιτιακά και άμεσα από το έγκλημα, αλλά δεν απαιτείται το έγκλημα να είναι από τη φύση του ή από τη λειτουργία του προορισμένο να δημιουργεί περιουσιακό προϊόν¹⁰⁶».

2. «Η απαίτηση του νόμου να «προέρχεται» η περιουσία από συγκεκριμένο βασικό αδίκημα (ή εγκληματική δραστηριότητα) δημιουργεί δυσχερή ζητήματα ερμηνείας, η οποία εκφεύγει τα πλαίσια αυτής της μελέτης σύμφωνα με την ισχύουσα διάταξη του άρθρου 46 παρ. 1 ν. 3691/2008, κατάσχονται και στη συνέχεια δημεύονται υποχρεωτικά με την καταδικαστική για ξέπλυμα απόφαση τα περιουσιακά στοιχεία που αποτελούν το προϊόν βασικού αδικήματος, αλλά και εκείνα που αποκτήθηκαν αμέσως ή εμμέσως από το προϊόν του βασικού αδικήματος».

3. Η περιουσία που δημεύεται αποτελεί το άμεσο προϊόν του βασικού αδικήματος, δηλαδή ότι αποκτήθηκε ευθέως από το έγκλημα εκτός από τα προϊόντα του εγκλήματος (products sceleris), τα οποία κατά την ορθότερη άποψη δεν είναι πρόσφορα αντικείμενα νομιμοποίησης και τα οποία ούτως ή άλλως δημεύονται με βάση τη γενική διάταξη του άρθρου 76 ΠΚ.

4. Όμως, ως «προερχόμενα» νοούνται και εκείνα τα περιουσιακά στοιχεία που αποκτήθηκαν δευτερογενώς από τα άρεσα προϊόντα του βασικού αδικήματος και τα οποία υπεισέρχονται στη θέση των τελευταίων ως συνέπεια ανταλλακτικής δικαιοπραξίας, με την προϋπόθεση ότι έχουν περιουσιακή αξία, ακόμη και μικρότερη από εκείνη των άμεσων προϊόντων.

¹⁰⁶ Ελένη Καμπέρου-Νταλτά, Ο ν.3691/2008 για το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος ερμηνευτική προσέγγιση του νόμου & διεθνές ποινικό δίκαιο, Εκδόσεις Π.Ν. Σακκούλας, σελ. 97

5. Κατά ρητή πρόβλεψη του Έλληνα νομοθέτη δημεύονται και τα μέσα τέλεσης του βασικού αδικήματος, παρόλο που δεν μπορούν από τη φύση τους να ενταχθούν στα προϊόντα του βασικού αδικήματος. *«Όμως, για να πληρωθούν οι αντικειμενικές υποστάσεις όλων των μορφών του ξεπλύματος εξυπακούεται ότι πρέπει να έχει προκύψει από το βασικό αδίκημα άμεσο ή έμμεσο περιουσιακό προϊόν και δεν αρκεί το γεγονός ότι τελέστηκε βασικό αδίκημα με ένα μέσο τέλεσης περιουσιακής αξίας, το οποίο βέβαια δημεύεται υποχρεωτικά, εφόσον πληρούται κάποια ειδική υπόσταση του ξεπλύματος και καταδικάστηκε ο κατηγορούμενος για αυτό».*

6. Ένα βασικό πρόβλημα έγκειται στο πότε σταματά ένα περιουσιακό αντικείμενο να θεωρείται ότι συνεχίζει να προέρχεται από το βασικό αδίκημα. *«Σε κάθε περίπτωση, πρέπει να γίνει δεκτό ότι όταν το περιουσιακό στοιχείο έχει χάσει πλέον την λειτουργική και ανταλλακτική του αξία λόγω φυσικής φθοράς, χρήσης ή ατυχήματος παύει να θεωρείται εφεξής ως προερχόμενο από βασικό αδίκημα οπότε και το πρόσωπο που έχει τη φυσική εξουσία του δεν τελεί ξέπλυμα βρώμικου χρήματος. Για παράδειγμα, αν υποθεθεί ότι με χρήματα από εμπόριο ναρκωτικών αγοράστηκε ένα πολυτελές αυτοκίνητο αξίας 100.000 ευρώ και ο μετέπειτα αγοραστής του το πήγε για «παλιοσίδερα», μολονότι συνεχίζει το αυτοκίνητο να θεωρείται ότι προέρχεται από το βασικό αδίκημα, επειδή έχει χάσει πλήρως την λειτουργική του αξία, δεν θεωρείται πλέον ότι έχει εγκληματική προέλευση και συνεπώς δεν διώκεται ο αγοραστής του για ξέπλυμα».*

7. Αν το αξιόποινο του βασικού αδικήματος έχει ήδη εξαλειφθεί πριν από την τέλεση του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος, τότε η περιουσία έχει απολέσει την εγκληματική της ταυτότητα και δεν θεωρείται πλέον ως «προερχόμενη» από βασικό αδίκημα, ώστε να δύναται να διωχθεί ποινικά το μεταγενέστερο ξέπλυμα. *«Ο Έλληνας νομοθέτης δέχθηκε καταρχήν και έμμεσα την παραπάνω θέση, όμως για λόγους σκοπιμότητας ρητά απέκλεισε το ενδεχόμενο αυτό το συνηθέστερη περίπτωση εξάλειψης του αξιόποινου του βασικού αδικήματος με παραγραφή (άρθρο 45 παρ. 3 ν. 3691/2008). Εντούτοις, «de lege ferenda» πρέπει να γίνει δεκτό ότι τουλάχιστον στις περιπτώσεις κατά τις οποίες είχε ήδη συμπληρωθεί ο χρόνος παραγραφής του βασικού αδικήματος πριν τελεστεί το συναφές ξέπλυμα, τότε εξαλείφεται και το αξιόποινο του ξεπλύματος, διότι η περιουσία που προήλθε από το βασικό αδίκημα και συνιστά το προϊόν του*

μεταγενέστερου ξεπλύματος είχε ήδη χάσει την εγκληματική της ταυτότητα πριν τελεστεί το ζέπλυμα και ήταν πλέον «καθαρή»¹⁰⁷.

8. «Τέλος, στην περίπτωση κατά την οποία καλόπιστος τρίτος αποκτά το αρχικό περυσιακό προϊόν του βασικού αδικήματος, διακόπτεται ο σύνδεσμος του άμεσου προϊόντος με το βασικό αδίκημα και εφεξής μπορεί να κυκλοφορεί «καθαρό» στις συναλλαγές».

Φυσικά, ο τρίτος δεν διαπράττει ζέπλυμα βρώμικου χρήματος εφόσον μετά την απόκτηση του προϊόντος πληροφορηθεί την εγκληματική του προέλευση. Αλλά οποιοσδήποτε και να αποκτήσει στη συνέχεια δεν διώκεται για ζέπλυμα βρώμικου χρήματος, ακόμη και αν γνωρίζει την αρχική εγκληματική του προέλευση.

3.4 Η επίδραση των λόγων¹⁰⁸ εξάλειψης του αξιοποίνου του βασικού αδικήματος και της απαλλαγής από την ποινή στο τιμωρητό του συναφούς ξεπλύματος

1. Το ζέπλυμα βρώμικου χρήματος αποτελεί ένα έγκλημα συνάφειας ή συναρτώμενο, δηλαδή για να συγκροτηθεί προϋποθέτει την τέλεση μιας άλλης προηγούμενης πράξης.

2. «Στο πλαίσιο ερμηνείας της ελληνικής διάταξης περί αποδοχής προϊόντων εγκλήματος (άρθρο 394 ΠΚ), που αποτελεί κατεξοχήν έγκλημα που εξαρτάται από προηγούμενη κύρια πράξη, κρατούσα είναι η άποψη ότι αυτή αρκεί να είναι τελειωτικά άδικη χωρίς να απαιτείται να είναι και καταλογιστή ή τιμωρητή. Έτσι, είναι αδιάφορο αν έχει εξαλειφθεί το αξιόποινο της π.χ. λόγω παραγραφής, ανάκλησης ή μη υποβολής έγκλησης, έμπρακτης μετάνοιας, αν ο δράστης είναι ανίκανος προς καταλογοισμό, αν δεν είχε συνείδηση τωνπραπομένων ή του άδικου χαρακτήρα της πράξης του, αν συντρέχει προσωπικός λόγος απαλλαγής από την ποινή ή αν απολαύει ασυλίας».

Η ισχύουσα διάταξη του άρθρου 45 παρ. 3 του ν. 3691/2008

«Στη συνέχεια, ο νομοθέτης του ν. 3691/2008 προέβη σε νέα ρύθμιση των ποινικών κυρώσεων του ξεπλύματος με τη διάταξη του άρθρου 45, καταργώντας την προϊσχύουσα

¹⁰⁷ Ελένη Καμπέρου-Νταλτά, Ο ν.3691/2008 για το ζέπλυμα βρώμικου χρήματος ερμηνευτική προσέγγιση του νόμου & διεθνές ποινικό δίκαιο, Εκδόσεις Π.Ν. Σακκούλας, σελ. 100

¹⁰⁸ Ελένη Καμπέρου-Νταλτά, Ο ν.3691/2008 για το ζέπλυμα βρώμικου χρήματος ερμηνευτική προσέγγιση του νόμου & διεθνές ποινικό δίκαιο, Εκδόσεις Π.Ν. Σακκούλας, σελ. 100

διάταξη του άρθρου 2 παρ. 1 του ν. 2331/1995 όπως είχε τροποποιηθεί με τον ν. 3424/2005, αλλά διατηρώντας κατά βάση την ίδια λογική. Στη διάταξη του άρθρου 45 παρ. 3 του ν. 3691/2008 ρητά πλέον ορίζεται ότι «στις περιπτώσεις εξάλειψης του αξιόποινου, αθώωσης λόγω του ότι η πράξη κατέστη ανέγκλητη ή απαλλαγή του υπαιτίου από την ποινή λόγω ικανοποίησης του ζημιωθέντος για το βασικό αδίκημα, για το οποίο προβλέπεται ότι η ικανοποίηση του ζημιωθέντος επιφέρει αυτό το αποτέλεσμα, αίρεται το αξιόποινο ή κηρύσσεται αθώος ή απαλλάσσεται αντίστοιχα ο υπαίτιος από την ποινή και για τις συναφείς πράξεις νομιμοποίησης εσόδων. Η διάταξη αυτή δεν εφαρμόζεται όταν το αξιόποινο εξαλείφθηκε λόγω παραγραφής¹⁰⁹».

Τα γενικά χαρακτηριστικά της ρύθμισης

1. Μόνο στην περίπτωση «αυτοξεπλύματος», δηλαδή όταν το ίδιο πρόσωπο είναι ο δράστης θεωρεί ο νομοθέτης ότι πρέπει να ασκούν επιρροή οι λόγοι εξάλειψης του αξιοποίνου και απαλλαγής του υπαιτίου του βασικού αδικήματος στο τιμωρητό του συναφούς ξεπλύματος.

2. «Στην εξεταζόμενη διάταξη λήφθηκε μόνον μερικώς υπόψη η κριτική λειτουργία του εννόμου αγαθού της απονομής της ποινικής δικαιοσύνης, που περιορίζει το αξιόποινο του ξεπλύματος σε εκείνες τις περιπτώσεις κατά τις οποίες είναι δυνατόν πράγματι να διακινδυνεύσει το εν λόγω έννομο αγαθό. Αυτό διότι το πεδίο εφαρμογής της διάταξης περιορίζεται στο «αυτοξέπλυμα» και δεν περιλαμβάνει και την περίπτωση άλλος να τέλεσε το ξέπλυμα και άλλος το βασικό αδίκημα. Παράλληλα, αγνοήθηκε ο βασικός σκοπός της ποινικής νομοθεσίας περί ξεπλύματος που είναι η εξασφάλιση της δήμευσης της περιουσίας που προέρχεται από βασικό αδίκημα, η οποία όμως χάνει την εγκληματική της ταυτότητα από τη στιγμή που εξαλείφεται το αξιόποινο του βασικού αδικήματος σε κάθε περίπτωση και ανεξάρτητα από την ταυτότητα των υπαιτίων προσώπων».

3. Η νέα ρύθμιση δεν διαχωρίζει τα βασικά αδικήματα σε κακουργήματα και βαριά πλημμελήματα από τη μια και σε μικρά πλημμελήματα, αυτό μπορεί να θεωρηθεί ως βασικό στοιχείο.

Η εγκληματική συμπεριφορά

¹⁰⁹ Ελένη Καμπέρου-Νταλτά, Ο ν.3691/2008 για το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος ερμηνευτική προσέγγιση του νόμου & διεθνές ποινικό δίκαιο, Εκδόσεις Π.Ν. Σακκούλας, σελ. 100

1. με τον όρο «μετατροπή» περιουσίας νοείται ότι η περιουσία, η οποία προήλθε άμεσα και ευθέως από το βασικό αδίκημα συνιστώντας το προϊόν αυτού, αλλάζει και αποκτά μια νέα μορφή, χωρίς όμως να χάνει τη βασική οικονομική της αξία.

«Κλασική περίπτωση μετατροπής περιουσία είναι η αγορά κινητού ή ακίνητου περιουσιακού στοιχείου με τα αρχικά χρήματα που αποκόμισε ο δράστης από το βασικό αδίκημα. Αυτά τα χρήματα μετατρέπονται από τον ίδιον ή άλλον σε ακίνητα ή κινητά περιουσιακά στοιχεία π.χ. μετοχές, ομόλογα, αυτοκίνητα, σκάφη κλπ., όταν με τα χρήματα αυτά αγοράζεται το εν λόγω στοιχείο στο όνομα οποιουδήποτε φυσικού ή νομικού προσώπου». Ακόμα, μετατροπή υπάρχει όταν τα «σημαδεμένα» χρήματα όπως για παράδειγμα χρήματα από λύτρα εκβιασμού αλλάζονται μέσω του τραπεζικού συστήματος σε χρήμα «καθαρό». Μετατροπή μπορούμε να πούμε πως υπάρχει και όταν λαμβάνει χώρα ανάμιξη «βρόμικης» περιουσίας με «καθαρή», για παράδειγμα όταν ανακατεύονται τα χρήματα που αποτελούν νόμιμα έσοδα μιας επιχείρησης με χρήματα προερχόμενα άμεσα από έγκλημα ώστε είναι πλέον αδύνατη η διάκριση μεταξύ τους.

2. Η «μεταβίβαση» περιουσίας σημαίνει μεταβίβαση της κατοχής περιουσιακού στοιχείου από εγκληματική προέλευση από ένα φυσικό πρόσωπο σε άλλο φυσικό ή νομικό πρόσωπο. Προϋπόθεση δηλαδή, είναι να υπάρχουν δύο τουλάχιστον πρόσωπα, το ένα που μεταβιβάζει και το άλλο που λαμβάνει το πράγμα και εφεξής, δηλαδή θα μπορούσαμε να πούμε ότι το εξουσιάζει πραγματικά σαν να ήταν νόμιμος κύριος αυτού και οι οποίοι συμφωνούν μεταξύ τους για την εν λόγω «μεταβίβαση».

3.5 Η υποκειμενική υπόσταση του εγκλήματος

Για να συγκροτηθεί¹¹⁰ ζέπλυμα βρόμικου χρήματος αυτής της μορφής, στο γνωστικό επίπεδο του δόλου απαιτείται γνώση του γεγονότος ότι η περιουσία προέρχεται από συγκεκριμένο έγκλημα (που συνιστά κατά την αξιολόγηση του νομοθέτη βασικό αδίκημα ή από πράξη συμμετοχής σε αυτό, δηλαδή άμεσος δόλος δεύτερου βαθμού (βεβαιότητα). Συνεπώς, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 27 παρ. 2 ΠΚ, δεν αρκεί να προβλέπει ο δράστης το ενδεχόμενο να έχει η περιουσία εγκληματική προέλευση ούτε να υποθέτει ότι έχει γενικώς παράνομη προέλευση. Δεν αρκεί ούτε ότι ένα από τα ενδεχόμενα τα οποία συνυπολόγισε στη σκέψη του ο δράστης ήταν και η προέλευση της περιουσία από

¹¹⁰ Ελένη Καμπέρου-Νταλτά, Ο ν.3691/2008 για το ζέπλυμα βρόμικου χρήματος ερμηνευτική προσέγγιση του νόμου & διεθνές ποινικό δίκαιο, Εκδόσεις Π.Ν. Σακκούλας, σελ. 125

συγκεκριμένο έγκλημα. Συνακόλουθα, αν έχει αμφιβολία ως προς τη νόμιμη ή παράνομη προέλευση της περιουσίας, τότε δεν πληρούται η υποκειμενική υπόσταση του εγκλήματος.

3.5.1 Ο τόπος τέλεσης της υπόστασης¹¹¹ της επιδίωξης (άρθρο 2 παρ. 2 στ. α ν. 3691/2008)

1. Ο νόμος του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος αναφέρεται στην μετατροπή ή τη μεταβίβαση της περιουσίας που, εν γνώσει του παραβάτη προέρχεται από εγκληματικές δραστηριότητες. Η μεταβίβαση γίνεται με σκοπό την απόκρυψη ή τη συγκάλυψη της παράνομης προέλευσης της (σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 1 στ, α Ν. 3691/2008).

2. Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 16ΠΚ εάν διαπράχτηκε έγκλημα (μεταβίβαση)στην Ελλάδα τότε μπορεί να θεμελιωθεί ελληνική ποινική εξουσία σύμφωνα με την αρχή της εδαφικότητας. Δηλαδή, τόπος του εγκλήματος είναι η χώρα που έγινε η μετατροπή της περιουσίας.

3. Το έγκλημα είναι γνήσιο πολύτροπο ή υπαλλακτικώς μικτό και μπορεί να τελεστεί είτε με μετατροπή είτε με μεταβίβαση της περιουσίας. Σε περίπτωση που ο δράστης έδρασε αποκλειστικά στην Ελλάδα και πρώτα μετέτρεψε ενώ στη συνέχεια μεταβίβασε την περιουσία ή αντίστροφα, για ένα έγκλημα ξεπλύματος θα πρέπει να διωχθεί και να δικαστεί. Εντούτοις, από πλευράς διεθνούς ποινικού δικαίου «*stricto sensu*» οι δύο αυτές μορφές αξιόποινης ενέργειας θεμελιώνουν αυτοτελώς τον τόπο τέλεσης του εγκλήματος. Ειδικότερα, αν υποθεθεί ότι η μετατροπή της περιουσίας έλαβε χώρα στην Ελλάδα και ακολούθησε μεταβίβαση της μετατραπείσας περιουσίας σε άλλο κράτος, τότε τόποι τέλεσης του εγκλήματος είναι τόσο η Ελλάδα όσο και το κράτος αυτό. Από τη σκοπιά του κάθε κράτους, το έγκλημα τελέστηκε στο έδαφος του και μπορεί να εφαρμόσει τους ποινικούς του νόμους με βάση την αρχή της εδαφικότητας. Από την πλευρά της Ελλάδας ως «*forum*» είτε έλαβε χώρα στην Ελλάδα η μετατροπή είτε η μεταβίβαση είναι αδιάφορο, αφού αρκεί το γεγονός ότι έλαβε χώρα στο έδαφος της έστω η μια εγκληματική ενέργεια.

4. Δημιουργείται ζήτημα εάν ως τόπος εγκλήματος μπορεί να θεωρηθεί η Ελλάδα επειδή στο έδαφος της πραγματοποιήθηκε ο σκοπός, δηλαδή η συγκάλυψη της παράνομης περιουσίας, ενώ η μετατροπή έγινε σε άλλο κράτος.

¹¹¹ Ελένη Καμπέρου-Νταλτά, Ο ν.3691/2008 για το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος ερμηνευτική προσέγγιση του νόμου & διεθνές ποινικό δίκαιο, Εκδόσεις Π.Ν. Σακκούλας, σελ. 181

5. «Πρακτική σημασία έχουν τα προαναφερόμενα όταν ο εγκληματικός σκοπός του δράστη του ξεπλύματος ήταν η παροχή συνδρομής στον τρίτο δράστη ή συμμετέχο του βασικού αδικήματος, σκοπός ο οποίος επιτεύχθηκε στην Ελλάδα ενώ η μετατροπή και η μεταβίβαση της εγκληματικής περιουσίας έλαβε χώρα εξ ολοκλήρου στην αλλοδαπή». Με βάση την αρχή της εδαφικότητας η Ελλάδα δεν αποκτά εξουσία ποινική. Εάν η απόκρυψη αποτελεί τον σκοπό και την εγκληματική πράξη της συγκάλυψης και η απόκρυψη έγινε στην Ελλάδα τότε έχουμε ελληνική ποινική εξουσία (άρθρο 2 παρ. 2 στ. β Ν. 3691/2008).

6. «Το έγκλημα του ξεπλύματος βρόμικου χρήματος με την μορφή της επιδίωξε είναι έγκλημα στιγμιαίο και όχι διαρκείας, αφού από τη στιγμή που μετατρέπεται ή μεταβιβάζεται η εγκληματική περιουσία είναι ήδη τετελεσμένο». Όταν το ξέπλυμα γίνεται στο ίδιο βασικό αδίκημα αλλά σε διαφορετικούς χρόνους τότε είναι έγκλημα κατ' εξακολούθηση (Άρθρο 98, παρ. 1 ΠΚ) και όχι έγκλημα διαρκείας. Κατά συνέπεια¹¹², αν υποθεθεί για παράδειγμα ότι ο δράστης έχει στην κατοχή του μετρητά χρήματα, προερχόμενα από το ίδιο βασικό αδίκημα, που ανέρχονται στο συνολικό ποσό του ενός εκατομμυρίου ευρώ και επισκεπτόμενος διάφορα κράτη του κόσμου, μεταξύ των οποίων και την Ελλάδα, μετατρέπει ή μεταβιβάζει σε κάθε κράτος ένα μέρος του ποσού αυτού, τότε τόπος τέλεσης του εγκλήματος είναι και η Ελλάδα, αφού στο έδαφός της τελέστηκε η μετατροπή ή η μεταβίβαση μέρους του ποσού. Καθίστανται συνεπώς αρμόδια τα ελληνικά δικαστήρια να δικάσουν την πράξη με βάση την αρχή της εδαφικότητας, αλλά μόνον εκείνη την μετατροπή ή μεταβίβαση του συγκεκριμένου ποσού που έλαβε χώρα στην Ελλάδα και όχι τις υπόλοιπες που έλαβαν χώρα στην αλλοδαπή. Ειδικότερα, εν προκειμένω έχουν τελεστεί από τον ίδιο δράστη περισσότερα εγκλήματα ξέπλυμα βρόμικου χρήματος που τελούν μεταξύ τους σε ομοειδή πραγματική συρροή, τελέστηκε το καθένα από αυτά σε διαφορετικούς χρόνους και είναι αδιάφορο αν συνδέονται με ενότητα δόλου ή αν προέρχονται από το ίδιο βασικό αδίκημα.

Ο τόπος τέλεσης της υπόστασης της συγκάλυψης (άρθρο 2 παρ. 2 στ. β ν. 3691/2008)

1. Η νομοτυπική μορφή του ξεπλύματος που χαρακτηρίζεται ως η υπόσταση της συγκάλυψης συνίσταται στην απόκρυψη ή συγκάλυψη της αλήθειας όσον αφορά στη φύση προέλευση, διάθεση, διακίνηση ή χρήση περιουσία ή στον τόπο όπου αυτή αποκτήθηκε ή βρίσκεται ή την κυριότητα επί περιουσίας ή σχετικών με αυτή δικαιωμάτων, εν γνώσει της εγκληματικής της προέλευσης (άρθρο 2 παρ. 2 στ. β ν. 3691 /2008).

¹¹² Ελένη Καμπέρου-Νταλτά, Ο ν.3691/2008 για το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος ερμηνευτική προσέγγιση του νόμου & διεθνές ποινικό δίκαιο, Εκδόσεις Π.Ν. Σακκούλας, σελ. 183

2. Τιμωρείται για ξέπλυμα αυτής της μορφής μόνο εκείνος που με θετική του δράση αποκρύπτει ή συγκαλύπτει την αλήθεια ως προς την εγκληματική προέλευση της περιουσίας κλπ. και όχι εκείνος που απλώς παραλείπει να αποκαλύψει την ανωτέρω εγκληματική προέλευση χωρίς να έχει κάνει ο ίδιος κάποια ενέργεια απόκρυψης ή συγκαλύψης. Κατά συνέπεια, τόπος τέλεσης του εγκλήματος είναι ο τόπος όπου έλαβε χώρα η απόκρυψη ή η συγκαλύψη της αλήθειας.

Η δίωξη του ξεπλύματος σε βαθμό πλημμελήματος που τελέστηκε στην αλλοδαπή

1. Το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος στη βασική του μορφή τιμωρείται σε βαθμό κακουργήματος και συνεπώς όταν τελέστηκε εξ ολοκλήρου στην αλλοδαπή δεν απαιτείται να υποβληθεί έγκληση του παθόντος ή αίτηση της ξένης κυβέρνησης προκειμένου να διωχθεί ο υπαίτιος Έλληνας πολίτης κατ' εφαρμογή της αρχής της ενεργητικής προσωπικότητας (άρθρο 6 ΠΚ) ή ο υπαίτιος αλλοδαπής όταν ο παθών είναι ελληνικό φυσικό ή νομικό πρόσωπο κατ' εφαρμογή μιας αρχής της παθητικής προσωπικότητας (άρθρο 7 ΠΚ).

2. Το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος τιμωρείται σε βαθμό πλημμελήματος στις περιπτώσεις του άρθρου 45 παρ. 1 περ. στ και θ του ν. 3691/2008. Τότε, για να εφαρμοστεί η αρχή της ενεργητικής προσωπικότητας ή η αρχή της παθητικής προσωπικότητας πρέπει να έχει υποβληθεί έγκληση του παθόντος ή αίτηση της κυβέρνησης του τόπου τέλεσης του ξεπλύματος (άρθρο 6 παρ. 3, 7 παρ. 2 ΠΚ).

3. Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 45 παρ. 1 περ. στ ν. 3691/2008, «αν η προβλεπόμενη ποινή για το βασικό αδίκημα είναι φυλάκιση ο υπαίτιος αυτού τιμωρείται για το αδίκημα της νομιμοποίησης εσόδων με φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους και με χρηματική ποινή απο 10.000 ως 500.000 ευρώ. Με την ίδια ποινή τιμωρείται ο υπαίτιος του εγκλήματος της νομιμοποίησης εσόδων, που δεν είναι συμμετοχος στη διάπραξη του βασικού αδικήματος, εφόσον είναι συγγενής εξ αίματος ή εξ αγχιστείας σε ευθεία γραμμή ή εκ πλαγίου μέχρι και του β' βαθμού ή σύζυγος, θετός γονέας ή θετό τέκνο του υπαιτίου του βασικού αδικήματος».

4. Το ξέπλυμα καθίσταται εν προκειμένω πλημμέλημα με την προϋπόθεση ότι το βασικό αδίκημα είναι πλημμέλημα (με την εξαίρεση των πλημμελημάτων της ενεργητικής και παθητικής δωροδοκίας και δωροδοκίας δικαστή, άρθρο 45 παρ. 1 στ. η ν. 3691/2008) και εφόσον τελέστηκε από τον υπαίτιο του βασικού αδικήματος (αυτοξέπλυμα). Αν τελέστηκε από άλλο πρόσωπο πέρα από τους ρητά αναφερόμενου στη διάταξη συγγενείς του υπαιτίου του βασικού αδικήματος τιμωρείται σε βαθμό κακουργήματος, εκτός αν μπορεί να εφαρμοστεί η διάταξη του άρθρου 45 παρ. 1 στ. θ ν. 3691/2008.

4. Έπειτα, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 45 παρ. 1 στ. θ ν. 3691/2008 «αν η προβλεπόμενη ποινή για βασικό αδίκημα είναι φυλάκιση και τα προκύψαντα έσοδα δεν υπερβαίνουν το ποσό των 15.000 ευρώ, η ποινή για το αδίκημα της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματία δραστηριότητες είναι φυλάκιση έως δύο ετών». Αυτή η διάταξη έχει γενική εφαρμογή και περιλαμβάνει και την περίπτωση το βασικό αδίκημα να είναι ενεργητική ή παθητική δωροδοκία ή δωροδοκία δικαστή σε βαθμό πλημμελήματος, αφού δεν εξαιρούνται ρητά τα εν λόγω εγκλήματα από το πεδίο εφαρμογής της.

5. Όπως αναλύθηκε εκτενώς στο κεφάλαιο σχετικά με τα έννομα αγαθά της απονομής της ποινικής δικαιοσύνης και της ασφάλειας και ακεραιότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος που μπορούν να διακινδυνεύσουν με το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος, πρόκειται για υπερατομικά ή κοινωνικά έννομα αγαθά και συνεπώς δεν νοείται παθόν φυσικό ή νομικό πρόσωπο από το ξέπλυμα που στρέφεται εναντίον τους, στις περιπτώσεις τους, το ξέπλυμα σε βαθμό κακουργήματος ή πλημμελήματος που τελέστηκε εξ ολοκλήρου στην αλλοδαπή με υπαίτιο αλλοδαπό δεν μπορεί να διωχθεί στην Ελλάδα, διότι δεν μπορεί να εφαρμοστεί η αρχή της παθητικής προσωπικότητας λόγω έλλειψης παθόντος ελληνικού φυσικού ή νομικού προσώπου (άρθρο 7 ΠΚ).

3.5.2 Η υπόσταση της τοποθέτησης ή διακίνησης εγκληματικών εσόδων στο χρηματοπιστωτικό τομέα (άρθρο 2 παρ. 2 στ. δ ν. 3691/2008)

Σύμφωνα με το Ν, 3691/2008, άρθρο 2 παρ. 2, ξέπλυμα χρήματος «η χρησιμοποίηση του χρηματοπιστωτικού τομέα με την τοποθέτηση σε αυτόν ή τη διακίνηση μέσω αυτού εσόδων που προέρχονται από εγκληματικές δραστηριότητες, με σκοπό να προσδοθεί νομιμοφάνεια στα εν λόγω έσοδα». Η διάταξη αυτή είναι εύρημα του έλληνα νομοθέτη καθώς δεν υπάρχει στο ευρωπαϊκό ή στο διεθνές δίκαιο. Ο νομοθέτης θέλει να προστατεύσει την σταθερότητα και τη φήμη των τραπεζών και γενικά του χρηματοπιστωτικού τομέα. Η αναφορά ότι τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα βοηθούν τα έσοδα που προέρχονται από εγκληματικές δραστηριότητες δεν είναι αρκετή να διακινδυνεύσει τη σταθερότητα τους. Είχε επισημανθεί στην Έκθεση της Βουλής επί του σχεδίου νόμου «πρόληψη και καταστολή ως νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και άλλες διατάξεις που αποτέλεσε τον μετέπειτα ν. 3691/2008, ότι θα ήταν νομοτεχνικά ορθότερο να διαγραφεί η εν λόγω ειδική υπόσταση, διότι οι περιπτώσεις που ποινικοποιεί καλύπτονταν ήδη από τις υπάρχουσες ειδικές υποστάσεις του ξεπλύματος.

Εντούτοις, δεν έγινε δεκτή η πρόταση αυτή και πλέον η εν λόγω ειδική υπόσταση αποτελεί ισχύον δίκαιο,

Η εγκληματική συμπεριφορά

Με το άρθρο 2 του Ν. 3691/2008 (παρ.2 στ) ξέπλυμα βρώμικου χρήματος γίνεται όταν υπάρχει κατάθεση παράνομων εσόδων στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα αλλά και όταν διακινούνται μέσα σ' αυτά μέχρι να γίνουν νόμιμα.

«Ο χρηματοπιστωτικός τομέας ορίζεται στη διάταξη του άρθρου 4 παρ. 9 ν. 3691/2008. Είναι ο τομέας της οικονομίας που αποτελείται από τα νομικά και φυσικά πρόσωπα που εποπτεύονται από την Τράπεζα Της Ελλάδος, την Επιτροπή Της Κεφαλαιαγοράς, την Επιτροπή Εποπτείας Ιδιωτικής Ασφάλισης και την Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων».

Μόνο η διακίνηση και η τοποθέτηση εσόδων από εγκληματική προέλευση τιμωρείται στον χρηματοπιστωτικό τομέα. Αναφορικά¹¹³ με την περιγραφή των εγκληματικών συμπεριφορών, οι έννοιες της τοποθέτησης και της διακίνησης είναι γενικές και ευρείες, στις οποίες θα μπορούσαν να υπαχθούν κατά περίπτωση όλες οι ρητά προβλεπόμενες συμπεριφορές που συγκροτούν τις υποστάσεις της επιδίωξης, της συγκάλυψης και της κτήσης ή κατοχής. Εντούτοις, αυτό το ενδεχόμενο αποκλείεται ήδη με βάση την αρχή «nullum crimen nulla poena sine lege certa», η οποία επιτάσσει τα στοιχεία του εγκλήματος να είναι επαρκώς προσδιορίσιμα ώστε ο πολίτης να μπορεί να διαγνώσει με ευχέρεια τον κίνδυνο ποινικού κολασμού. Για τη διακίνηση παράνομων εσόδων μέσω του χρηματοπιστωτικού τομέα ο νόμος προβλέπει τις εξής περιπτώσεις: πρώτη περίπτωση είναι η κατάχρηση αγοράς, απάτες με πλαστές κάρτες, πλαστές επιταγές κ.α. «Τότε θεωρείται ότι έγινε και ξέπλυμα, δεδομένου ότι τα προκύψαντα έσοδα στην πλειοψηφία των περιπτώσεων διακινούνται με τον ένα ή τον άλλο τρόπο και συνεπώς νομιμοποιούνται. Τα έσοδα αυτά είτε παραμένουν εντός του χρηματοπιστωτικού τομέα όπου η διακίνηση τους είναι εύκολη και έχουν τη μορφή τραπεζικού χρήματος ή χρηματοπιστωτικών τίτλων είτε εξέρχονται αυτού (π.χ. για αγορά ακινήτου) με ισχυρό τεκμήριο νομιμοφάνειας, λόγω του ελέγχου που ασκούν οι εταιρίες του χρηματοπιστωτικού τομέα για εντοπισμό και αναφορά ύποπτων ή ασύνηθων συναλλαγών και δραστηριοτήτων».

Τα παράνομα έσοδα που βγαίνουν από το χρηματοπιστωτικό τομέα και επενδύονται στην αγορά σε διάφορες οικονομικές δραστηριότητες όπως αγορά ακινήτων. Το αδίκημα

¹¹³ Ελένη Καμπέρου-Νταλτά, Ο ν.3691/2008 για το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος ερμηνευτική προσέγγιση του νόμου & διεθνές ποινικό δίκαιο, Εκδόσεις Π.Ν. Σακκούλας, σελ. 188

αυτό αναφέρεται στο Ν. 3691/2008 (άρθρο 2 παρ. 2 στ) στ και τιμωρείται. Δηλαδή τιμωρείται η μετατροπή των χρημάτων σε άλλο περιουσιακό στοιχείο. Υπάρχει περίπτωση τα χρήματα από παράνομες δραστηριότητες να μην βγουν από τον χρηματοπιστωτικό τομέα αλλά να παραμένουν σ' αυτόν για να πληρωθεί η αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος. Με την αρχή της νομιμότητας η διακίνηση τους πρέπει να γίνει είτε με μεταβίβαση σε φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή με μετατροπή τους σε άλλη μορφή περιουσίας (Άρθρο 2, παρ. 2). Εάν γίνει συγκάλυψη της αλήθειας, για την προέλευση τότε υπάρχει η ειδική υπόσταση της συγκάλυψης.

Σύμφωνα πάντα με την αιτιολογική έκθεση του ν. 3691/2008 (σελ. 3), «υπάρχει όμως και άλλη μορφή διακίνησης όταν παράνομα έσοδα αποκτηθέντα εκτός του χρηματοπιστωτικού τομέα διακινούνται (π.χ. με εντολή μεταφοράς κεφαλαίων σε ξένες τράπεζες). Η περίπτωση αυτή δεν συνιστά «τοποθέτηση» της πρώτης περίπτωσης που απαιτεί μια συνέχεια σε αντίθεση με τη στιγμιαία πολλές φορές διακίνηση». Στην πραγματικότητα όμως, δεν πρόκειται για περίπτωση ξεπλύματος που δεν υπαγόταν ήδη στο νόμο ώστε να θεωρηθεί ότι το πρώτον ποινικοποιείται με την υπόσταση της τοποθέτησης ή διακίνησης αλλά για κλασσική μεταβίβαση περιουσίας που υπάγεται νομικά στην υπόσταση της επιδίωξης (άρθρο 2 παρ. 2 στ. α ν. 3691/2008), η οποία και πρέπει να εφαρμόζεται σύμφωνα με την αρχή «nullum crimen nulla poena sine lege certa», επειδή ρητά και σαφώς περιγράφει την αξιόποινη συμπεριφορά της μεταβίβασης περιουσίας, ενώ η έννοια της διακίνησης είναι γενική και ευρεία και ως εκ τούτου αόριστη.

3.5.3 Το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος ως παράδειγμα του αυταρχικού μοντέλου του ποινικού δικαίου και ο έλεγχος της τήρησης της αρχής της αναλογικότητας

Κλασικό παράδειγμα είναι του ποινικού δικαίου για πολλά κράτη είναι το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος. Τα κράτη αυτά έχουν στόχο την αντιμετώπιση της εγκληματικότητας. Με το Νόμο 3691/2008 ο Έλληνας νομοθέτης επικαλέστηκε το αυταρχικό μοντέλο. Ο Έλληνας νομοθέτης ενστερνίστηκε το αυταρχικό μοντέλο κατά τη θέσπιση του ν. 3691/2008, με συνέπεια την παραβίαση ή την οριακή τήρηση της αρχής της αναλογικότητας μεταξύ της βαρύτητας του ξεπλύματος και των προβλεπομένων για αυτό ποινών όπως και μεταξύ της βαρύτητας του βασικού αδικήματος και της βαρύτητας του συναφούς ξεπλύματος. Ορισμένες

δε ρυθμίσεις του ν. 3691/2008 ελέγχονται για ενδεχόμενη παραβίαση της αρχής της νομιμότητας («nullum crimen nulla poena sine lege»).

3.6 Ο έλεγχος της τήρησης¹¹⁴ της αρχής της νομιμότητας κατά την ποινικοποίηση του ξεπλύματος

Το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος είναι έγκλημα που υπάρχει σ' όλο τον κόσμο και για το λόγο αυτό δεν είναι προϊόν νομοθετικής διαδικασίας που να είναι αντίστοιχη (ίδια) σε όλα τα κράτη. Άλλωστε οι διεθνείς κανόνες βγαίνουν από διπλωμάτες οι οποίοι δεν γνωρίζουν πλήρως το ποινικό δίκαιο. Οι Διεθνείς κανόνες έχουν διαφορετικές διατυπώσεις επειδή τα κράτη έχουν διαφορετικά ποινικά συστήματα, ως συνέπεια δημιουργείται η ανάγκη η νομοθετική περιγραφή να αφήνεται στους εσωτερικούς νομοθέτες των κρατών. Στην Ελλάδα συχνά είναι πρόχειρος ο τρόπος με τον οποίο οι Έλληνες νομοθέτες προσπαθούν να ενσωματώσουν τους διεθνείς κανόνες στο εσωτερικό ελληνικό ποινικό δίκαιο. Παράδειγμα εδώ είναι και η διατύπωση των υποστάσεων του ξεπλύματος παράνομων χρημάτων οι οποίες δεν τηρούν την αρχή της νομιμότητας. Στο Ελληνικό δίκαιο ο νομοθέτης έχει μεγαλώσει τα είδη των εγκλημάτων σύμφωνα με το ξέπλυμα χρημάτων και έτσι κάθε πιθανή επαφή με περιουσία που προέρχεται από κάθε έγκλημα το έχει ποινικοποιήσει. Με το Νόμο 3691/2008 κάθε αύξηση περιουσίας αδικαιολόγητη θεωρείται αδίκημα (υπήρχε 15000 όριο).

3.7 Έρευνες για παράνομες δραστηριότητες

Η Τράπεζα¹¹⁵ της Ελλάδος αποτελεί την αρμόδια εποπτική αρχή για την εφαρμογή από τα εποπτευόμενα από αυτήν ιδρύματα του νομοθετικού πλαισίου πρόληψης και καταστολής της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες (ξέπλυμα χρήματος) και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, από τα εποπτευόμενα από αυτήν ιδρύματα.

Το ισχύον θεσμικό πλαίσιο έχει, κυρίως, διαμορφωθεί από την ενσωμάτωση της σχετικής κοινοτικής νομοθεσίας, η οποία είναι εναρμονισμένη με τις «Σαράντα (40) Συστάσεις για την καταπολέμηση του Ξεπλύματος Χρήματος, της Χρηματοδότησης της

¹¹⁴ Ελένη Καμπέρου-Νταλτά, Ο ν.3691/2008 για το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος ερμηνευτική προσέγγιση του νόμου & διεθνές ποινικό δίκαιο, Εκδόσεις Π.Ν. Σακκούλας, σελ. 161

¹¹⁵ <http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Supervision/money1/default.aspx>

Τρομοκρατίας και της Διασποράς Όπλων Μαζικής Καταστροφής (ΟΜΚ)», όπως υιοθετήθηκαν το Φεβρουάριο του 2012 από την Ομάδα Χρηματοπιστωτικής Δράσης (Financial Action Task Force-FATF) ως διεθνής φορέας θέσπισης των σχετικών προτύπων και οδηγιών.

Η Τράπεζα της Ελλάδος, στο πλαίσιο των εποπτικών της αρμοδιοτήτων, ελέγχει τη συμμόρφωση των εποπτευόμενων ιδρυμάτων με τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το ισχύον θεσμικό πλαίσιο και αξιολογεί την επάρκεια και αποτελεσματικότητα των διαδικασιών αντιμετώπισης του ξεπλύματος χρήματος και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας που εφαρμόζουν. Επιπρόσθετα, η Τράπεζα της Ελλάδος, έχει αποστείλει στα Εποπτευόμενα Ιδρύματα, εκτενή τυπολογία ύποπτων συναλλαγών με βάση την ελληνική πραγματικότητα και τη διεθνή βιβλιογραφία.

Τονίζεται ότι η Τράπεζα της Ελλάδος δεν έχει προανακριτικές αρμοδιότητες, ούτε την ευθύνη διερεύνησης της ουσίας των αναφορών ύποπτων συναλλαγών που υποβάλλονται από τα εποπτευόμενα ιδρύματα, η οποία είναι αποκλειστική αρμοδιότητα της Αρχής Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας και Ελέγχου των Δηλώσεων Περιουσιακής Κατάστασης, καθώς και των διωκτικών και δικαστικών αρχών.

Στον ιστοχώρο αυτό φιλοξενείται το νομοθετικό και κανονιστικό πλαίσιο, όπως αυτό διαμορφώνεται με βάση τον Νόμο, τις οδηγίες και τους κανονισμούς της ΕΕ, τις Πράξεις Διοικητή, τις Αποφάσεις ΕΤΠΘ, Εγκυκλίους και διευκρινιστικά έγγραφα.

Νομοθεσία

Βάση¹¹⁶ του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου αποτελεί ο ν. 3691/05.08.2008, ο οποίος αναβαθμίζει σημαντικά τους μηχανισμούς πρόληψης του ξεπλύματος χρήματος και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας της χώρας μας και ενσωματώνει τις διατάξεις της Οδηγίας 2005/60/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, καθώς και της Οδηγίας 2006/70/EK της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που αποτελεί εφαρμοστικό μέτρο της Οδηγίας 2005/60/EK. Σημαντικές τροποποιήσεις του ν. 3691/2008 πραγματοποιήθηκαν μεταγενέστερα με το ν. 3875/2010 (αφορούν κυρίως στο ποινικό αδίκημα της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας) και το ν. 3932/2011 (αφορούν στη διάρθρωση της Αρχής Καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και τις

¹¹⁶ <http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Supervision/money/default.aspx>

διαδικασίες δέσμευσης των περιουσιακών στοιχείων των υποκείμενων σε συγκεκριμένες οικονομικές κυρώσεις προσώπων, ομάδων ή οντοτήτων).

3.7.1 Περιπτώσεις ξέπλυματος που εντόπισαν οι αρχές

Αξιωματούχος Από Το Καζακστάν

1. Το ΣΔΟΕ και συγκεκριμένα η αρχή για το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος εντόπισε η διακίνηση «μαύρου» χρήματος στη χώρα μας. Οι αρχές βρήκαν ακίνητα πολυτελείας και 240 εκατομμύρια ευρώ σε τραπεζικούς λογαριασμούς τα οποία ανήκουν σε πρώην υψηλόβαθμο αξιωματούχο του Καζακστάν (πρώην επικεφαλής του ΣΔΟΕ στο Καζακστάν, ο οποίος είχε νυμφευθεί την κόρη του προέδρου του Καζακστάν). Σύμφωνα με εισαγγελικό πόρισμα ο εν λόγω καταχραστής κατασκεύαζε εικονικές οικονομικές και φορολογικές παραβάσεις και στη συνέχεια εκβίαζε τις εταιρείες και τους αποσπούσε περιουσιακά στοιχεία. Οι έρευνες έδειξαν ότι η διακίνηση των χρημάτων έγινε μέσω της Αυστρίας σε Κύπρο, Ελλάδα και Μάλτα. Σημαντικό ρόλο σ' αυτή τη μεταφορά έπαιξε μια διπλωμάτης του Καζακστάν που υπηρετούσε σε ποστο στην Αυστρία.

Αλέξης Μητρόπουλος

Για φοροδιαφυγή¹¹⁷ και ξέπλυμα μαύρου χρήματος διώκεται ποινικά ο γνωστός δικηγόρος και πρώην αντιπρόεδρος της Βουλής Αλέξης Μητρόπουλος, μετά την άσκηση ποινικής δίωξης από την Εισαγγελία της Αθήνας για φορολογική του υπόθεση που απασχολεί τις αρμόδιες αρχές εδώ και πολλά χρόνια. Η ποινική δίωξη ασκήθηκε από την εισαγγελέα Ελένη Τουλουπάκη, που χειρίστηκε τον σχετικό φάκελο μετά την ολοκλήρωση των προκαταρκτικών ερευνών από τον εισαγγελέα Ιωάννη Δραγάτη, ο οποίος και προ των εκλογών του περασμένου Σεπτεμβρίου είχε καλέσει ως ύποπτο για εξηγήσεις τον Αλ. Μητρόπουλο. Η απαγγελία των κατηγοριών έγινε μετά από μηνυτήρια αναφορά της αρμόδιας ΔΟΥ και αφορά υπόθεση φοροδιαφυγής προ 16 ετών, όταν, όπως καταγγέλθηκε, ο Αλ. Μητρόπουλος φέρεται να μην εξέδωσε απόδειξη για δικηγορική αμοιβή, με τη φοροδιαφυγή να προσδιορίζεται, τότε, σε περίπου 400.000 ευρώ. Μετά τις προσαυξήσεις, το οφειλόμενο από τον πρώην αντιπρόεδρο της Βουλής ποσό διπλασιάστηκε.

Η υπόθεση κινήθηκε νομικά, όταν δύο άλλοι δικηγόροι κατήγγειλαν τον Αλ. Μητρόπουλο ότι δεν τους απέδωσε το μέρος της αμοιβής που τους αναλογούσε για τον

¹¹⁷ <http://www.kathimerini.gr/840984/article/epikairothta/ellada/poinikh-diw3h-kata-toy-al-mhtropyloy>

χειρισμό της υπόθεσης από κοινού. Από τον έλεγχο που διατάχθηκε και τις ενέργειες των φορολογικών και δικαστικών αρχών φέρεται να διαπιστώθηκε ότι το συγκεκριμένο ποσό δεν είχε δηλωθεί. Ο Αλ. Μητρόπουλος από την πλευρά του έχει κατ' επανάληψη αρνηθεί τα καταγγελλόμενα και έχει υποστηρίξει – και ενόψει των εκλογών, όταν εκλήθη σε εξηγήσεις– ότι διαθέτει στοιχεία τα οποία έχει προσκομίσει προς αντίκρουση των κατηγοριών περί φοροδιαφυγής και ξεπλύματος μαύρου χρήματος. Επίσης έχει επικαλεστεί προσφυγές του στη Διοικητική Δικαιοσύνη, που όμως δεν ευδοκίμησαν. Η αποκάλυψη μάλιστα της υπόθεσης στάθηκε η αιτία να αποκλειστεί τον περασμένο Σεπτέμβριο από τα ψηφοδέλτια του ΣΥΡΙΖΑ, ενώ ο ίδιος έκανε λόγο τότε για «πολιτική του διώξη¹¹⁸».

Υπάλληλοι του Δήμου Θεσσαλονίκης

Υπάλληλοι του δήμου Θεσσαλονίκης έχουν δεχτεί διώξη για ξέπλυμα χρήματος. Έχουν σχέση με υπεξαίρεση 17,9 εκατ. Ευρώ από το ταμείο του δήμου Θεσσαλονίκης. Μετά από άσκηση ποινικής δίωξης από τον εισαγγελέα Αργύρη Δημόπουλο βρέθηκαν στους τραπεζικούς λογαριασμούς των υπαλλήλων από 55 έως 416 χιλιάδες ευρώ μεταξύ 2000-20008 τα οποία δεν μπόρεσαν να τα δικαιολογήσουν¹¹⁹.

Τράπεζα HSBC

Μετά από επιχείρηση που ονομάστηκε «Swiss Leaks» δείχνει τεχνάσματα με τα οποία κρύβονται μη δηλωμένα εισοδήματα. Πρώην συνεργάτης της τράπεζας HSBC, ο Ερβε Φαλσιανί βοήθησε την εφημερίδα Le Monde στην Γαλλία να φέρει σε δημοσιότητα απόρρητα στοιχεία της τράπεζας. Τα στοιχεία αυτά τα γνώρισε η δικαιοσύνη και ορισμένες φορολογικές αρχές.

Η Le Monde απέκτησε πρόσβαση στα τραπεζικά δεδομένα περισσότερων των 100.000 πελατών και έθεσε τα στοιχεία στη διάθεση της Διεθνούς Σύμπραξης Ερευνητών δημοσιογράφων (ICIJ) στην Ουάσινγκτον, η οποία τα διένειμε σε 50 διεθνή μέσα ενημέρωσης, ανάμεσά τους οι εφημερίδες Guardian στο Ηνωμένο Βασίλειο και Suddeutsche Zeitung στη Γερμανία. Τα στοιχεία αναλύθηκαν από 154 δημοσιογράφους και αφορούν την περίοδο από το 2005 έως το 2007. Δισεκατομμύρια πέρασαν από λογαριασμούς στη Γενεύη,

¹¹⁸ <http://www.kathimerini.gr/840984/article/epikairothta/ellada/poinikh-diow3h-kata-toy-al-mhtropoyloy>

¹¹⁹ <http://www.tovima.gr/politics/article/?aid=435587>

κρυμμένα μεταξύ άλλων πίσω από εταιρείες offshore στο Παναμά και στις βρετανικές Παρθένες Νήσους. Η HSBC απάντησε μέσω της Le Monde ότι έχει λάβει μέτρα για να εμποδίσει να εξυπηρετήσει όσους φοροδιαφεύγουν ή ξεπλένουν χρήματα. Βέβαια τα μέτρα πάρθηκαν τα τελευταία χρόνια¹²⁰.

3.7.2 Οι δρόμοι της κοκαΐνης

Η διαδρομή¹²¹ και τους σταθμούς της κοκαΐνης, από τη Λατινική Αμερική ως το κέντρο της Αθήνας. Ο ρόλος των Βαλκανίων, οι τρόποι διακίνησης και μεταφοράς και το κόστος του ναρκωτικού που στα 80s μπορεί να συμβόλιζε τη χλιδή, αλλά κυριαρχεί και στην Ελλάδα της κρίσης. Στα Βαλκάνια υπάρχει αύξηση των αποστολών της κοκαΐνης αλλά με την αγορά να μην μπορεί ν' απορροφήσει τις ποσότητες. Ενδεικτικά στη Θεσσαλονίκη κατασχέθηκαν 165 κιλά που προορίζονταν αποκλειστικά για το εξωτερικό μόνο τον Ιούλιο. Το γεγονός ότι πλέον από την Ελλάδα διακινείται κοκαΐνη προς το εξωτερικό συνδέεται και με τα μεγάλα κύματα μεταναστών που ήρθαν στη χώρα μας, αλλά και με το ότι άνοιξαν οι αγορές των Βαλκανίων. Για παράδειγμα, η Ρουμανία και η Βουλγαρία ανήκουν πλέον στην Ευρωπαϊκή Ένωση και αυτό σημαίνει πολύ λιγότερους ελέγχους στα σύνορα. Και η Ελλάδα μοιάζει να διαθέτει την τεράστια γραμμή συνόρων της και τα μεγάλα, φιλόξενα λιμάνια της εξυπηρετώντας πλοία, σκάφη, κοντέινερ και φορτηγά που κουβαλούν φορτία κατάλευκα, αλλά όχι αθώα. Στην Ευρώπη φτάνουν 250 τόνοι κάθε χρόνο, 200 από την Ιβηρική Χερσόνησο και σε αυτό βοηθούν οι σχέσεις Ισπανίας, Πορτογαλίας με τη Λατινική Αμερική. Είναι δύσκολο να εντοπιστούν καθώς από εκεί φτάνουν εκατομμύρια κοντέινερ τον χρόνο. Οι υπόλοιποι 50 φτάνουν μέσω της Αφρικής. Όπου υπάρχει λιμάνι με κίνηση είναι ύποπτο για διακίνηση όπως του Πειραιά – Θεσσαλονίκης, μόνο στη Λευκάδα έγινε κατάσχεση μεγάλης ποσότητας κοκαΐνης (80 κιλά) σε γιοτ (και αυτό το 2010). Ακόμα το 2004 στην Καλαμάτα λίγο μετά τη λήξη του μεγάλου πάρτι των Ολυμπιακών Αγώνων, σε ιστιοπλοϊκό εντοπίστηκαν 1058 κιλά. Ακόμα και με αεροπλάνο μπορούν να φτάσουν κάποια γραμμάρια από την λατινική προς την Ελλάδα ακόμα και περνάνε από δύο ελέγχους. «Η Κολομβία, η

¹²⁰ <http://www.enikos.gr/international/296639,SwissLeaks-Ta-trantaxta-onomata-sth-lista-ths-forodiatyghs.html>

¹²¹ <http://www.tovima.gr/vimagazino/views/article/?aid=478488>

Βολιβία και το Περού¹²² είναι οι μοναδικές χώρες στον κόσμο που παράγουν κοκαΐνη. Και οι τρεις μαζί παράγουν 700-800 τόνους τον χρόνο. Στην Ευρώπη έρχονται 250 τόνοι ετησίως. Οι 200 μέσω της Ιβηρικής Χερσονήσου και των Κάτω Χωρών και οι υπόλοιποι 50 μέσω Αφρικής. Για κάθε κιλό κοκαΐνη που μεταφέρει ένας στρατολογημένος μεταφορέας θα αμειφθεί με 2.000-3.000 ευρώ. Πωλείται χονδρικά 40.000-45.000 το κιλό, ενώ ο χρήστης αγοράζει 70-100 ευρώ το γραμμάριο. Αν έχεις άμεση επαφή με την πηγή, θα αγοράσεις προς 45-50 ευρώ το γραμμάριο». Η μετακίνηση γίνεται μέσω της θάλασσας αλλά η πρώτη μετακίνηση είναι στις γειτονικές τους χώρες, Βενεζουέλα, Εκουαδόρ, Βραζιλία και Χιλή.

Η παράνομη¹²³ αγορά ναρκωτικών στις Ηνωμένες Πολιτείες είναι από τις πιο κερδοφόρες στον κόσμο και απασχολεί πάνω από 60 εκατομμύρια ανθρώπους. Κάθε χρόνο περίπου 116 εκατομμύρια οχήματα διασχίζουν τα χερσαία σύνορα με τον Καναδά και το Μεξικό, 90.000 πλοία, 157.000 σκάφη που μεταφέρουν 400 εκατομμύρια τόνους κοκαΐνης, ηρωΐνης, μαριχουάνας, MDMA και μεθαμφεταμίνης για διανομή στις γειτονιές των ΗΠΑ. Εκατομμύρια Δομινικανοί, Πορτορικανοί, Μεξικανοί, Τζαμαϊκανοί κ.ά. ζουν από αυτό το εμπόριο που έχουν στα χέρια τους -σε επίπεδο λιανικής- συμμορίες όπως οι Crips, οι Bloods και «μαφίες» με χιλιάδες παράνομα εργαστήρια.

Οι περισσότερες¹²⁴ εισαγωγές ναρκωτικών στις ΗΠΑ προέρχονται από μεξικανικά καρτέλ, με τζίρο 10 δισεκατομμύρια δολάρια, με τα οποία ζουν εκατοντάδες χιλιάδες οικογένειες. Οι έμποροι ναρκωτικών χρησιμοποιούν συχνά ανήλικους -που έχουν λιγότερα προβλήματα αν συλληφθούν. Ένας Μεξικανός απελπισμένος έφηβος θα κάνει τα πάντα για 300 δολάρια. Η διαφθορά στο Μεξικό και η μη δίωξη γνωστών εμπόρων και ηγετών συμμοριών αύξησε την ανάπτυξη της βιομηχανίας των ναρκωτικών.

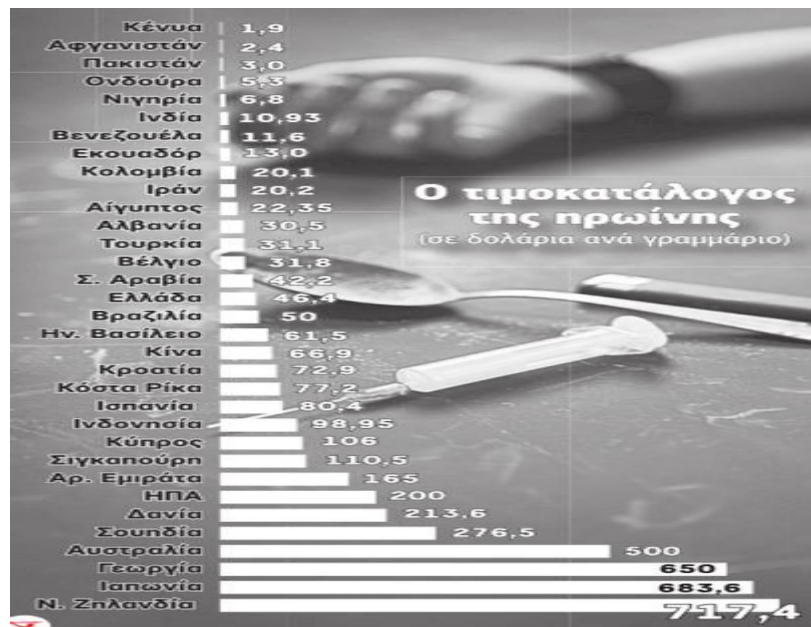
Οι έμποροι έγιναν πλουσιότεροι και μπορούσαν να εξαγοράσουν την τοπική εξουσία ή να εκλέγουν δημάρχους, μαζί ίσως με την ίδια την κυβέρνηση ή διώκτες αξιωματικούς. Σχεδόν μισό εκατομμύριο «εργάτες» και διαμεσολαβητές εργάζονται σ' αυτή τη βαριά βιομηχανία και 3,2 εκατομμύρια Μεξικανοί εξαρτώνται από τα καρτέλ των ναρκωτικών που επενδύουν στην τοπική κοινωνία και συμβάλλουν στην εκπαίδευση και την υγεία ή παρέχουν έμμεσα θέσεις εργασίας.

¹²² <http://www.tovima.gr/vimagazino/views/article/?aid=478488>

¹²³ <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=438876>

¹²⁴ <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=438876>

Σε πολλές χώρες ολόκληρες οικογένειες εμπλέκονται στην παραγωγή ή την εμπορία. Στο Αφγανιστάν η απασχόληση αυτή βοηθά στη χειραφέτηση των γυναικών, που αποκτούν μαζί με το εισόδημα και ανεξαρτησία. Η νέα οικονομία μεταφέρει την εξουσία μέσα στην οικογένεια στους νέους και δημιουργεί μια νέα κοινωνική τάξη: τους νεόπλουτους.

Το Τρίγωνο του λευκού θανάτου

Το Αφγανιστάν¹²⁵ -από όπου προερχόταν το βαρύ φορτίο, μέσω Ιράν- είναι σήμερα ο μεγαλύτερος παραγωγός οπίου σε όλο τον κόσμο. Μαζί με το Λάος και τη Βιρμανία αποτελούν το «Χρυσό Τρίγωνο». Η αμερικανική παρέμβαση ευνόησε το εμπόριο. Τα τελευταία χρόνια κατά όλες τις εκτιμήσεις το 83%-97% της κατανάλωσης προέρχεται από δω, αφήνοντας κατά μία εκτίμηση 4 δισ. σε 200.000 οικογένειες.

Τα εργαστήρια παραγωγής ηρωίνης έχουν πολλαπλασιαστεί στο Αφγανιστάν από τα τέλη της δεκαετίας του '90. Σύμφωνα με το Γραφείο των Ηνωμένων Εθνών για τα Ναρκωτικά, το Αφγανιστάν παρήγαγε περίπου 8.200 μετρικούς τόνους οπίου. Το εμπόριο οπίου αποδείχθηκε πιο αποδοτικό από πλευράς κόστους από το εμπόριο των ζώων, δεδομένου ότι μεγάλες ποσότητες οπίου είναι ευκολότερο να μεταφερθούν από τα ζώα.

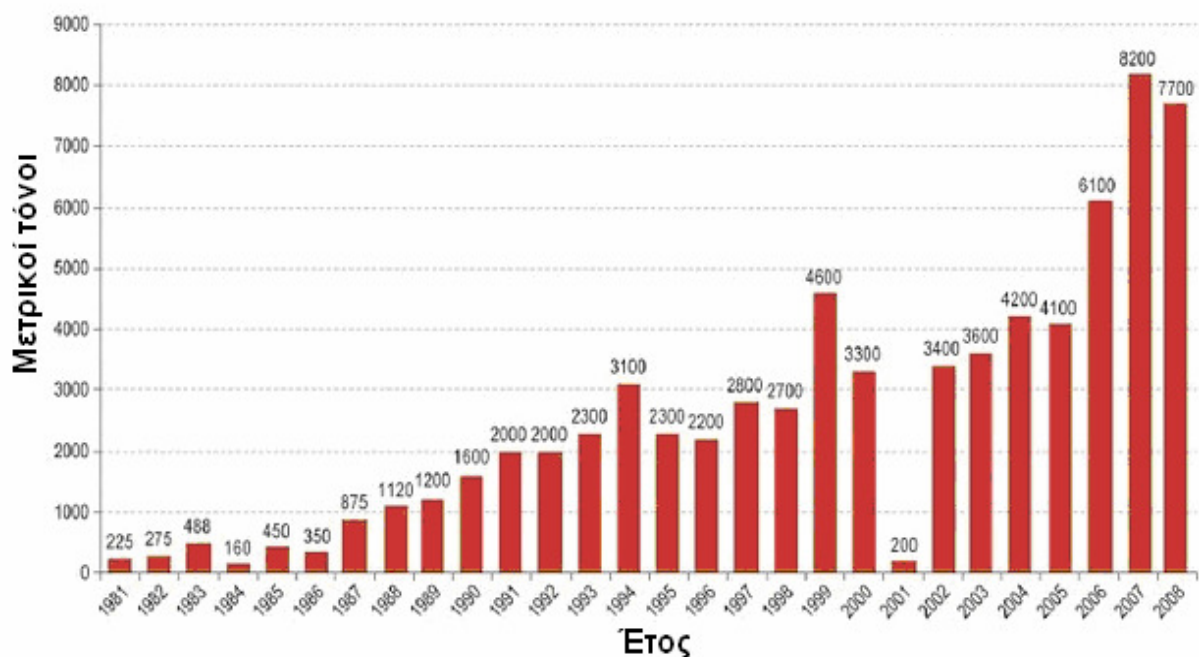
Περίπου¹²⁶ το 15% του αφγανικού ΑΕΠ εξαρτάται από εξαγωγές σχετικές με ναρκωτικά. Οι εκτιμήσεις του ΟΗΕ για το 2012 δείχνουν ότι το ποσόν ανέρχεται σε 2,4 δισ.

¹²⁵ <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=438876>

¹²⁶ <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=438876>

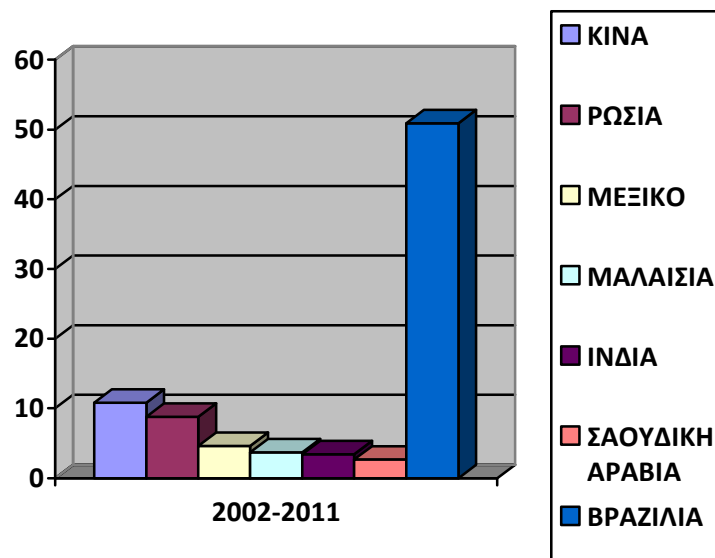
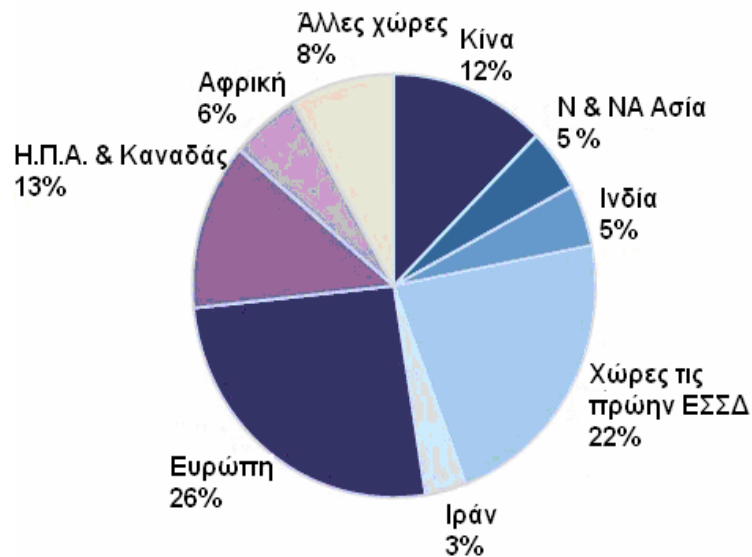
δολάρια. Οι εκτάσεις στις φυτείες σπόρων παπαρούνας -από όπου παράγεται το όπιο- αυξήθηκαν τη χρονιά αυτή κατά 36%. Τα στρέμματα σήμερα ανέρχονται σε 516.000 από 477.000 που είχαν καταμετρηθεί σε παλαιότερη έρευνα. Οσον αφορά στη συνολική παραγωγή, που για το 2012 ήταν 3.700 τόνοι, τη χρονιά που διανύουμε ο αριθμός αγγίζει τους 5.500 τόνους. Η παραγωγή, όπως είδαμε, είναι πολύ μεγαλύτερη από άλλες χρονιές. Σε κάθε περίπτωση το Αφγανιστάν είναι ο κύριος προμηθευτής ηρωίνης παγκοσμίως¹²⁷.

Η παραγωγή οπίου στο Αφγανιστάν από το 1981 έως το 2008, σύμφωνα με τα στοιχεία του γραφείου των Η.Ε. για τα ναρκωτικά και το έγκλημα (UNODC).

Η κατανομή του παγκοσμίως τζίρου του εμπορίου ηρωίνης σύμφωνα με τα στοιχεία του γραφείου των Η.Ε. για τα ναρκωτικά και το έγκλημα (UNODC).

¹²⁷ <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=438876>

Κατά το ίδιο διάστημα¹²⁸ περίπου 880,96 δισ. δολάρια «εξαυλώθηκαν» από τη Ρωσία, 461,86 δισ. από το Μεξικό, 370,38 δισ. από τη Μαλαισία, 343,93 δισ. από την Ινδία, 266,43 δισ. από τη Σαουδική Αραβία και 192,69 δισ. έφυγαν από τη Βραζιλία. Οι συνολικές εκροές από 20 αναδυόμενες οικονομίες ήταν 5,9 τρις. δολάρια, που αντιστοιχούν σε 49 δισ. Δολάρια το μήνα. Σύμφωνα με τον ΟΗΕ, ο μεγαλύτερος παραλήπτης Άμεσων Ξένων Επενδύσεων το 2013 ήταν οι Βρετανικές Παρθένοι Νήσοι, που έχουν 23.000 κατοίκους. Στα νησιά του αρχιπελάγους «ξεβράστηκαν» περί τα 92 δισ. δολάρια σε μετρητά, δηλαδή περισσότερα απ' ότι στην Ινδία και τη Βραζιλία μαζί. Άλλοι παράδεισοι που έλαβαν μαζικές «επενδύσεις» είναι, μεταξύ άλλων, τα νησιά Κέϊμαν, το Λιχτενστάιν, το Μονακό, η Ανδόρα και τα νησιά

¹²⁸ <http://www.sofokleousin.gr/archives/194459.html>

Βανουάτου. Οι Κινέζοι ξεπέρασαν τους Ρώσους ως οι μεγαλύτεροι αγοραστές διαμερισμάτων στην πόλη της Νέας Υόρκης. Άλλο ξεπλυμένο χρήμα χρησιμοποιείται για αγορές αρχοντικών στο Λονδίνο, γιου, μετοχών και άλλων τίτλων, τέχνης και πολυτελών ακινήτων σε όλο τον κόσμο. Τα κεφάλαια αυτά κυριαρχούν επίσης στις αγορές μετοχών και ομολόγων. Έως το 2012 οι φορολογικοί παράδεισοι είχαν περίπου το 29% των συνολικών ξένων επενδύσεων (εταιρικές, μετοχές, ομόλογα) που γίνονταν στις ΗΠΑ. Συγκριτικά, η Κίνα είχε μόλις το 7%¹²⁹.

Μεγάλη τράπεζα που βοηθάει στο ξέπλυμα και μάλιστα παγκόσμιας εμβέλειας είναι η ευρωπαϊκή τράπεζα HSBC. Σύμφωνα με άρθρο της εφημερίδας ΤΟ ΒΗΜΑ¹³⁰ <<η βρετανική υπερτράπεζα είχε εξελιχθεί την τελευταία δεκαετία στο μεγαλύτερο πλυντήριο βρώμικου χρήματος στον κόσμο, αφού οι κατά τόπους θυγατρικές της παρείχαν σε τρομοκράτες, εμπόρους ναρκωτικών και όπλων, αλλά και σε διάφορα άλλα εγκληματικά καρτέλ, πλήρη πρόσβαση στο αμερικανικό τραπεζικό σύστημα>>. Σύμφωνα με το άρθρο το 2007 και το 2008 μετέφερε από τη θυγατρική της στο Μεξικό στη θυγατρική της στις ΗΠΑ 7 δισ. δολάρια - παράνομα κέρδη από το εμπόριο ναρκωτικών. Επίσης, στην έκθεση αναφέρεται ότι από το 2006 ως το 2010 η HSBC Bank USA δέχθηκε μεταφορά μετρητών ύψους 1 δισ. δολαρίων από τη σαουδαραβική τράπεζα Al Rajhi, που ελέγχεται, κατά τις ΗΠΑ, για σχέσεις με τρομοκρατικές οργανώσεις.

Έγιναν συστηματικές παραβιάσεις από την HSBC των οικονομικών κυρώσεων που έχει επιβάλει η Ουάσιγκτον κατά του Ιράν, ύψους 19,4 δισ. δολαρίων, ενώ έχουν εντοπιστεί συναλλαγές της αμερικανικής θυγατρικής της HSBC και με πελάτες της σε άλλες ύποπτες ή απαγορευμένες από τις αμερικανικές αρχές χώρες, όπως είναι η Βόρεια Κορέα, η Κούβα, το Σουδάν και η Μιανμάρ (Βιρμανία). Παράλληλα κατηγορείται για ξέπλυμα 290 εκατ. δολαρίων μέσω traveller's cheques για λογαριασμό της ρωσικής μαφίας, και ιδιαίτερα ενός κυκλώματος λαθρεμπορίας μεταχειρισμένων αυτοκινήτων. Τέσσερα χρόνια μετά την κατάρρευση της Lehman Brothers και το ξέσπασμα της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης, ούτε ένα κορυφαίο στέλεχος αμερικανικής τράπεζας δεν έχει καθήσει στο εδώλιο: αντιθέτως, είδαν τις τράπεζές τους να «διασώζονται» με τρισεκατομμύρια δολάρια των φορολογουμένων. Ως και οι executives της τράπεζας Wachovia, που πιάστηκαν στα πράσα το

¹²⁹ <http://www.sofokleousin.gr/archives/194459.html>

¹³⁰ <http://www.tovima.gr/finance/article/?aid=467969>

2010 να «ξεπλένουν» 378,4 εκατ. δολάρια για λογαριασμό του μεξικανικού ναρκοκαρτέλ της Σιναλόα, όχι μόνο δεν έπαθαν τίποτε, αλλά θησαύρισαν από την εξαγορά της τράπεζάς τους από το μεγαθήριο Wells Fargo, που μαζί με την JPMorgan Chase και την Goldman Sachs είναι οι μεγαλύτεροι κερδισμένοι από την κρίση.

Ο επικεφαλής της JPMorgan Chase Τζέιμι Ντάιμον παραδέχτηκε πως μια σειρά από «λανθασμένα» πονταρίσματα στην αγορά παραγώγων, που πραγματοποιήθηκαν κυρίως από τους βρετανούς traders του, ζημίωσαν την τράπεζα κατά σχεδόν... 6 δισ. Δολάρια. Ποια είναι η «τιμωρία» του κ. Ντάιμον - του «αγαπημένου τραπεζίτη του Ομπάμα», όπως τον αποκαλούν στην Αμερική, επειδή έχει επισκεφθεί τον Λευκό Οίκο περισσότερες από δώδεκα φορές; Μα φυσικά η πληρωμή του με 23,1 εκατ. Δολάρια. μέσα στο 2011, 11% περισσότερα απ' όσα έβγαλε το 2010... Δώδεκα τοις εκατό αύξηση, κατά μέσο όρο, πήραν πέρυσι οι κορυφαίοι τραπεζίτες των ΗΠΑ, για την... προσφορά τους στο κοινωνικό σύνολο¹³¹.

Σκάνδαλο¹³² με το «στήσιμο» των επιτοκίων

Υπάρχει η πιθανότητα χειραγώγησης και των τιμών του πετρελαίου και των πετρελαιοειδών στη Βρετανία από διαπραγματευτές τραπεζών, πετρελαϊκών εταιρειών και hedge funds. Οι γίγαντες του τραπεζικού τομέα, όπως η Barclays, μαγείρευαν για χρόνια τα επιτόκια, παρουσιάζοντας μια επενδυτική εικόνα πολύ πιο ρόδινη από την πραγματική. Στην ουσία η παραποίηση των στοιχείων δημιούργησε ένα ψεύτικο Libor, που σίγουρα οδήγησε εκατομμύρια ανύποπτους καταναλωτές σε μεγαλύτερα ρίσκα - καταλήγοντας σε αμέτρητες τραγωδίες, με εκατομμύρια απλούς ανθρώπους να χάνουν τα σπίτια τους, τις δουλειές τους, τις καταθέσεις τους. Για χάρη, πάντα, των «ιερών» αγορών, και των τραπεζών που είναι «πολύ μεγάλες για να πεθάνουν».

3.8 Ο χάρτης της φοροδιαφυγής και παραοικονομίας στην Ελλάδα

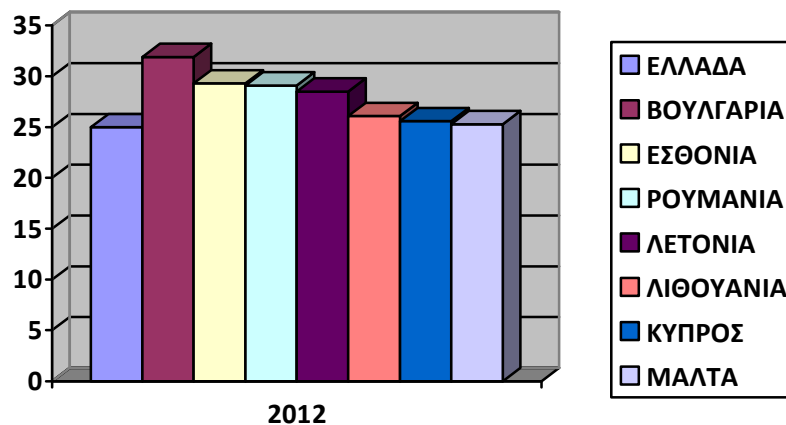
Στην Ελλάδα¹³³ εμφανίζεται έντονα το φαινόμενο της φοροδιαφυγής. Υπάρχει το φαινόμενο σε διάφορες μορφές από τον ελεύθερο επαγγελματία που βγάζει τίμια τα έσοδά

¹³¹ <http://www.tovima.gr/finance/article/?aid=467969>

¹³² <http://www.tovima.gr/finance/article/?aid=467969>

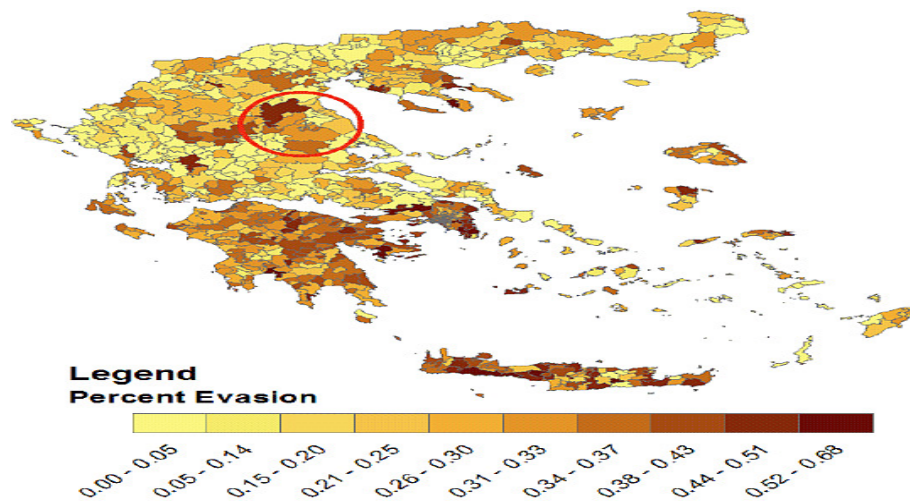
¹³³ <http://news247.gr/eidiseis/oikonomia/8h-sthn-eyrwph-twn-27-h-ellada-sthn-paraoikonomia.2075987.html>

του μέχρι τον έμπορο ναρκωτικών, τους νονούς της νύχτας που παρανομούν σε οικονομικό αλλά και σε ποινικό επίπεδο. Όλοι έχουν την φοβία μην δώσουν ούτε ευρώ χωρίς αντίκρισμα και όλοι πιστεύουν ότι ο φόρος καταλήγει στους πολιτικούς και όχι στους ίδιους τους Έλληνες. Έτσι σκαρφίζονται διάφορους τρόπους, όχι νόμιμους, για να σώσουν τα χρήματά τους προσπερνώντας τους φόρους. Η κατάθεση των χρημάτων στις τράπεζες ήταν καλό σημείο για αυτούς όσο υπήρχε η απόρρητο από τις τράπεζες. Σήμερα το κράτος το έσπασε και σε συνδιασμό με την οικονομική κρίση όσοι θέλουν να κρύψουν και να σώσουν τα χρήματά τους τα έχουν μεταφέρει σε τράπεζες του εξωτερικού ή σε εταιρίες παράκτιες μέχρι να τα φέρουν πίσω καθαρά. Όμως η φοροδιαφυγή είναι τροφή της παραοικονομίας και αυτή με τη σειρά της αυξάνει την οικονομική κρίση. Η Ελλάδα έχει μεγάλα ποσοστά στην φοροδιαφυγή άρα και στην παραοικονομία.

Το όγδοο μεγαλύτερο¹³⁴ ποσοστό παραοικονομίας ως ποσοστό του ΑΕΠ έχει η χώρα μας το 2012, σύμφωνα με έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αφού ακόμη και μετά από δεκάδες φορολογικές αλλαγές που έγιναν εντός του μηνιού η παραοικονομία φτάνει το 25% του ΑΕΠ, δηλαδή, περίπου 50 δισ. ευρώ. Τα υψηλότερα ποσοστά παραοικονομίας σημειώνονται στη Βουλγαρία (31,9%) και ακολουθούν η Εσθονία με 29,3% η Ρουμανία με 29,1%, η Λετονία με 28,5%, η Λιθουανία με 26,1%, η Κύπρος με 25,6% και η Μάλτα με 25,3%. Στο μέσο όρο της Ευρωζώνης είναι 15% και στην Ευρώπη των 27 στο 14,9%.

¹³⁴ <http://news247.gr/eidiseis/oikonomia/8h-sthn-eyrwph-twn-27-h-ellada-sthn-paraoikonomia.2075987.html>

Οι μελετητές έλεγξαν τις χορηγήσεις δανείων των τραπεζών προς τους ελεύθερους επαγγελματίες και διαπίστωσαν πως με βάση το εισόδημα που δήλωναν στην εφορία υπήρχαν δάνεια για τα οποία η δόση έφτανε έως και στο 82% του εισοδήματος του δανειολήπτη. Και αυτό τη στιγμή όπου οι τράπεζες, κατά μέσο όρο, χορηγούν δάνεια έτσι ώστε η δόση να αντιστοιχεί μόλις στο 30% του εισοδήματος.

Οι τράπεζες¹³⁵, δηλαδή, δεν θα έδιναν δάνεια σε νοικοκυριά όταν αυτά πρέπει να πληρώνουν κάθε μήνα για να τα ξεχρεώσουν τα 82 ευρώλεπτά για κάθε ευρώ που έχουν ως εισόδημα. Με βάση τη συγκεκριμένη παραδοχή, ότι δηλαδή τα δάνεια χορηγούνται με κριτήριο το ύψος των δόσεων να μην ξεπερνά το 30% του εισοδήματος, η μελέτη καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το 2009 η φοροδιαφυγή έφτασε στα 28 δισ. ευρώ. Ο παραπάνω χάρτης αναπαριστά το ποσοστό της φοροδιαφυγής σε κάθε περιοχή - τα σκούρα χρώματα δείχνουν υψηλότερα ποσοστά και τα ανοιχτά χαμηλότερα. Ο χάρτης, πάντως, δείχνει ότι η φοροδιαφυγή εμφανίζεται να είναι ένα φαινόμενο εκτεταμένο και διασκορπισμένο σε ολόκληρη την Ελλάδα. Υψηλά ποσοστά φοροδιαφυγής δεν εμφανίζονται μόνο σε μεγάλες αστικές περιοχές, όπως η Αθήνα και η Θεσσαλονίκη, αλλά και σε νησιά και σε αγροτικές περιοχές.

Από τις έρευνες της ITERATE (MICKOLUS ET AL 2005) από το 1960 έως το 2000 έχουμε αύξηση της τρομοκρατικής δραστηριότητας.

¹³⁵ <http://www.euro2day.gr/news/economy/124/articles/723273/Article.aspx>

Πηγή :Bird et al (2008)

Η φοροδιαφυγή διαφέρει διαχρονικά. Από το 1958-1997 είναι 11,14% (Νεγρεπόντης, 1974-88) και 36,70% (Τάτσος, 1997), ενώ το 2009 σύμφωνα με τον Schneider το ποσοστό ανέρχεται στο 25% του Α.Ε.Π. Με αυτούς τους υπολογισμούς η παραοικονομία μπορεί να υπερβεί το 35%, δηλαδή 90 δις ευρώ ως φορολογικά έσοδα που θα λείψουν από το κράτος.

ΗΠΑ	7,6	Φιλανδία	14,2
Ελβετία	8,3	Δανία	14,3
Αυστρία	8,5	Γερμανία	14,6
Ιαπωνία	9,5	Νορβηγία	15,3
Ν. Ζηλανδία	9,9	Σουηδία	15,4
Ολλανδία	10,2	Βέλγιο	17,8
Αυστραλία	10,9	Πορτογαλία	19,5
U.K.	10,9	Ισπανία	19,5
Γαλλία	11,6	Ιταλία	22,0
Καναδάς	12,6	Ελλάδα	25,0
Ιρλανδία	13,1	Μέσος όρος	13,

Schneider, ΟΟΣΑ, 2009

Πηγή: <http://neaoikonomia.gr/files/articles/25.06.2010.pdf>

3.9 Οι επιπτώσεις της φοροδιαφυγής

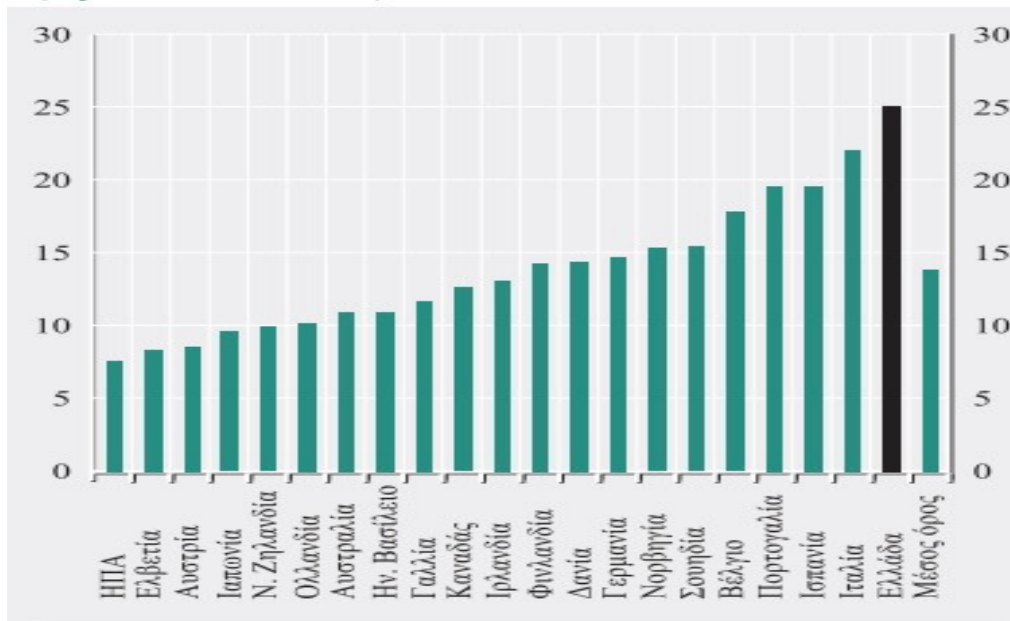
Η φοροδιαφυγή¹³⁶ είναι ένα σύνθετο και διαρθρωτικό φαινόμενο, το οποίο συμβάλλει στη μείωση της αποτελεσματικότητας της οικονομίας και τη διεύρυνση της κοινωνικής ανισότητας. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η φοροδιαφυγή στρεβλώνει την κατανομή και την αναδιανομή των οικονομικών πόρων βραχυχρόνια και μακροχρόνια. Πιο συγκεκριμένα η φορολογία, και κατ' επέκταση η φοροδιαφυγή, επηρεάζει το διαθέσιμο εισόδημα των πολιτών και συνεπώς, σε βάθος χρόνου, τη δομή της οικονομίας, τις αποφάσεις σχετικά με την προσφορά και ζήτηση εργασίας κατά κλάδο ή επάγγελμα, τη διαχρονική κατανομή του εισοδήματος μεταξύ κατανάλωσης και αποταμίευσης, τις τιμές, το ύψος και το ρυθμό αύξησης των εισαγωγών, τη ροή εισοδήματος στην αλλοδαπή κ.λπ. Παράλληλα, η φοροδιαφυγή περιορίζει την αναδιανεμητική λειτουργία της προοδευτικής φορολογίας από τα πλουσιότερα προς τα φτωχότερα άτομα, αυξάνει τα φορολογικά βάρη των νομοταγών φορολογουμένων και θίγει τη δίκαιη και ίση μεταχείριση ατόμων με παρόμοιο εισόδημα. Επιπρόσθετα, στο βαθμό που αφαιρεί από το Δημόσιο πόρους που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για τη χρηματοδότηση κρατικών δαπανών, η φοροδιαφυγή οδηγεί σε αύξηση των δανειακών αναγκών του κράτους, περιορισμένη δυνατότητα δημόσιων επενδύσεων, χαμηλότερη ποιότητα και ποσότητα παρεχόμενων δημόσιων αγαθών και δυσκολίες στην εφαρμογή του κοινωνικού κράτους. Από τα παραπάνω γίνεται σαφές ότι το κόστος από τη

Δεδομένης της σύνδεσης της φοροδιαφυγής με την παραοικονομία, αρκετές μελέτες τις τελευταίες δεκαετίες έχουν εστιάσει στην ανάλυση του φαινομένου της παραοικονομίας. Στην περίπτωση της Ελλάδος, το μέγεθος της παραοικονομίας έχει εκτιμηθεί σε 30% του ΑΕΠ κατά μέσο όρο, τόσο διαχρονικά όσο και μεταξύ διαφορετικών μελετών. Σε σύγκριση με άλλες προηγμένες οικονομίες του ΟΟΣΑ, η Ελλάδα εκτιμάται ότι παρουσιάζει τα τελευταία χρόνια ένα από τα υψηλότερα ποσοστά παραοικονομίας επί του ΑΕΠ, γεγονός που πιθανώς εντείνει το φαινόμενο της φοροδιαφυγής.

¹³⁶ <http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/oikodelt201106.pdf>

Διάγραμμα 2 Εκτιμήσεις για το μέγεθος της παραοικονομίας το 2009 σε 21 χώρες-μέλη του ΟΟΣΑ

(ως ποσοστό του ΑΕΠ)

Πηγή: Προσωρινές εκτιμήσεις του καθηγητή F. Schneider, University of Linz ([http://www.econ.jku.at/members/Schneider/files/publications/ShadowEconomy 21OECD_2009.pdf](http://www.econ.jku.at/members/Schneider/files/publications/ShadowEconomy%20OECD_2009.pdf), Απρίλιος 2009).

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Τα συμπεράσματα της εργασίας όπως προκύπτουν από την βιβλιογραφική επισκόπηση είναι τα εξής:

Στις τράπεζες γίνονται απάτες τόσο από τους ίδιους τους υπαλλήλους όσο και από τους ίδιους τους υπαλλήλους όσο και από εξωτερικούς παράγοντες. Γίνονται νομιμοποιήσεις εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, καταχρήσεις ποσών, πλαστές επιταγές και ξέπλυμα χρήματος (κυρίως από παράνομες δραστηριότητες). Όσο πιο πολλοί πράγοντες συμβάλλουν σε μια απάτη τόσο πιο δύσκολα εντοπίζεται η άκρη (αρχή) της απάτης. Σημαντικό είναι ότι παρά τα μέτρα που παίρνονται, συνεχίζονται οι απάτες μέσω τραπεζών. Με τον εσωτερικό έλεγχο των τραπεζών μπορεί να περιοριστεί το φαινόμενο.

Ο εσωτερικός έλεγχος είναι το πιο σημαντικό «όπλο» στην καταπολέμηση της απάτης που γίνεται μέσω των τραπεζών. Όσο πιο αδύναμος είναι τόσο θα αυξάνονται οι απάτες μέσω των τραπεζών. Τα μειονεκτήματα που παρουσιάζεται στον εσωτερικό έλεγχο είναι η ανεξαρτησία του και εάν θα γίνονται όπως πρέπει σε όλους χωρίς αξαιρέσεις.

Οι γνώστες εταιρίες offshore δεόχουν τη διευθετημένη πλευρά της παγκοσμιοποίησης. Εξαιτίας τους ίσως να υπάρχει και η σημερινή κρίση που βιώνει η Ελλάδα αλλά και πολλές χώρες στον κόσμο. Συνήθως διαβρώνουμε τη φορολογική βάση που έχουν πολλές χώρες καθώς φοροδιαφεύγουν αλλά και φοροαποφεύγουν. Οι χώρες που εμφανίζουν το μεγαλύτερο πρόβλημα είναι οι αναπτυγμένες καθώς οι offshore είναι εξωχώριες εταιρίες που μπορούν λόγω της χώρας που βρίσκονται να φοροδιαφεύγουν. Τρόπος αντιμετώπισης είναι τα αυστηρότερα μέτρα ώστε να εξαλείψουν τα πλεονεκτήματα που προσφέρουν. Η Ευρωπαϊκή Ένωση κάνει προσπάθεια να σταματήσουν τα φορολογικά πλεονεκτήματα για τις εταιρίες που προσφέρουν σε άλλες χώρες πέρα αυτών που ανήκουν.

Υπάρχουν όμως χώρες που είναι συνεργάσιμες και χώρες που είναι μη συνεργάσιμες στη διαδικασία ελέγχου από το Financial Stability Forum.

Οι offshore εταιρίες είναι πλέον διαδεδομένες καθώς έχουν είναι εργαλεία που μπορούν εύκολα να περύνουν τους εταιρικούς σκοπούς και στόχος που ξεπερνούν τα όρια της ηθικής. Γενικά είναι μία επινοήση για την αποφυγή καταβολής φόρων και νομιμοποίησης παράνομων, κυρίως, εσόδων. Υπάρχουν σε κάθε είδους φοροαποφυγής όπως χρηματιστηριακές κομπίνες, οικονομικές απάτες και μεγάλες φούσκες. Βέβαια ενώ οι offshore εταιρίες φανερώνουν απάτη, η χαμηλή φορολογία και το τραπεζικό απόρρητο δεν θεωρούνται έγκλημα καθώς εφαρμόζεται και σε αναπτυγμένα κράτη. Γενικά ο έλεγχος που

δέχονται σε υπεράκτιες εταιρίες είναι ανεπαρκής καθώς χρησιμοποιούνται φορές μεταφέρουν και ξεπλένουν τα χρήματα τους. Υπάρχει βέβαια σημαντικό οι τράπεζες να χάσουν σημαντικό αριθμό πελατών εάν κλονιστεί η εμπιστοσύνη μεταξύ τους.

Στην Ελλάδα η αφύπνηση ήρθε με καθυστέρηση. Δημιουργήθηκαν πολλές εταιρίες χωρίς εμπορική δραστηριότητα και χωρίς περιουσία. Δημιουργούσαν εντός και εκτός της χώρας εταιρίες με σκοπό να υπάρχει φορολογικό βοήθημα σε περίπτωση που η εταιρία στην Ελλάδα εμφανίζει μεγάλα κέρδη. Σημαντικής είναι ο Ν. 3091/2002 για την καταπολέμηση της φορδιαφυγής ειδικά αποσβέσεις στα ακίνητα που έχουν αποκτηθεί από εταιρία που δεν είναι κατασκευάστρια (Άρθρο 5 παρ. 7). Οι αυξημένες αποσβέσεις προκαλούν μείωση στα κέρδη και κατά συνέπεια στη φορολογία.

Η σύνδεση που υπάρχει μεταξύ μιας υπεράκτιας επιχειρήσεις και μιας ημεδαπής είναι δύσκολο να βρεθεί από τις αρχές καθώς είναι αφελές η μία να συμμετάσχει στο κεφάλαιο της άλλης και η σχέση που έχουν τα φυσικά πρόσωπα με αυτές προστατεύεται με τη σύσταση εμπιστευμάτων. Με τον τρόπο αυτό μπορεί να φτάσει στην Ελλάδα ένα αγαθό με πολύ μικρή τιμή, στη συνέχεια να υπερτιμολογηθεί και έτσι η επιχείρηση να παρουσιάσει μειωμένα κέρδη άρα και χαμηλή φορολογική υποχρέωση.

Το μεγάλο πρόβλημα που δημιουργούν τα κράτη που δέχονται υπεράκτιες εταιρίες είναι η μείωση των φορολογικών εσόδων άλλων κρατών. Τα ίδια τα κράτη όμως κερδίζουν από τις υπεράκτιες εταιρίες καθώς εξασφαλίζουν εθνικά έσοδα. Πολλές φορές οι χώρες αυτές απογορεύουν στις υπεράκτιες εταιρίες να ασκούν δραστηριότητα εντός της χώρας που τις «φιλοξενεί» ολ'αυτά έχουν ως αποτέλεσμα να διαταράσσουν το παγκόσμιο σύστημα και την παγκόσμια οικονομία ενισχύοντας την οικονομική κρίση των χωρών.

Συμπεράσματα που πηγάζουν ακόμα από από την εργασία είναι τα εξής: 1) εγκληματικότητα κατά του δημοσίου μη αποδίδοντας τους φόρους που θα έπρεπε με αποτέλεσμα να μειώνονται οι πόροι του κράτους περιορίζοντας την δυνατότητα για παροχή δημόσιων αγαθών (υγείας, παιδείας κ.α.). Έτσι επιβαρύνονται τα κατώτερα στρώματα. 2) Ντροπιάζεται ο δημόσιος μηχανισμός (φοροεισπρακτικός και εκτελεστικός). Τα υψηλά έσοδα από κάθε έγκλημα. Η σύγχρονη αντεγκληματική πολιτική στοχεύει σε όλα εκείνα τα εγκλήματα που αποφέρουν υψηλά οικονομικά έσοδα και δεν έχει σημασία αν το έγκλημα τελείται από οργανωμένη εγκληματική ομάδα ή από εγκληματικό δίκτυο (network) ή από μεμονωμένο δράστη ή από συμμορία", αφού και τότε παρατηρείται ότι ο εγκληματίας αναλαμβάνει το ρίσκο να εγκλειστεί στη φυλακή. Συνεπώς και στην περίπτωση αυτή

αμφισβητείται η λειτουργία της ποινής της στερητικής της ελευθερίας. Επιπροσθέτου, δεν έχει σημασία η φύση του τελούμενου εγκλήματος ούτε ποια συγκεκριμένα έννομα αγαθά προσβάλλονται άμεσα από την τέλεσή του. Το κρίσιμο βασικό χαρακτηριστικό των εγκλημάτων από την σκοπιά αυτή είναι ότι μπορούν να επιφέρουν άμεσα μεγάλο περιουσιακό όφελος στο δράστη τους, είναι δηλαδή «εγκλήματα κέρδους» και μάλιστα υψηλού.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα ξεπλύματος βρόμικου χρήματος τεράστιου μεγέθους που τελέστηκε από δύο δράστες που τέλεσαν απάτη σχετική με τις ασφάλειες όχι στο πλαίσιο του οργανωμένου εγκλήματος, αποτελεί η υπόθεση μιας ασφαλιστικής απάτης σε βάρος των εταιριών «Medicare» και «Medicaid» στις ΗΠΑ. Το οικονομικό όφελος αποκόμισαν οι δράστες ήταν της τάξης του ενός δισεκατομμυρίου δολαρίων, το υάλιστα σχεδόν καθ' ολοκληρία νομιμοποιήθηκε επιτυχώς στην αλλοδαπή, αφού μετά από επτά χρόνια ερευνών οι αμερικανικές αρχές κατάφεραν να εντοπίσουν μόνο ένα μικρό μέρος των χρημάτων.

Το σύγχρονο μοντέλο της διεθνούς αντεγκληματικής πολιτικής θεωρεί ότι με την ποινικοποίηση των μεθόδων που χρησιμοποιεί ο δράστης για να νομιμοποιήσει τα έσοδα εγκλήματός του θα επέλθει πλήγμα στο ίδιο το έγκλημα που αποτελεί την πηγή των εκληματικών εσόδων. Λόγω της ποινικοποίησης του ξεπλύματος βρόμικου χρήματος σε συνδυασμό με τη δέσμη των προληπτικών μέτρων προστασίας του οικονομικού συστήματος, ο δράστης του εγκλήματος από το οποίο προέρχεται το βρόμικο χρήμα θα δυσκολεύεται να το μετατρέψει σε νόμιμο, με συνέπεια να μην έχει πλέον λόγο να τελεί έγκλημα και επιπλέον να φοβάται ότι το βρόμικο χρήμα θα τον προδώσει και θα οδηγή τις αρχές στη σύλληψη και τιμωρία του για το έγκλημα.

Η νομική θεμελίωση στο διεθνές δίκαιο

Αυτή η μεταγενέστερη στροφή στην καταπολέμηση κάθε εγκλήματος που μπορεί αποφέρει άμεσα οικονομικά οφέλη και μάλιστα υψηλά αποδεικνύεται από το γεγονός ότι η διεθνής κοινότητα στοχεύει στην ποινικοποίηση του ξεπλύματος βρόμικου χρήματος που προέρχεται από εγκλήματα τα οποία ουδεμία σχέση έχουν με το οργανωμένο έγκλημα ή από εγκλήματα τα οποία δεν προσβάλλουν άμεσα τα έννομα αγαθά της περιουσίας ή της ιδιοκτησίας αλλά διάφορα έννομα αγαθά.

Η θεμελιώδης Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης του 1990 δεν συνδέει το ξέπλυμα με το οργανωμένο έγκλημα, αλλά αναφέρεται σε οποιοδήποτε έγκλημα από το οποίο προέρχονται προϊόντα που μπορούν να καταστούν αντικείμενο ξεπλύματος. Εντούτοις, θα πρέπει να περιλαμβάνονται στα προηγούμενα βασικά εγκλήματα οπωσδήποτε τα σοβαρά

εγκλήματα. Ούτε η νεότερη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης του 2005, η οποία ήδη τέθηκε σε ισχύ μεταξύ των κρατών που την επικύρωσαν, συνδέει το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος με το οργανωμένο έγκλημα.

Το ότι δεν απαιτείται για να συγκροτηθεί το έγκλημα του ξεπλύματος βρόμικού χρήματος με το οργανωμένο έγκλημα.

Μάλιστα, ο βαθμός συμμόρφωσης των κρατών της διεθνούς κοινότητας στην υποχρέωση ποινικοποίησης του ξεπλύματος βρόμικου χρήματος, που προέρχεται από μια πληθώρα βασικών αδικημάτων, είναι υψηλός και γι' αυτό θεωρούμε ότι μας επιτρέπεται να κάνουμε λόγο για ένα νέο μοντέλο διεθνούς αντεγκληματικής πολιτικής το οποίο στοχεύει κυρίως στην αποστέρηση του εγκληματία από τα περιουσιακά έσοδα που απέκτησε άμεσα από το έγκλημα που τέλεσε, ανεξάρτητα από τον τύπο του τελευταίου. Ειδικότερα, μέχρι τα τέλη του 2007, σε σύνολο 205 κρατών μόνο 16 από αυτά δεν είχαν ακόμη ποινικοποιήσει το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος. Από τα 189 κράτη που θεωρούν το ξέπλυμα ως έγκλημα μόνο τα 9 ορίζουν το εμπόριο ναρκωτικών ως το μοναδικό βασικό αδίκημα από το οποίο μπορεί να προέρχεται η νομιμοποιούμενη περιουσία, ενώ τα υπόλοιπα 180 επεκτείνουν τον κατάλογο των βασικών αδικημάτων και σε άλλα σοβαρά κατά την κρίση τους εγκλήματα.

Η νομική θεμελίωση από Ευρωπαϊκό ποινικό δίκαιο

Στο περιφερειακό επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι επίσης εμφανής η προσπάθεια των ευρωπαϊκών οργάνων να καταπολεμήσουν κάθε έγκλημα που μπορεί να αποφέρει υψηλά περιουσιακά οφέλη και όχι μόνον το οργανωμένο έγκλημα. Η υλοποίηση του στόχου αυτού επιτυγχάνεται με τη συντονισμένη χρήση δύο διαφορετικών μέσων: Καταρχήν μέσω της προσέγγισης των ποινικών δικαίων των κρατών μελών όσον αφορά στο ξέπλυμα βρόμικου χρήματος και στη συνέχεια μέσω της εφαρμογής του προγράμματος της αμοιβαίας αναγνώρισης των δικαστικών αποφάσεων.

Οι αρχές προσπαθούν να κάνουν ελέγχους σε μυριάδες τραπεζικές πράξεις προκειμένου να οδηγηθούν σε μεταφορά κεφαλαίων από παράνομες πράξεις. Πολλές παράνομες δραστηριότητες κάνουν ξέπλυμα με νόμιμες επιχειρήσεις (μπαρ, ταξί, ξενοδοχεία) καθώς και τη χρηματοδότηση των πολιτικών δραστηριοτήτων. Δηλαδή το ξέπλυμα γίνεται κυρίως με επιχειρήσεις που σχετίζονται με μεγάλη διακίνηση μετρητών. Δυστυχώς οι έλεγχοι στην Ελλάδα έχουν χαλαρώσει λόγω της οικονομικής κρίσης.

Οι κανονισμοί εναντίον της οικονομικής τρομοκρατίας μείωσαν το απόρρητο συναλλαγών και την ελευθερία του πολίτη. Ίσως ο κόσμος να μην έγινε ασφαλέστερος καθώς παρακολουθείται όλες τις ώρες της ημέρας από παντού (διαδίκτυο, τράπεζες, δορυφόρους).

Επιπτώσεις παραοικονομίας

- Λανθασμένη οικονομική πολιτική λόγω λανθασμένης εκτίμησης του ΑΕΠ
- Δημοσιονομικό έλλειμμα και άδικη κατανομή του πλούτου
- Εκροή προς το εξωτερικό

Τρόποι αντιμετώπισης

- Σωστή λειτουργία της δημόσιας διοίκησης
- Σωστή διαχείριση του δημοσίου χρήματος
- Απλό φορολογικό σύστημα
- Βελτίωση των ελεγκτικών μηχανισμών ειδικά στα τελωνεία

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βιβλία:

Δημήτρινας, Γ. (2002) *Ξέπλυμα Βρώμικου Χρήματος, Ζητήματα εφαρμογής του ν. 2331/1995*. Αθήνα: εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη

Ένωση Ελλήνων Ποινολόγων. (2007) *Ξέπλυμα Βρώμικου Χρήματος*. Αθήνα: εκδ. Σάκκουλα

Καμπέρου-Ντάλα, Ελ. (2009) *Ο νόμος 3691/2008 για το ζέπλυμα του βρώμικου χρήματος*. Αθήνα: εκδ. Σακκουλας

Τραγάκης, Γ.(1996) *Οργανωμένο εγκλημα κ ζέπλυμα βρώμικου χρήματος*. Αθήνα: εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη

Τσουραμάνης, Χρ. (1996) *Οικονομική παραβατικότητα*. Αθήνα: Εκδ.Ελλην

Gilmore, W. (1999) *Βρόμικο Χρήμα*. Αθήνα: Εκδ. Παπαζήση

Διαδίκτυο:

Εφημερίδα Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ.

<http://www.kathimerini.gr/765805/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/xrysh-h-dekaetia-19992010-gia-to-mayro-xrhma-sthn-ellada> αντλήθηκε την 5/4/2015: 10.35

<http://www.kathimerini.gr/789572/article/epikairothta/ellada/3eplynan-240-ekat-apo-to-kazaxstan> αντλήθηκε την 08/10/2015: 15.15

<http://www.kathimerini.gr/840984/article/epikairothta/ellada/poinikh-diw3h-kata-toy-al-mhtropyloy> αντλήθηκε την 05/11/2015: 18.20

<http://www.kathimerini.gr/836407/article/oikonomia/die8nhs-oikonomia/poines-fylakishs-gia-stelexh-trapezwn-se-islandia-kai-ispania> αντλήθηκε την 08/11/2015: 21.30

SITE Λογιστικής Ενημέρωσης taxheaven

<http://www.taxheaven.gr/news/news/view/id/6465/print/printer> αντλήθηκε την (7/4/2015): 9.35

<http://www.taxheaven.gr/news/news/view/id/13510> αντλήθηκε την (9/7/2015): 22.00

SITE Λογιστικής Ενημέρωσης forologikanea

<http://www.forologikanea.gr/index.php?module=news&func=display&sid=2432> αντλήθηκε την (6/4/2015): 20.00

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/13779/1/Hatzispyrou_Msc2010.pdf αντλήθηκε την (10/4/2015): 21.45

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

http://nefeli.lib.teicrete.gr/browse/sdo/fi/2010/PerogianniArgyro/attached-document-1345199094-578890-2397/Perogiani_Argiro2010.pdf αντλήθηκε την (23/4/2015): 20.50

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΟΡΩΝ

<http://www.euretirio.com/2010/07/paraoikonomia.html> αντλήθηκε την (9/4/2015): 10.05

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΟ ΒΗΜΑ (1998)

<http://www.tovima.gr/relatedarticles/article/?aid=97119> αντλήθηκε την (22/3/2015): 12.00

<http://www.tovima.gr/vimagazino/views/article/?aid=478488> αντλήθηκε την (5/11/2015): 16.15

ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9E%CE%AD%CF%80%CE%BB%CF%85%CE%BC%CE%B1_%CE%B2%CF%81%CF%8E%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%85_%CF%87%CF%81%CE%AE%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%82

αντλήθηκε την (7/4/2015): 19.00

SITE ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΑ

<http://www.dikaiologitika.gr/eidhseis/dhmosio/49608/poiniki-dioksi-gia-kseplyma-xrimatos-se-varos-ypallilon-tou-dimou-thessalonikis> αντλήθηκε την (10/7/2015): 18.40

<http://www.dikaiologitika.gr/eidhseis/dhmosio/77623/h-aktinografia-kai-oi-protagonistes-tou-skandalou-tou-tt> αντλήθηκε την (10/7/2015): 18.50

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ euro2day

<http://www.euro2day.gr/news/economy/124/articles/723273/Article.aspx> αντλήθηκε την (05/8/2015): 21.20

ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/oikodelt201106.pdf> αντλήθηκε την (17/8/2015): 15.20

<http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Supervision/moneyl/default.aspx> αντλήθηκε την (08/12/2015): 11.05

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΑ ΝΕΑ

<http://www.tanea.gr/news/world/article/5207595/swissleaks-el-makferson-tzoan-kolins-kaitzon-malkobits-metaksy-twn-onomatwn-poy-apokalyfthkan/> αντλήθηκε την (10/12/2015): 21.15

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ logiosermis.net

http://www.logiosermis.net/2014/10/blog-post_790.html#.VjmS402TvcS αντλήθηκε την (08/11/2015): 20.00

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ news247

<http://news247.gr/eidiseis/oikonomia/8h-sthn-eyrwph-twn-27-h-ellada-sthn-paraoikonomia.2075987.html> αντλήθηκε την (08/11/2015): 22.20

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ enet.gr

<http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=438876> αντλήθηκε την (2/11/2015): 23.00

<http://www.eglimatologia.gr/%CE%BE%CE%AD%CF%80%CE%BB%CF%85%CE%BC%CE%B1-%CE%B2%CF%81%CF%8E%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%85-%CF%87%CF%81%CE%AE%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%82/> αντλήθηκε την (13/4/2015): 17.20

<http://neaoikonomia.gr/files/articles/25.06.2010.pdf> αντλήθηκε την (9/8/2015): 18.10

<http://www.enikos.gr/international/296639,SwissLeaks-Ta-trantaxta-onomata-sth-lista-ths-forodiatyghs.html> αντλήθηκε την (13/12/2015): 17.20